

Het schoolrijpe kind of de kindrijpe school?

Welke criteria zijn belangrijk bij de overgang van groep 1-2 naar groep 3?

Praktijkonderzoek in het kader van Fontys Opleidingscentrum
Voor Speciale Onderwijszorg

Karin Brouwers-Timmermans

Studentnummer 2053825

Traject: FPOD0101070

Opleiding: Eindhoven POD1

Begeleider: Wim van der Meulen

Gilze, juni 2011

'De Uitkeik' - Gerrit Dammer (1997) - Kunstwerk OBS Rubenshof

"De acht takken - dik en dun - symboliseren de acht klassen van de basisschool. Bovenin de boom bevindt zich een leerling die op het punt is aangeland dat hij van alle takken iets 'genomen' heeft. Vanaf het topje bekijkt hij welke weg hij nu verder in zal slaan".

Inhoud

Inhoudsopgave	2
Voorwoord	5
Samenvatting	6
Introductie	8
Beroepscontext	
Onderzoekscontext	
Persoonlijke motivatie voor het onderzoek	9
Hoofdstuk 1 Aanleiding en probleemstelling	10
1.1 Aanleiding onderzoek	
1.2 Probleemstelling	
1.3 De praktijk	11
1.4 Doelstelling onderzoek	12
1.5 Onderzoeksvragen	13
Hoofdstuk 2 Theoretische onderbouwing	14
2.1 Wetgeving	
2.2 Schoolrijpheid	16
2.3 Kleuterschoolverlenging	19
2.4 Vervroegde doorstroming	21
2.5 Samenvatting	22
Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie	24
3.1 Onderzoekscontext	
3.2 Onderzoeksstrategie	25
3.3 Onderzoekseenheden	26
3.3.1 <i>Dossieranalyse</i>	
3.3.2 <i>Enquête leerkrachten</i>	27

3.3.3	<i>Enquête ouders</i>	
3.3.4	<i>Interview leerlingen</i>	
3.4	Methoden en Instrumenten	28
3.4.1	<i>Dossieranalyse</i>	
3.4.2	<i>Enquête leerkrachten</i>	
3.4.3	<i>Enquête ouders</i>	29
3.4.4	<i>Interview leerlingen</i>	30
3.5	Analyse	
3.5.1	<i>Dossieranalyse</i>	
3.5.2	<i>Enquêtes</i>	31
3.5.3	<i>Interview</i>	
3.6	Triangulatie - Validiteit en Betrouwbaarheid	
3.7	Ethiek	32
Hoofdstuk 4	Data analyse en resultaten	33
4.1	Dossieranalyse	
4.1.1	<i>Kleuterschoolverlenging en vervroegde doorstroming</i>	
4.1.2	<i>Doubleren en versnellen</i>	36
4.1.3	<i>Relatie kleuterschoolverlenging, vervroegde doorstroming en doubleren</i>	37
4.2	Leerrendement leerlingen groep 7 en 8	38
4.3	Enquête leerkrachten	42
4.4	Enquête ouders - kleuterschoolverlenging	45
4.5	Enquête ouders - vervroegde doorstroming	48
4.6	Interview leerlingen	51
4.7	Antwoord op hoofdvraag en deelvragen	
Hoofdstuk 5	Conclusies en aanbevelingen	52
5.1	Conclusies onderzoek	
5.1.1	<i>Antwoord op deelvragen</i>	
5.1.1.1	<i>Statistische gegevens</i>	
5.1.1.2	<i>Criteria in de praktijk</i>	54
5.1.1.3	<i>Meningen leerkrachten, ouders en leerlingen</i>	55
5.1.1.4	<i>Wat is er nog nodig?</i>	56

5.1.2	<i>Antwoord op hoofdvraag</i>	58
5.2	Aanbevelingen	59
Hoofdstuk 6	Evaluatie en reflectie	60
6.1	Productevaluatie	
6.2	Procesevaluatie	63
Literatuurlijst		65
Bijlagen		
1.	Registratieformulier voorschool	71
2.	Registratieformulieren groep 1-2	72
3.	Enquête leerkrachten	77
4.	Enquête ouders - kleuterschoolverlenging	83
5.	Enquête ouders - vervroegde doorstroming	87
6.	Toestemmingsformulier ouders i.v.m. interview leerlingen	91
7.	Vorbereiding interview leerlingen	92
8.	Codeboek algemeen	94
9.	Codeboek toetsen	95
10.	Resultaten enquête leerkrachten	97
11.	Resultaten enquête ouders - kleuterschoolverlenging	105
12.	Resultaten enquête ouders - vervroegde doorstroming	111
13.	Uitwerking interview leerlingen	117

Voorwoord

Voor u ligt het meesterstuk dat ik geschreven heb naar aanleiding van mijn praktijkonderzoek uitgevoerd op Openbare Basisschool (OBS) Rubenshof in Oosterhout. Dit onderzoek is onderdeel van de opleiding 'Onderzoeksmethodologie Praktijkonderzoek - POD1' aan het Fontys Opleidingscentrum Voor Speciale Onderwijszorg in Eindhoven.

Het onderzoek gaat over de overgangsproblematiek van groep 2 naar groep 3.

Het schoolrijpe kind of de kindrijpe school?

De titel is geleend van ontwikkelingspsycholoog Dudink (2010).

Graag wil ik een aantal mensen bedanken. Zonder de medewerking en steun van hen zou het niet gelukt zijn dit praktijkonderzoek uit te voeren.

Ik wil mijn collega's, maar ook ouders en leerlingen van OBS Rubenshof hartelijk bedanken. Zij hebben de tijd willen nemen om informatie aan te leveren. Daarnaast heeft vooral mijn collega Intern Begeleider regelmatig een luisterend oor geboden als ik behoefte had aan feedback. En ook mijn vriendin en collega Intern Begeleider waarmee ik samen dit onderzoeksjaar ben gestart, wil ik van harte bedanken. Zittend in de auto naar Eindhoven of uren aan de telefoon met elkaar, hebben we onze bevindingen, onze problemen en frustraties meer dan normaal met elkaar gedeeld. We pepten elkaar op als dat nodig was en samen hebben we dit onderzoeksjaar kunnen afsluiten.

Tevens bedank ik mijn man en twee kinderen. Het afgelopen jaar heb ik veel tijd gestoken in het onderzoek, zelfs in en op vakanties was ik vaak met het onderzoek bezig. De laptop leek wel mijn beste vriend! Dank jullie wel voor jullie geduld en begrip.

Als laatste bedank ik de collega's van mijn intervisiegroep en mijn begeleider Wim van der Meulen voor hun getoonde belangstelling en hun kritische blik op mijn onderzoek. Ze hebben me scherp gehouden en de feedback gegeven waar ik behoefte aan had.

Karin Brouwers - Timmermans

Juni 2011

Samenvatting

In schooljaar 2010-2011 heb ik praktijkonderzoek gedaan naar de criteria waaraan leerlingen moeten voldoen bij de overgang van groep 1-2 naar 3. Welke criteria moeten leerkrachten hanteren? Door middel van literatuuronderzoek, een leerkracht-enquête, een ouderenquête, interviews met leerlingen en dossier- en data analyse, heb ik geprobeerd antwoord te geven op deze vraag. Uiteindelijk zal dit onderzoek er toe leiden dat een schoolspecifiek protocol geschreven wordt.

De Onderwijsinspectie heeft in 2008 hernieuwde aandacht besteed aan een ononderbroken leerlijn van groep 1 tot en met 8. De 1-oktober grens mag niet meer gehanteerd worden waardoor voor veel leerkrachten niet duidelijk is wanneer een leerling tot kleuterschoolverlenger gerekend wordt.

Jongens krijgen meer kleuterschoolverlenging dan meisjes, vaak de herfstleerlingen. Kleuterschoolverlenging wordt meer toegepast dan vervroegde doorstroming, maar de effecten op langere termijn zijn onvoldoende zichtbaar. Leerlingen waarbij gesproken is over kleuterschoolverlenging maar die dit niet gekregen hebben, doubleren vaak alsnog in een hogere groep. Daarbij lijkt de geboortemaand van invloed te zijn op de ontwikkeling van kinderen.

Leerkrachten beoordelen vooral de sociaal-emotionele ontwikkeling en de lees- en rekenvoorwaarden, maar beoordelen echter persoonlijk en niet aan de hand van gestandaardiseerde lijsten. Ouders willen graag betrokken worden bij de beslissing over hun kind. Zij vinden de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling belangrijke criteria. Enkele ouders zien het leerstofjaarklassensysteem als belemmering voor de ontwikkeling van hun kind. Het klassikale onderwijssysteem benadeelt de jonge leerlingen. Kinderen zijn niet op hetzelfde moment schoolrijp. Maar is de school wel voldoende kindrijp? We zeggen adaptief onderwijs aan te bieden, maar is dit werkelijk zo? Er is meer afstemming nodig tussen groep 1-2 en 3.

De overgangsproblematiek blijft een lastige materie, zo blijkt uit literatuur en onderzoek. De leerkrachten zullen hun keuze goed moeten kunnen beargumenteren om te kunnen voldoen aan de eisen van de Wet Primair Onderwijs. Het is belangrijk

om de ontwikkeling van een leerling vanaf de voorschool goed te volgen en vast te leggen. Pas daarna kan in overleg met alle betrokkenen de beslissing genomen worden waar iedereen achter staat.

Met dit onderzoek hoop ik een verandering in gang te kunnen zetten waardoor we volgend jaar kunnen zeggen dat mijn school een kindrijpe school is waar het schoolrijpe kind een ononderbroken leerlijn kan doorlopen!

Introductie

Beroepscontext

Mijn naam is Karin Brouwers. Ik werk tweeëntwintig jaar op openbare basisschool Rubenshof in Oosterhout. In 1988, na te zijn afgestudeerd aan de Pedagogische Academie Basisonderwijs (PABO)¹, ben ik begonnen als leerkracht van groep 1-2. Na enkele jaren ben ik overgestapt naar groep 3. Vanaf 2002 werk ik als Intern Begeleider (IB) van de voorschool² en van groep 1 tot en met groep 4. Een aantal jaren ben ik onderbouwcoördinator³ geweest. Hiervoor heb ik destijds de opleiding Middenmanagement van Magistrum gevolgd. In 2005 heb ik de opleiding Speciaal Onderwijs, afstudeerrichting Interne Begeleiding, afgerond.

De school heeft de laatste acht jaar gemiddeld 477 leerlingen, verdeeld over zeventien of achttien groepen. Daarbij bezoeken nog ongeveer 60 leerlingen de voorschool, verdeeld over drie groepen.

Onderzoekscontext

Samen met mijn collega IB⁴ ben ik verantwoordelijk voor beleidsstukken die over de zorg gaan. Er zijn veel protocollen op school aanwezig. Een overgangsprotocol, waarin staat beschreven waaraan kleuters moeten voldoen om door te stromen naar groep 3, is niet aanwezig. Als leerkracht heb ik ervaren hoe lastig het kan zijn om de juiste beslissing te nemen bij de overgang van groep 1-2 naar 3.

Bij sommige kleuters is het ontwikkelingsproces moeilijk zichtbaar of gaat de ontwikkeling trager of sneller. Laat je een kleuter één jaar langer in groep 1-2 of kan een kleuter vervroegd door naar groep 3? Dit noemen we kleuterschoolverlenging of vervroegde doorstroming.

In leerling-besprekingen⁵ met leerkrachten en in gesprekken met ouders gaat het vaak over de vraag of een kind naar groep 3 kan of niet, is het kind 'schoolrijp'? Er is geen vaststaand beleid en het is vaak leerkrachtafhankelijk hoe gehandeld wordt. Sommigen leggen de nadruk op de cognitieve ontwikkeling maar anderen vinden juist de sociaal-emotionele ontwikkeling een heel belangrijke voorwaarde. Het is voor

¹ In 1985 zijn de kleuterschool en lagere school samengevoegd tot de Basisschool. In augustus 1984 is ook een nieuwe opleiding gestart, de PABO. Voorheen was dit de KLOS (Kleuterleidsters Opleiding School) en de PA (Pedagogische Academie, opleiding onderwijzer lagere school).

² Peuters van 2½ tot 4 jaar worden op de voorschool geplaatst, voorheen de Peuterspeelzaal.

³ Onderbouwcoördinator van groep 1 t/m 4.

⁴ De school heeft een IB voor de voorschool en groep 1 t/m 4 en een IB voor groep 5 t/m 8.

⁵ Twee maal per jaar heeft de IB een leerling-bespreking met de leerkracht waarbij de leerlingen besproken worden.

leerkrachten niet duidelijk of je met kleuterschoolverlenging of vervroegde doorstroming het gewenste effect bereikt bij een kind. Ouders zijn vaak een andere mening toegedaan dan de school.

Persoonlijke motivatie voor het onderzoek

Er wordt veel gesproken en geschreven over de overgang van groep 1-2 naar 3, maar wat past nu bij de visie van de school? Er is duidelijk behoefte aan een protocol. Dus toen ik besloten had om de opleiding tot Master Sen te gaan volgen, was het voor mij vrij snel duidelijk dat mijn meesterstuk niet alleen moest bijdragen aan mijn eigen professionele ontwikkeling, maar ook aan een verbetering in mijn onderwijspraktijk. Daarbij moet mijn meesterstuk een informatiebron zijn voor collega's die met de overgangsproblematiek van groep 1-2 naar 3 te maken hebben. Met dit meesterstuk hoop ik meer duidelijkheid te krijgen over de problematiek rondom de overgang van groep 1-2 naar 3 en hoop ik dat de school handvatten zal krijgen om zoveel mogelijk eenduidig te kunnen beslissen of een kleuter door kan stromen naar groep 3.

1.1 Aanleiding onderzoek

Aan het einde van groep 1-2 wordt de vraag gesteld of een kind toe is aan het schoolse leren van groep 3 of dat een kind meer gebaat is bij het verlengen van de kleuterperiode. Soms vraagt men zich af of een kind vervroegd door kan stromen naar groep 3.

Als je een kind langer laat kleuteren, hoop je dat het een stevigere basis zal krijgen. Maar soms doe je een kind tekort door het een heel schooljaar in groep 1-2 te laten. Dit geldt ook voor kinderen die je mogelijk vervroegd door wilt laten stromen.

Alle voor- en nadelen worden tegen elkaar afgewogen en de zogenaamde 'twijfelleerlingen' worden in een zorgteam⁶ besproken. Er ontstaat discussie over de voorwaarden waaraan een kind moet voldoen voordat het de overstap naar groep 3 kan maken. Meninge van leerkrachten en ouders zijn verdeeld over het effect op korte en lange termijn van kleuterschoolverlenging.

Op onze school is geen specifiek beleid aanwezig hoe met deze problematiek om te gaan. Om tot een goed onderbouwd advies te komen, is behoefte aan meer handvatten. De genomen beslissing is nu te veel afhankelijk van de leerkracht en wordt niet door het team gedragen.

Alle vragen die er nog zijn, vormen de aanleiding voor dit onderzoek naar de problematiek rondom de overgang van groep 1-2 naar groep 3.

1.2 Probleemstelling

De overgang van groep 1-2 naar 3 is vaak het onderwerp van gesprek, dit wordt tevens gevoed door artikelen in de media. Op scholen bestaat twijfel op welke manier ze met dit onderwerp om kunnen gaan, ook al is het ruim vijftwintig jaar geleden dat de zogenaamde 1-oktoberregeling werd afgeschaft, toen kleuterschool en lagere school werden samengevoegd tot basisschool. Deze regeling hield in dat een kleuter voor 1 oktober zes jaar moest zijn om naar de lagere school, nu groep 3, te gaan. We vragen ons nu af wat we moeten doen bij vooral de kinderen die geboren zijn tussen 1 oktober en 31 december⁷. Moeten deze kleuters langer kleuteren of verkorten we

⁶ Overleg tussen leerkracht, directie en Intern Begeleider waarbij zorgleerlingen besproken worden. Onze school kent een groot zorgteam en een klein zorgteam. Bij een groot zorgteam is ook nog een psycholoog aanwezig en een interne hulpverlener van het Speciaal Basisonderwijs.

⁷ In het vervolg herfstleerlingen genoemd.

de kleuterperiode? Aan welke voorwaarden moeten deze kleuters voldoen willen ze doorstromen naar groep 3? Daarnaast zijn er kleuters die zich zodanig hebben ontwikkeld dat de vraag ontstaat welke volgende groep het beste bij deze kleuter aansluit om een evenwichtige ontwikkeling te doorlopen.

De Onderwijsinspectie stelt dat de overgang van de leerling niets te maken heeft met leeftijd, maar wel met de ontwikkeling die de leerling heeft doorgemaakt.

De Onderwijsinspectie stelt de vraag aan scholen of een leerling, ongeacht geboortedatum, door kan stromen. Een school dient te bevorderen dat de verblijfsduur in het Primair Onderwijs acht aaneengesloten jaren bedraagt⁸. De school is dit echter niet verplicht. Wel dient een leerling de school te verlaten aan het einde van het schooljaar waarin hij of zij de leeftijd van veertien heeft bereikt⁹.

De school moet zodanig beleid ontwikkelen dat zij een beslissing voor kleuterschoolverlenging kan onderbouwen. De Onderwijsinspectie gaat met scholen de discussie aan of de door de school gemaakte keuzes overeenkomen met het principe van de doorgaande ontwikkeling¹⁰.

1.3 De praktijk

Op school hebben we heterogene kleutergroepen. Kinderen worden geplaatst in een groep waarbij zoveel mogelijk rekening gehouden wordt met kindfactoren en groepsfactoren. De meeste kinderen komen van onze voorschool. Via een overdracht aan de hand van een observatieformulier¹¹ is over hen informatie bekend. Overdracht vindt plaats door middel van een gesprek tussen voorschoolleiding en leerkracht van groep 1-2.

Alle kinderen beginnen in groep 1 en gaan na een jaar door naar groep 2. Kinderen die twee volledige jaren in groep 1-2 hebben gezeten, gaan in principe door naar groep 3. Enkele kinderen mogen nog een jaar extra kleuteren omdat zij nog niet toe zijn aan groep 3. Er zijn ook kinderen die gezien de ontwikkeling voortijdig door kunnen stromen naar groep 3. We praten hier met name over de herfstleerlingen. Deze leerlingen proberen we datgene aan te bieden wat ze nodig hebben om door te kunnen stromen naar groep 3. Deze herfstleerlingen zien wij op school niet als kleuterschoolverlengers. Gaan zij echter wel door dan spreken wij hier over

⁸ Wet op Primair Onderwijs (1981), artikel 8: *Uitgangspunten en doelstelling onderwijs*.

⁹ Wet op Primair Onderwijs (1981), artikel 39: *Toelatingsleeftijd; duur onderwijs*.

¹⁰ Toelichtingen bij kernkader Primair Onderwijs (2009), *Opbrengsten - Kwaliteitsaspect 1.3*.

¹¹ Zie bijlage 1: Observatieformulier voorschool.

vervroegde doorstroming. Zo spreken we ook over vervroegde doorstroming als leerlingen na groep 1 meteen doorstromen naar groep 3.

De school heeft echter geen vastgestelde criteria waaraan kinderen moeten voldoen als ze naar groep 3 door willen stromen.

Kinderen uit groep 1-2 worden minimaal twee keer per jaar besproken met de IB. De ontwikkeling wordt in kaart gebracht, zodat een advies gegeven kan worden aan ouders wat betreft het wel of niet doorstromen van het kind naar groep 3. Er wordt geen officieel genormeerd observatiesysteem gebruikt. Verschillende andere observatie-instrumenten worden gebruikt. Van CITO¹² gebruiken we Ordenen, Taal voor Kleuters, Ruimte en Tijd, Rekenen voor Kleuters, Taaltoets alle Kinderen, Screeningsinstrument Beginnende Geletterdheid en Begrippentoets. Verschillende delen uit schoolrijpheidonderzoeken¹³ worden gebruikt. Daarnaast gebruiken we onze eigen registratieformulieren voor groep 1-2¹⁴. Niet alle instrumenten worden structureel bij alle kleuters afgenomen om te bepalen of een kind schoolrijp is. In de praktijk blijkt dat het begrip schoolrijpheid niet voor iedereen hetzelfde betekent. In hoofdstuk 2 wordt dieper op het begrip schoolrijpheid ingegaan.

1.4 Doelstelling onderzoek

Dit onderzoek moet resulteren in het opstellen van een schoolspecifiek protocol waarin beschreven staat aan welke criteria leerlingen moeten voldoen bij de overgang van groep 1-2 naar 3. Het protocol zal ervoor zorgen dat leerkrachten een beredeneerde keuze kunnen maken op basis van vooraf gestelde criteria. Het zal het uniforme handelen ten opzichte van de overgangsproblematiek vergroten. Tevens zal het protocol de verantwoording naar de Onderwijsinspectie kunnen versterken.

Bij het onderzoek wordt ingegaan op verschillende opvattingen over kleuterschoolverlenging en vervroegde doorstroming. De mening van leerkrachten zal een belangrijke rol spelen bij het opstellen van het uiteindelijke protocol. De ervaringen met de overgangsproblematiek van de afgelopen acht jaar worden in beeld gebracht.

¹² CITO staat voor Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling.

¹³ Onder ander schoolrijpheidonderzoeken van Merkelbach (Onderzoeks- en adviesbureau voor kinderen, jeugdigen en volwassenen met specifieke leer-, sociaal-emotionele en/of gedragsproblemen in Den Haag en Sprang-Capelle) en Edux (Onderwijsadvies bureau in Breda).

¹⁴ Zie bijlage 2: Registratieformulieren groep 1-2.

1.5 Onderzoeksvragen

Na de verkenningsfase en opstellen van het doel, ben ik tot de volgende onderzoeksvraag gekomen:

Welke criteria moeten er op mijn school gehanteerd worden, zodat leerkrachten weloverwogen kunnen beslissen of leerlingen wel of niet doorstromen naar groep 3?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, maak ik gebruik van de volgende deelvragen:

Welke statistische gegevens zijn er bekend op mijn school wat betreft kleuterschoolverlenging en vervroegde doorstroming?

Welke criteria die genoemd worden in de theorie, hebben leerkrachten op mijn school de afgelopen acht jaar gehanteerd bij de beslissing of zij leerlingen laten doorstromen naar groep 3?

Hoe staan leerkrachten, ouders en leerlingen op mijn school tegenover kleuterschoolverlenging en vervroegde doorstroming?

Welke informatie of criteria hebben leerkrachten op mijn school nog nodig om een weloverwogen advies te geven aan ouders?

In dit hoofdstuk wil ik belangrijke theoretische domeinen van mijn onderzoek nader bestuderen. Allereerst wil ik de wetgeving rond de geschetste problematiek beschrijven. Hierna ga ik in op het begrip schoolrijpheid. Bij de overgang van groep 1-2 naar 3 willen we weten of een kind schoolrijp is, maar wat wordt verstaan onder schoolrijpheid? Als laatste wordt ingegaan op de keuze die gemaakt moet worden als er twijfels bestaan of een leerling toe is aan groep 3? Wordt er gekozen voor kleuterschoolverlenging of voor vervroegde doorstroming? De verschillende opvattingen hierover worden in dit hoofdstuk beschreven.

2.1 Wetgeving

In 1985 werd de Wet op het Basisonderwijs (WBO) van kracht. Kleuterschool en Lagere School werden samengevoegd tot Basisschool. In Nederland mogen kinderen op vierjarige leeftijd naar de basisschool. Men hoopte dat de WBO een ononderbroken ontwikkeling van kinderen zou bevorderen.

Volgens Boes (2005)¹⁵ zijn er echter nog steeds grote verschillen tussen de onderwijsleeromgeving in groep 1-2 en 3. Er is nog steeds sprake van kleuterschoolverlenging en doubleren. De Onderwijsinspectie is hier mede schuldig aan. Ze verwacht dat er in groep 1-2 gewerkt wordt vanuit een beredeneerd aanbod. Er wordt echter niet gekeken of het onderwijs in groep 3 aansluit bij de ontwikkeling die het kind in groep 1-2 heeft doorgemaakt. De kloof tussen groep 1-2 en 3 bedreigt juist de ontwikkelingskansen van kinderen. Er zijn kinderen die al toe zijn aan het leren van groep 3 en er zijn kinderen die hier nog niet aan toe zijn.

De Onderwijsinspectie geeft geen centrale richtlijnen of criteria voor de overgang van groep 2 naar 3. De Wet op het primair onderwijs (WPO) geeft in artikel 8 en 39 aan, dat het onderwijs zo ingericht moet zijn, dat leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen. Het onderwijs moet worden afgestemd op de voortgang en ontwikkeling van leerlingen binnen een tijdvak van acht aaneengesloten schooljaren.

¹⁵ Boes, A. Onderwijsman, Jenaplan-promotor.

In 'Toelichtingen bij kernkader Primair Onderwijs 2009' staat tevens beschreven dat de Onderwijsinspectie kijkt naar het percentage leerlingen dat in groep 1-2 een verlengde kleuterperiode krijgt en dat ze kijkt naar het beleid dat een school voert ten aanzien van de overgang van groep 1 naar 2 en van groep 2 naar 3. Ze verwacht van scholen dat zij argumenten hebben wanneer zij leerlingen een verlengde kleuterperiode geven. Volgens de Onderwijsinspectie mag het percentage kleuterschoolverlengers in groep 1-2 niet boven 12% liggen¹⁶. In groep 3 tot en met 8 mag het percentage doubleren niet boven 3% liggen.

Tot 1986 gold de 1-oktoberregeling. Die hield in dat kinderen alleen van de kleuterschool naar de lagere school gingen als zij voor 1 oktober de leeftijd van zes jaar hadden bereikt. Scholen vinden het voortdurend lastig om deze regeling niet meer te gebruiken. Men is geneigd de geboortedatum als criterium te gebruiken bij de overgang van groep 2 naar 3.

Dudink (2010)¹⁷ stelt dat de geboortemaand langdurig van invloed is op de ontwikkeling van kinderen. Volgens Dudink zijn op korte termijn maatregelen nodig om de negatieve gevolgen van een toevallige geboortemaand te stoppen. In Nederland zijn het vaak zomerkinderen¹⁸ die kwetsbaar zijn omdat zij relatief gezien de minste tijd doorbrengen in groep 1-2.

De Fraine (1997)¹⁹ toont aan dat een ongunstige geboortemaand nooit de enige oorzaak is van schoolproblemen, maar er wel toe kan bijdragen. Het is een samenspel met andere variabelen, zoals bijvoorbeeld leerling- en schoolkenmerken. Zij merkt op dat het klassikaal onderwijssysteem enerzijds en het onderling vergelijkend beoordelen anderzijds, maakt dat de jongere kinderen benadeeld worden.

Door het afschaffen van de 1-oktoberregeling verwacht de Onderwijsinspectie dat herfstleerlingen ook naar groep 3 zullen gaan. Anders beschouwt de Inspectie hen als zittenblijvers. Hier is vaak discussie over tussen scholen en de Onderwijsinspectie.

¹⁶ In 2005 verscheen bij Pravoo, Praktijk voor Orthopedagogische en Orthodidactische activiteiten, een nota met daarin voorstellen en werkwijzen voor het omgaan met het zittenblijven in groep 1 en 2 en dan in het bijzonder het omgaan met oktober-, november-, en december- kinderen. De brochure is naar de Onderwijsinspectie gestuurd. In de reactie levert de Onderwijsinspectie op geen enkele manier kritiek op de voorstellen en heeft een memo geschreven voor de inspecteurs zelf.

¹⁷ Dudink, A.C.M. Ontwikkelingspsycholoog aan de Universiteit van Amsterdam.

¹⁸ Kinderen die geboren zijn in de maanden juni t/m september.

¹⁹ Fraine, B. de. Onderzoeker aan Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, Katholieke Universiteit Leuven.

Volgens Goorhuis-Brouwer (2006)²⁰ krijgen kinderen vaak niet genoeg tijd om te rijpen. Zij vindt het absurd dat de Onderwijsinspectie herfstleerlingen in principe naar groep 3 wil sturen.

“Als deze leerlingen niet overgaan, beschouwt de Inspectie hen als zittenblijvers. Scholen met veel van zulke ‘zittenblijvers’ zijn in de ogen van de Inspectie slecht. Maar ik vind een school slecht als deze aan kinderen onvoldoende mogelijkheden en tijd geeft om te rijpen.”

(Goorhuis-Brouwer, 2006).

Ongemerkt heeft de Onderwijsinspectie eigenlijk de 1-oktoberregeling vervangen door een 1-januarieregeling (Koning, 2005)²¹.

2.2 Schoolrijpheid

Als men moet beslissen of een kind kan doorstromen naar groep 3, wordt de term ‘schoolrijpheid’ vaak gebruikt. Volgens het Groot Woordenboek der Nederlandse Taal (van Dale, 1992) is de betekenis: “rijp, voldoende ontwikkeld om een school te kunnen bezoeken”. Volgens het digitale Urbanwoordenboek betekent schoolrijpheid: “Complex begrip ter aanduiding van het algemene ontwikkelingsniveau van een kind, vereist om met goed gevolg aan het schoolonderwijs te kunnen gaan deelnemen”. Beide omschrijvingen zeggen weinig over de inhoud van de term ‘schoolrijpheid’. Welk ontwikkelingsniveau moet een kind hebben om te kunnen deelnemen aan het onderwijs? Impliceert deze begripsomschrijving dat kinderen schoolrijp moeten zijn als ze naar groep 1 gaan of zelfs nog eerder, naar de voorschool? Er wordt toch al onderwijs gegeven op de voorschool en in groep 1-2 en niet pas in groep 3?

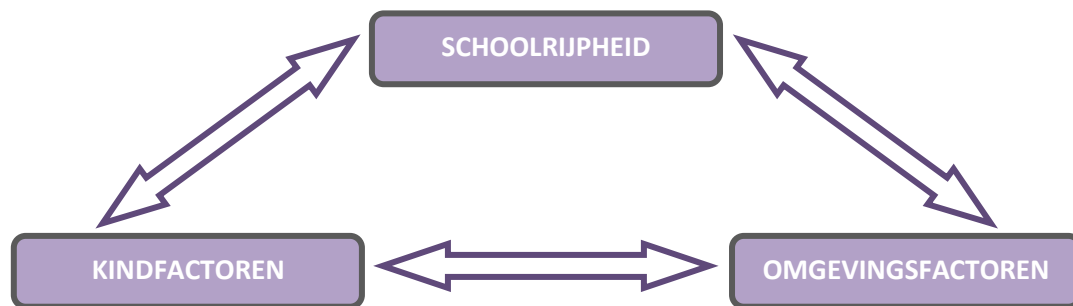
Van der Aalsvoort (2007)²² geeft aan dat schoolrijpheid gaat om het gedrag van kinderen, dat verwijst naar voldoende toegerust zijn voor de overgang van groep 2 naar 3. Het gedrag komt voort uit de wisselwerking van kindfactoren met omgevingsfactoren en het bepaalt in actuele onderwijsleersituaties de kans op succesvol profiteren van het onderwijsleeraanbod.

²⁰ Goorhuis-Brouwer, S. Orthopedagoog Professor en Spraakpatholoog in het Universitair Medisch Centrum Groningen.

²¹ Koning, L. Orthopedagoog en directeur van onderzoeks- en adviesbureau Pravoo. Geciteerd door Haaft, G. ten. Journalist van dagblad Trouw.

²² Aalsvoort, G.M. van der. Onderzoeker, werkzaam op de Rijksuniversiteit Groningen.

Figuur 2.1 geeft aan dat bepaling van schoolrijpheid alleen mogelijk is op basis van meerdere informatiebronnen.

Figuur 2.1 - Model schoolrijpheid. G.M. van der Aalsvoort.

Van der Aalsvoort (2007) heeft met haar onderzoek geconstateerd dat de inschatting of een kind schoolrijp is of niet, gebaseerd is op een persoonlijke keuze van de leerkracht. Met haar onderzoek heeft ze ook de vraag proberen te beantwoorden of de keuze van de leerkracht te verantwoorden is via andere vormen van oordeelsvorming, zoals het toetsen van kinderen en het analyseren van de interactiekwaliteit van de leerkracht met de leerling. Deze vraag heeft ze echter onvoldoende kunnen beantwoorden omdat zij zelf niet de leerlingen heeft geselecteerd voor het onderzoek. De leerkracht heeft een selectie gemaakt en deze heeft niet hoeven toelichten waarom deze leerlingen geselecteerd waren. Er was geen sprake van verplichte deelname. Er worden vraagtekens geplaatst bij de representativiteit van de steekproef. Van der Aalsvoort (2007) geeft wel aan dat het gebruiken van een standaardlijst nuttiger lijkt te zijn dan af te gaan op het oordeel van de leerkracht. Er kunnen alleen op basis van meerdere informanten en meerdere methoden van onderzoek, risicofactoren aangegeven worden.

Goorhuis-Brouwer (2006) stelt dat kinderen tot een jaar of zeven qua ontwikkeling nog in een fase zitten waarin zij niet per definitie toe zijn aan het schoolse leren. In het onderwijsaanbod moet hier rekening mee worden gehouden.

In het proces van schoolrijpheid treedt individuele variatie op. Het is belangrijk om naar kinderen te kijken en te luisteren, zo kunnen opvoeders ontdekken hoe het ontwikkelingsproces verloopt en hoever kinderen gevorderd zijn op de overgang van prelogisch en magisch denken naar het concreet en logisch denken. Als kinderen in

de prelogische fase²³ verkeren, zijn ze niet in staat tot schools leren. Het gaat bij peuters en kleuters vooral om het begeleiden van de spontane ontwikkeling.

Goorhuis-Brouwer (2006) stelt dat het verschil tussen peuters en kleuters enerzijds en het schoolkind anderzijds begrepen kan worden vanuit de vroegkinderlijke ontwikkeling. Volgens haar wordt de vroegkinderlijke ontwikkeling bepaald door de rijping van het centrale en perifere zenuwstelsel²⁴, het genetisch materiaal dat het kind heeft meegekregen, 'nature' genoemd. Deze rijping gebeurt fasegewijs. In elke ontwikkelingsfase zoekt het kind evenwicht tussen de uitdaging die de omgeving biedt en de vaardigheden waarover het beschikt. Iedere fase moet door het kind ten volle beleefd en doorleefd worden. Hierdoor kunnen vaardigheden zich maximaal ontplooien. Kinderen geven zelf aan wanneer ze aan nieuwe dingen toe zijn. Men kan dus niet spreken over een bepaald tijdstip, maar over een bepaalde periode waarin een bepaalde vaardigheid wordt geleerd.

Bij schoolrijpheid speelt ook de prikkeling van hersencellen door sensaties van buitenaf een grote rol, 'nurture' genoemd. Door prikkelingen gaan hersencellen verbindingen met elkaar aan en wordt een mentale atlas gevormd waardoor kinderen functies en vaardigheden leren.

Het tijdstip waarop kinderen schoolrijp zijn, is dus moeilijk te voorspellen en hier is vaak discussie over. Bij het ene kind verloopt het proces sneller dan bij het andere.

Van Oers & Vervaeke (2010)²⁵ zijn tegen het strikt hanteren van de kalenderleeftijd bij de overgang naar groep 3. De ontwikkeling van kinderen kun je niet versnellen, je kunt hem alleen volgen. Zij baseren hun mening op ontwikkelingstheorieën van Piaget²⁶ en Vygotsky²⁷. Piaget gaat ervan uit dat kinderen nieuwe kennis verbinden aan reeds verworven kennis en Vygotsky stelt dat kinderen bij het koppelen van nieuwe kennis aan bestaande vaardigheden grotendeels afhankelijk zijn van wat de sociale omgeving hen aanbiedt.

Volgens Litière (2008)²⁸ wordt schoolrijpheid meestal in twee betekenissen gebruikt. De eerste betekenis gaat over het moment waarop een peuter voor het eerst naar school gaat. De tweede betekenis gaat over de fase waarin een kleuter rijp is om

²³ Fase waarin kinderen nog geen verbanden kunnen leggen tussen oorzaak en gevolg.

²⁴ Het perifere zenuwstelsel is een deel van het zenuwstelsel dat buiten het centrale zenuwstelsel is gelegen. Het perifere zenuwstelsel vormt de verbindingen van en naar de organen/weefsels en het centrale zenuwstelsel.

²⁵ Oers, B van & Vervaeke, E. Onderwijspsycholoog en ontwikkelingspsycholoog.

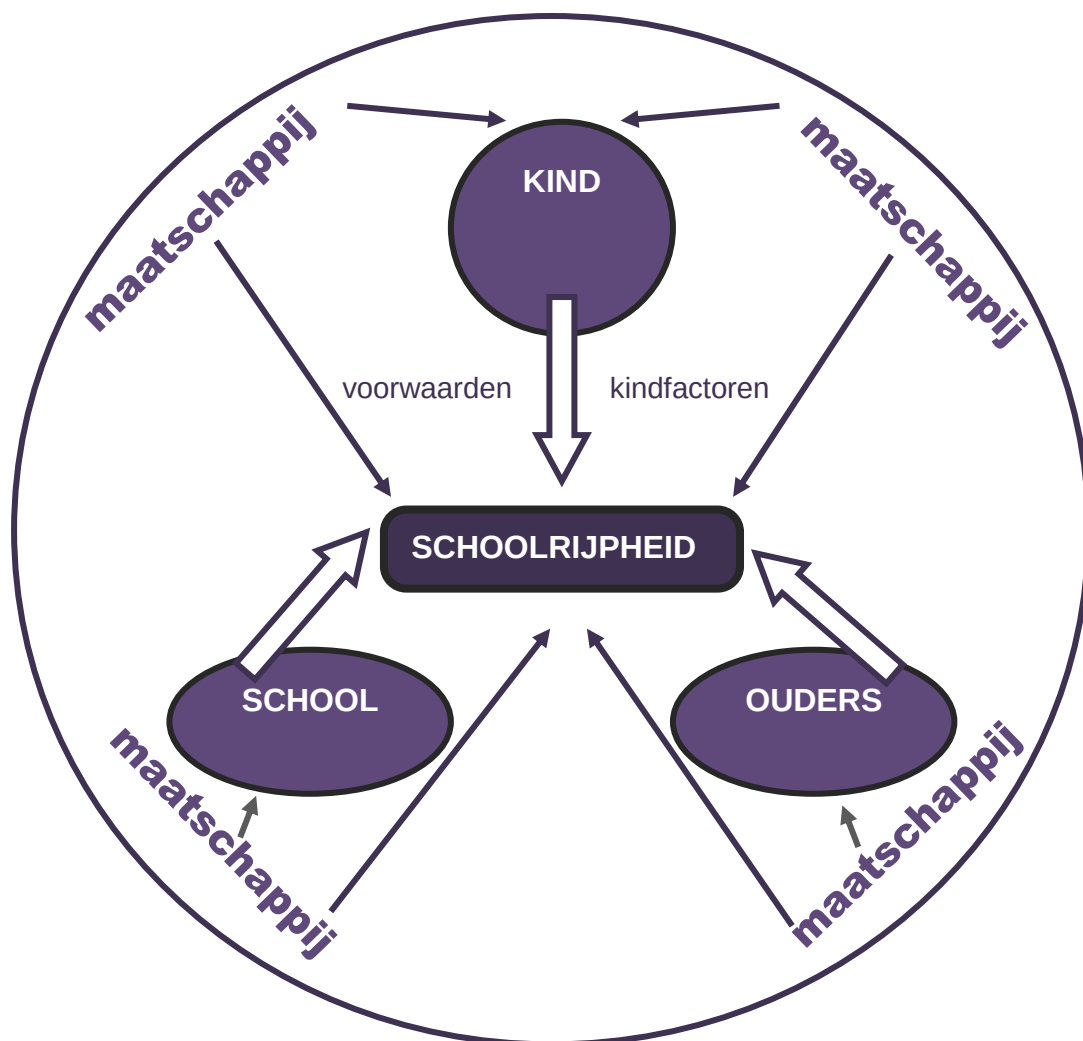
²⁶ Piaget, J. (1896-1980). Zwitserse psycholoog.

²⁷ Vygotsky (1896-1934). Russisch psycholoog en filosoof.

²⁸ Litière, M. Psychomotorisch systeemtherapeut, hij onderzoekt en begeleidt kinderen met schoolrijpheidsproblemen.

naar groep 3 te gaan. In dit onderzoek gaat het voornamelijk over deze laatste betekenis. De kleuter heeft dan een bepaald ontwikkelingsniveau bereikt voor verschillende vaardigheden die belangrijk zijn bij het schoolse leren. Deze vaardigheden zijn cognitief, motorisch, emotioneel en sociaal van aard.

Litière (2008) benadrukt met name dat schoolrijpheid niet gelijk staat aan leerproblemen, een zwakke intelligentie of 'dom' zijn. Hij stelt dat schoolrijpheid steeds een interactie is van het kind met de omgeving. Het is dus niet alleen een kwestie van biologische rijping. Zie figuur 2.2.

Figuur 2.2 - Wie doen er mee bij schoolrijpheid? M. Litière.

2.3 Kleuterschoolverlenging

Het verlengen van de periode in groep 1-2, kleuterschoolverlenging, wordt vaak toegepast. Je moet je echter steeds afvragen wat het effect zal zijn van deze verlenging. Je hoopt met kleuterschoolverlenging te bereiken dat een leerling met

meer succes zijn schoolloopbaan zal doorlopen dan dat je verwacht dat de leerling zal doen als hij doorstroomt naar groep 3. Je kunt hier echter nooit garanties voor geven.

Volgens onderzoek van Roeleveld & Van der Veen (2007)²⁹ blijft één op de tien kleuters zitten in groep 2 van het basisonderwijs. Relatief gezien zijn het vaak achterstandsleerlingen, allochtone en autochtone leerlingen met laag opgeleide ouders. Ook blijkt dat jongens meer kleuterschoolverlenging krijgen dan meisjes.

Op basis van het PRIMA-cohortonderzoek³⁰ blijkt dat een deel van hen ook later leerproblemen heeft. Ongeveer 13% wordt verwezen naar het Speciaal Basisonderwijs (SBO) en 3% blijft in hogere groepen opnieuw zitten. Bij de overige leerlingen zijn slechts tijdelijke positieve effecten te zien op de leerprestaties. Op langere termijn profiteren zij niet van een extra leerjaar.

Roeleveld & Van der Veen (2007) vragen zich dan ook af of scholen niet 'te gemakkelijk' besluiten leerlingen kleuterschoolverlenging te geven. Uit onderzoek blijkt dat het leerkrachtoordeel over de cognitieve capaciteiten tussen vertraagde en onvertraagde kleuters veel sterker verschilt dan de feitelijke scores die de leerlingen behalen op de taal- en rekentoetsen. Mogelijk onderschatten leerkrachten de mogelijkheden van leerlingen.

Zowel Van der Grift (2005)³¹ als Roeleveld & Van der Veen (2007) geven aan terughoudend te zijn bij het besluiten tot kleuterschoolverlenging. Er zou eerder gedacht moeten worden aan verbetering van de voorbereiding op groep 3 tijdens de kleuterperiode en aan een verdere uitbreiding van het adaptief, gedifferentieerd onderwijsaanbod in groep 3.

Goorhuis-Brouwer geciteerd door Haaft (2005), is het echter niet eens met de uitspraken van Roeleveld & Van der Veen en Van der Grift.

“Kinderen hebben recht op een stevig fundament. Ik hoor wel eens van ouders dat ze willen dat hun kind ‘door moet’, ook al staat ie nog zwak in zijn schoenen. Ik vind dat gevaarlijk, je zet dan je kind onder druk.”

²⁹ Roeleveld, J. & Veen, I. van der. Onderzoekers SCO-Kohnstamm Instituut van de Universiteit van Amsterdam.

³⁰ Grootschalig landelijk onderzoek, waaraan tussen 1994 en 2004 om de twee jaar ongeveer 60.000 leerlingen uit de groepen 2, 4, 6 en 8 van het Nederlandse basisonderwijs deelnamen.

³¹ Grift, W. van der. Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Volgens Goorhuis-Brouwer (2005) zitten kinderen tot een jaar of zeven qua ontwikkeling nog in een fase waarin zij niet per definitie toe zijn aan het schoolse leren. Daarmee moet rekening gehouden worden in het onderwijsaanbod. Als je te vroeg een leernorm stelt, wordt voorbij gegaan aan de normale ontwikkelingsvariëaties. Kinderen kunnen daardoor te vroeg in een traject van ontwikkelingsstimulatie terechtkomen, waardoor onbedoeld juist ontwikkelingsbelemmeringen op gaan treden.

Van der Aalsvoort (2004) wijst er op dat kleuterschoolverlenging alleen zin heeft als die kinderen 'iets extra's' aangeboden krijgen. Het jaar moet wel een verrijking zijn. Voor een leerkracht is dat vaak moeilijk te realiseren, temeer daar de verschillen tussen de leerlingen zo groot zijn.

Vernooy (2002)³² citeert Spear-Swerling & Stenberg (1996) dat kleuterschoolverlenging geen effectieve vorm van interventie is. Meestal ligt er een specifiek probleem ten grondslag dat niet verdwijnt met kleuterschoolverlenging. Vroegtijdig interveniëren is belangrijk, zelfs al op de voorschool.

Zowel bij verlenging als doorstromen is extra begeleiding aan leerlingen noodzakelijk. In de praktijk is dit niet eenvoudig.

2.4 Vervroegde doorstroming

Als kinderen zich sneller ontwikkelen dan leeftijdgenoten kan er sprake zijn van een ontwikkelingsvoorsprong. Volgens Drent & Van Gerven (2009)³³ is het niet per definitie zo dat deze kinderen versneld naar groep 3 zouden kunnen. Ten eerste moet er gekeken worden naar de primaire criteria: didactische voorsprong, risicofactoren, zelfbeeld, werk- en leerstrategieën, onderpresteren, leer- en/of gedragsstoornis. Ten tweede naar de secundaire criteria: geboortedatum, houding leerling en ouders. En ten derde naar criteria met betrekking tot de schoolsituatie: houding school, mogelijke voor- en nazorg, begeleiding in huidige groep, opvang ontvangende groep. Alle argumenten moeten tegen elkaar afgewogen worden om het succes te vergroten.

Ontwikkelingsmateriaal in groep 1-2 biedt veel mogelijkheden tot verdieping, maar dat vereist dat de leerlijnen die bij het materiaal horen, goed worden opgesteld. Bij

³² Vernooy, K. Specialist op het gebied van taal en lezen.

³³ Drent, S. & Gerven, E. van. Deskundigen hoogbegaafdheid - Slim Educatief.

kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong zijn de leerstappen vaak groter dan bij de gemiddelde leerling. Om ook deze leerling te stimuleren een werkelijke inspanning te leveren en écht tot leren te komen, is het belangrijk dat de aangeboden opdrachten het niveau van het kind zodanig overstijgen, dat het kind als het ware wordt uitgedaagd om een klein beetje op zijn tenen te lopen.

Drent & Van Gerven (2009) pleiten voor signalering en diagnostiek. Het maken van een risicoafweging op basis van kind- en omgevingsfactoren is belangrijk. Pas dan kun je de juiste afweging maken. Als men in groep 1-2 al een onderwijsaanbod wil doen uit groep 3, is samenwerking met een collega uit groep 3 en/of IB vereist.

Leerkrachten zeggen vaak dat kinderen sociaal-emotioneel niet toe zijn aan groep 3. Hoogeveen (2008)³⁴ concludeert dat een klas overslaan niet tot sociaal-emotionele problemen leidt op de basisschool, maar in de brugklas ondervinden zij wel problemen, vooral de jongens. Onderzoek heeft uitgewezen dat deze leerlingen vaker genoemd worden als een van de minst leuke klasgenoten. Daarnaast worden ze vaker verwaand genoemd en minder vaak humoristisch, leidend of sociaal.

Meisjes zijn vaak beter in staat zichzelf aan te passen aan wat er van hun verwacht wordt door de klas. Ze ontwikkelen zich fysiek sneller. Volgens Hoogeveen (2008) zijn er sterke aanwijzingen dat de houding van docenten een rol kan spelen bij de acceptatie van deze kinderen. Op langere termijn heeft versnellen echter geen negatief effect.

2.5 Samenvatting

Er wordt vaker besloten tot verlenging dan tot verkorting van de kleuterperiode. Criteria voor schoolrijpheid worden onderverdeeld in categorieën als taal- en leesvoorwaarden, rekenvoorwaarden, sociaal-emotionele ontwikkeling en motorische ontwikkeling. Deze criteria kunnen getoetst worden door middel van toetsen en onderzoeken, maar men kan ook vraagtekens zetten bij de betrouwbaarheid en interpretatie van deze toetsen. Onderzoek naar deze afzonderlijke facetten geeft onvoldoende antwoord op de vraag of een kind naar groep 3 kan gaan. Er moet naar de gehele ontwikkeling van een kind gekeken worden. Omgevingsfactoren en kindfactoren kunnen bepalend zijn. Met name de inrichting van het onderwijs op

³⁴ Hoogeveen, L. Psychologe en werkzaam bij het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek van de Radboud Universiteit Nijmegen.

school is bepalend voor de keuze die je maakt. De leeftijd waarop een kind schoolrijp is, is niet precies te bepalen. Het blijkt lastig te zijn hier een betrouwbaar oordeel over te geven. Enkele deskundigen bevelen aan een standaardlijst te gebruiken om de vergelijking met leeftijdgenootjes mogelijk te maken en dit kan betrouwbaarder zijn dan af te gaan op persoonlijke argumenten van betrokkenen.

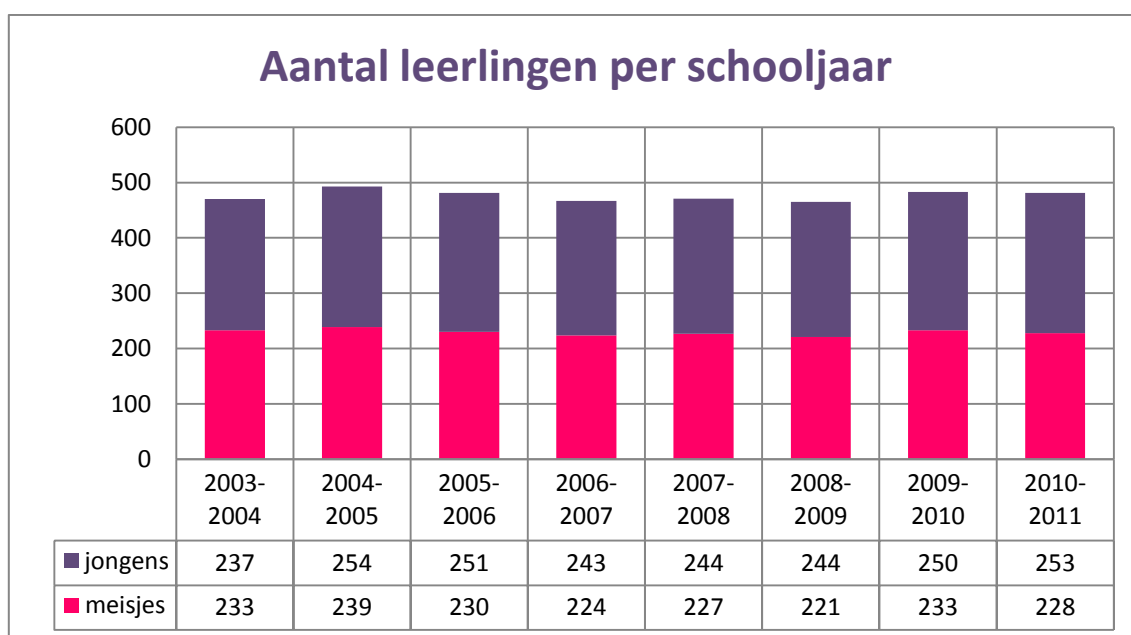
Er blijft discussie rondom het effect van kleuterschoolverlenging. Enkele wetenschappers adviseren terughoudend te zijn met het geven van kleuterschoolverlenging omdat het effect op langere termijn verdwijnen zal. Anderen geven echter aan dat een extra kleuterjaar effectief en nodig kan zijn. Het is de vraag of het nodig is een leerling een volledig extra jaar te geven. Vroegtijdig diagnosticeren en interveniëren is belangrijk. De kloof tussen groep 1-2 en 3 is nog steeds heel groot. Men zou zich van beide kanten kunnen aanpassen, meer integratie en overeenkomst.

Ouders en leerkrachten moeten actief samenwerken aan een vloeiende overgang naar een volgende groep. Het bevordert de communicatie over en weer en verlaagt de drempel bij het bespreken van zorgen over het kind in de klas en in de thuisomgeving.

3.1 Onderzoekscontext

Het onderzoek wordt uitgevoerd op OBS Rubenshof in Oosterhout, een school voor regulier basisonderwijs die op dit moment drie voorschoolgroepen, vijf kleutergroepen en verder van ieder leerjaar twee groepen heeft.

Figuur 3.1 geeft het leerlingenaantal aan tussen 2003 en 2011, leerlingen van de voorschool niet meegerekend.

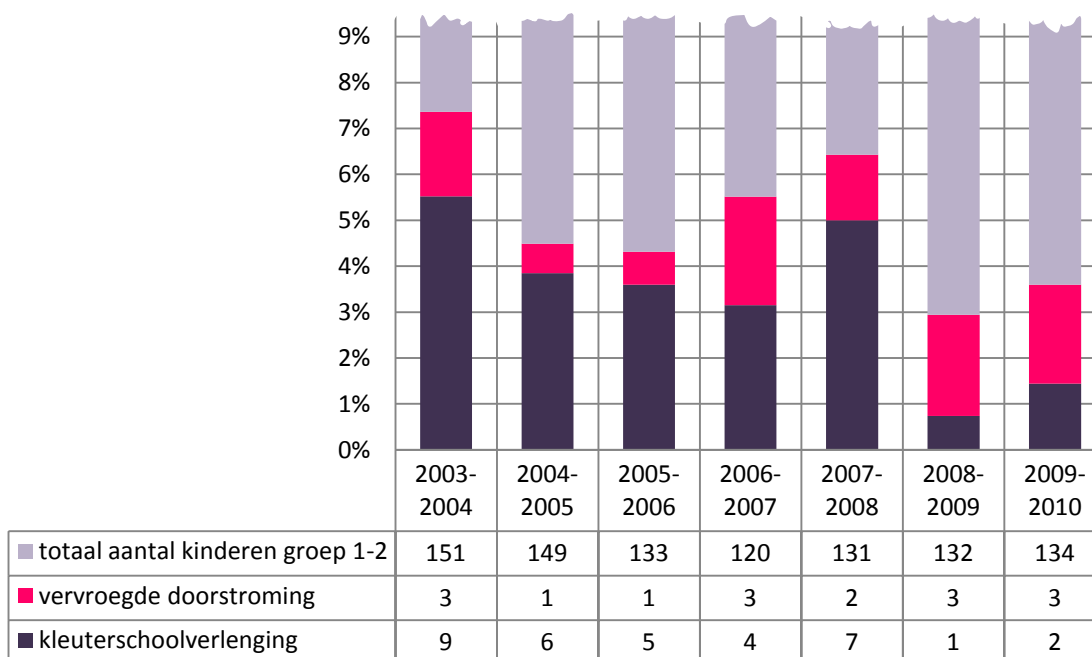

Figuur 3.1 - Verloop leerlingenaantal op 31 juli van ieder schooljaar.

Aanleiding voor het onderzoek is het probleem dat de school te weinig handvatten heeft om weloverwogen te beslissen of een leerling de overstap kan maken naar groep 3.

In figuur 3.2 is te zien hoeveel procent van de leerlingen tussen 2003 en 2010 kleuterschoolverlenging heeft gekregen of vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3. Eén kanttekening moet hierbij gemaakt worden. De school rekent herfstleerlingen die niet doorgaan naar groep 3, niet tot de categorie kleuterschoolverlengers. Gaan deze kinderen wel door naar groep 3, dan worden zij gezien als vervroegde doorstromers. Deze berekening wijkt af van de richtlijnen van de Onderwijsinspectie. In hoofdstuk 4 zal hier verder op in worden gegaan.

Aantal leerlingen kleuterschoolverlenging en vervroegde doorstroming

Figuur 3.2 - Percentage leerlingen per schooljaar die kleuterschoolverlenging hebben gekregen of vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3.

Bij enkele leerlingen is gesproken over kleuterschoolverlenging of vervroegde doorstroming, maar is dit niet gebeurd. Tussen 2003 en 2010 zijn dertien leerlingen uitgestroomd naar Speciaal (Basis)Onderwijs en twee leerlingen zijn teruggekeerd van het Speciaal Onderwijs.

Elk jaar maakt de school plannen voor het volgende schooljaar. In juni 2010 heeft het team aangegeven behoefte te hebben aan een overgangsprotocol groep 2-3. Het ontwikkelen van dit protocol is opgenomen in het schoolplan van 2010-2011 en 2011-2012.

3.2 Onderzoeksstrategie

Het onderzoek komt voort uit een praktijkvraag:

OBS Rubenshof wil een protocol ontwikkelen gericht op de overgang van groep 1-2 naar groep 3.

Het praktijkonderzoek is zowel een kwalitatief als een kwantitatief onderzoek (Verhoeven, 2010, p. 102 en 118). Kwalitatief onderzoek wordt ingezet om de beleving en mening van leerkrachten, ouders en leerlingen in kaart te brengen.

Het kwantitatief onderzoek wordt gebruikt om het kwalitatief onderzoek te toetsen aan de praktijk. Daarnaast wordt het kwantitatief onderzoek gebruikt om uitspraken die gedaan worden in de theorie, te verduidelijken en te toetsen aan de eigen onderwijspraktijk (Harinck, 2009, p. 123).

Het praktijkonderzoek richt zich op leerkrachten, ouders en leerlingen.

De theorie zal deductief³⁵ worden ingezet. Met de theorie wordt inzichtelijk gemaakt waar men op moet letten bij de overgang van groep 2 naar 3. Er zijn verschillende theorieën. Deze worden bekeken en meegenomen in het uiteindelijke protocol.

Een groot gedeelte van de antwoorden van de respondenten wordt kwalitatief verwerkt, er worden geen meetbare gegevens verzameld. Het andere deel wordt kwantitatief verwerkt, omdat er gebruik gemaakt wordt van antwoordschalen.

In het praktijkonderzoek wordt dossieranalyse toegepast die kwantitatief van aard is. Van acht schooljaren worden relevante gegevens bestudeerd uit het CITO Leerlingvolg-systeem (LOVS)³⁶ en leerling-dossiers³⁷.

3.3 Onderzoekseenheden

3.3.1 Dossieranalyse

De meeste leerlingen³⁸ bezoeken de basisschool vanaf schooljaar 2003-2004.

Om inzicht te krijgen in de statistische gegevens van leerlingen die kleuterschoolverlenging hebben gekregen of vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3, worden leerling-dossiers, inclusief gegevens uit het LOVS bestudeerd.

³⁵ Uitgaande van bepaalde theorieën komen tot een logische conclusie.

³⁶ Het CITO Volgsysteem primair onderwijs omvat toetsen waarmee vorderingen van leerlingen op een systematische wijze gevolgd kan worden.

³⁷ De leerling-dossiers worden bestudeerd vanuit Dotcomschool, Leerlingvolg- en Schooladministratiesysteem.

³⁸ De leerlingen die in schooljaar 2010-2011 op OBS Rubenshof zitten.

3.3.2 Enquête leerkrachten

Er wordt een enquête verstuurd, een surveyonderzoek (Verhoeven, 2010, p. 103), naar negenentwintig teamleden; alle leerkrachten, directie en IB.

Welke criteria hebben zij de afgelopen acht jaar gehanteerd bij de beslissing of zij leerlingen laten doorstromen naar groep 3? Welke criteria vinden zij belangrijk en hebben zij nog nodig? Uiteindelijk zullen alle meningen meegenomen worden bij het maken van het overgangsprotocol groep 2-3.

3.3.3 Enquête ouders

Om meningen en ervaringen van ouders mee te nemen bij het opstellen van het overgangsprotocol groep 2-3, wordt een enquête verstuurd naar ouders van leerlingen die kleuterschoolverlenging hebben gehad en van leerlingen waarbij hierover gesproken is.

Ook wordt een enquête verstuurd naar ouders van leerlingen die vervroegd zijn doorgegaan naar groep 3 en van leerlingen waarbij hierover gesproken is.

Uit leerling-dossiers is vastgesteld om welke ouders het gaat. Uit de eerste groep worden vierendertig respondenten bevraagd en uit de tweede groep eenentwintig.

Bij het samenstellen van de onderzoeksgroep is gezorgd dat van ieder leerjaar een aantal ouders bevraagd wordt, met uitzondering van ouders uit groep 1-2 van schooljaar 2010-2011. Deze groep kan nog niet bevraagd worden omdat de beslissing over deze leerlingen nog genomen moet worden. Voor deze leerlingen zal het nieuwe protocol gaan gelden.

3.3.4 Interview leerlingen

Er wordt een halfgestructureerd interview (Verhoeven, 2010, p. 126) gehouden met leerlingen die kleuterschoolverlenging hebben gehad of vervroegd zijn doorgegaan naar groep 3. De beleving van de geïnterviewden staat voorop.

Er wordt een groepsgesprek gehouden met leerlingen uit groep 7 en 8. Zij kunnen aangeven wat de gevolgen zijn op langere termijn, van de in groep 1-2 genomen beslissing.

Aan vijftien ouders wordt toestemming gevraagd om een interview af te mogen nemen bij hun kind. Maximaal twee keer drie leerlingen worden bevraagd.

3.4 Methoden en Instrumenten

3.4.1 Dossieranalyse

In het onderzoek wordt veelvuldig gebruik gemaakt van leerling-dossiers, het LOVS, het schoolplan, de schoolgids en methodes.

Door middel van dossieronderzoek wordt onderzocht hoe leerlingen zich hebben ontwikkeld. Er wordt onderzoek gedaan naar leerlingen die in schooljaar 2010-2011 op school zitten. Onderzocht wordt bij welke leerlingen is gesproken over kleuterschoolverlenging en bij wie deze beslissing definitief is genomen? Bij welke leerlingen is gesproken over vervroegde doorstroming en bij wie is deze beslissing definitief genomen? Welke leerlingen hebben gedoubleerd en in welk leerjaar? Wat zijn de geboortedata van bovenstaande leerlingen? Wat zijn de toetsgegevens en hoe is de voortgang?

Aan de hand van de dossieranalyse wordt de theorie getoetst aan de eigen onderwijspraktijk.

Er is bewust gekozen om dossiers te bestuderen van de laatste acht schooljaren. Dit omdat de meeste leerlingen nu nog op de basisschool zitten en de dossiers van deze leerlingen het meest compleet zijn.

3.4.2 Enquête leerkrachten

De leerkrachtenenquête³⁹ maakt duidelijk hoe leerkrachten tot de beslissing komen een kind al dan niet de overgang van groep 2 naar 3 te laten maken. Wat vinden zij belangrijke criteria en zijn er overeenkomstige criteria? Vanuit criteria die in de literatuur genoemd worden, is een vragenlijst samengesteld met daarin open en gesloten vragen.

De open vragen hebben een inhoudelijk karakter. Hierdoor worden gedachten, ervaringen en redeneringen van leerkrachten in beeld gebracht die meegenomen worden in conclusies en aanbevelingen. Uiteindelijk moet dit leiden tot het overgangsprotocol groep 2-3.

In de vragenlijst zit een opbouw. Eerst worden algemene vragen gesteld, daarna wordt naar de mening gevraagd van leerkrachten. De structuur van de antwoordmogelijkheden is divers. Er is gebruik gemaakt van enkelvoudige antwoorden,

³⁹ Zie bijlage 3: Enquête voor leerkrachten.

schaalantwoorden, lijstantwoorden, open antwoorden, half open antwoorden, meervoudige antwoorden en dichotoom antwoorden (Verhoeven, 2010, p. 148 en 149).

Bij de gesloten vragen krijgen leerkrachten voorwaarden voorgelegd die van belang kunnen zijn bij een overgang van groep 2 naar 3. Door middel van een vijfpunts-schaal geven zij hun mening. Hierna wordt gevraagd of zij hun eerder genoemde mening bij de open vragen, willen herzien of aanpassen. Tenslotte krijgen zij ruimte om op- en/of aanmerkingen te plaatsen.

De enquête wordt per e-mail uitgedaan. De enquête kan digitaal ingevuld worden en daarna worden teruggestuurd. Een nadeel is dat het enquêteren via de mail niet persoonlijk is en dat respondenten er wellicht makkelijker vanaf zien om de enquête in te vullen. Er wordt een toelichting meegestuurd waarin uitleg wordt gegeven over het praktijkonderzoek.

3.4.3 Enquête ouders

De ouderenquête⁴⁰ maakt duidelijk hoe ouders tegen de beslissing aankijken die destijds is gemaakt bij hun kind. Vinden zij dat de juiste beslissing is genomen? Hebben zij voldoende inspraak gehad? Wat is hun mening wat betreft kleuterschoolverlenging of vervroegde doorstroming? Welke criteria vinden zij belangrijk?

Er wordt bewust gekozen voor twee verschillende vragenlijsten. Eén over het onderwerp ‘Kleuterschoolverlenging’ en één over ‘Vervroegde doorstroming’. De enquête is zo duidelijker op te stellen.

De vragenlijst bestaat uit gesloten en open vragen. De structuur van de antwoordmogelijkheden is gelijk aan de enquête van de leerkrachten. De vragenlijst bestaat uit veertien vragen waarbij aan het einde ruimte is voor op- en/of aanmerkingen.

De enquête wordt per brief meegegeven aan de leerlingen. Ook hier wordt een toelichting meegestuurd met uitleg over het praktijkonderzoek. In de envelop wordt tevens een retourenvelop gedaan, geadresseerd aan de onderzoeker.

⁴⁰Zie bijlage 4 en 5: Enquête voor ouders.

3.4.4 Interview leerlingen

Er wordt een interview gehouden met leerlingen, maximaal twee groepjes van drie leerlingen; kleuterschoolverlengers of vervroegde doorstromers. Wat zijn hun ervaringen? Kunnen zij nog iets vertellen over de periode waarin deze beslissing is genomen? Heeft deze beslissing een positief en/of negatief effect gehad op hun ontwikkeling? Zijn zij zich expliciet bewust van de keuze die ouders en school in groep 1-2 hebben gemaakt? Weten zij waarom die keuze is gemaakt?

Het gesprek zal gevoerd worden aan de hand van vooraf opgestelde vragen⁴¹.

Voor het interview met de leerlingen wordt toestemming gevraagd aan hun ouders. Een toestemmingsbrief⁴² wordt aan de leerlingen gegeven en wordt ondertekend teruggestuurd naar school. Pas dan zal het interview worden afgenomen bij de leerling.

3.5 Analyse

3.5.1 Dossieranalyse

De gegevens zijn kwantitatief en worden verwerkt in grafieken (Verhoeven, 2010, p. 222). Om leerjaren met elkaar te kunnen vergelijken, zullen aantallen soms worden weergegeven in percentages. De gegevens uit de dossieranalyse worden getoetst aan de literatuur. Gekeken wordt naar verschillen en overeenkomsten.

Bij de LOVS-gegevens wordt gekeken naar de toetsen van Ordenen, Ruimte en Tijd, Taal voor Kleuters, Rekenen, Spelling, DMT-Lezen⁴³ en Begrijpend lezen. Hierbij worden alleen de dossiers bestudeerd van groep 7 en 8.

De toetsresultaten van leerlingen die betrokken zijn bij dit onderzoek, worden in kaart gebracht. Zijn de effecten van kleuterschoolverlenging of vervroegde doorstroming zichtbaar? Hoe ontwikkelen de leerlingen zich door de jaren heen? Is een eventueel positief effect op langere termijn nog zichtbaar? Wordt het ambitieniveau⁴⁴ van de school behaald?

⁴¹ Zie bijlage 7: Voorbereiding interview leerlingen.

⁴² Zie bijlage 6: Toestemmingsformulier ouders.

⁴³ DMT-Lezen staat voor Drie-Minuten-Toets Lezen.

⁴⁴ Het ambitieniveau van OBS Rubenshof is vastgesteld op 60% A en B score op de toetsen van LOVS.

3.5.2 Enquêtes

De kwantitatieve gegevens uit de enquêtes worden verwerkt in grafieken. De onderzoeksgroep is relatief klein en zal niet worden omgerekend naar percentages.

De kwalitatieve gegevens worden woordelijk weergegeven. Er wordt een ordening aangebracht door de meest genoemde antwoorden te bundelen en bovenaan te zetten.

3.5.3 Interview

Het interview wordt opgenomen op band en volledig uitgeschreven, waarna een samenvatting wordt gegeven.

3.6 Triangulatie - Validiteit en Betrouwbaarheid

Verschillende bronnen worden geraadpleegd. Leerkrachten, leerlingen en ouders zijn betrokken bij dit praktijkonderzoek. Er wordt vanuit verschillende invalshoeken naar het onderwerp gekeken. Verschillende informatiebronnen worden gebruikt; Literatuuronderzoek, vragenlijsten en interviews worden ingezet, leerling-dossiers en het LOVS worden bestudeerd.

De onderzoeker heeft geen invloed op de resultaten van het onderzoek. Het onderzoek wordt zo min mogelijk subjectief uitgevoerd. Triangulatie (Verhoeven, 2010, p. 268), de meervoudige onderzoeksopzet, werkt in het voordeel van de validiteit en betrouwbaarheid.

Onderzoeksvragen zijn het uitgangspunt voor dit onderzoek.

De onderzoeksresultaten, komen voort uit een periode van acht schooljaren. De validiteit wordt hiermee vergroot.

Critical friends⁴⁵ hebben een belangrijke rol bij het onderzoek. Zij denken kritisch mee en geven effectief feedback (Harinck, 2009, p. 51 en 52).

Mijn collega's worden op de hoogte gehouden van de voortgang van het onderzoek. De bevindingen zullen worden voorgelegd door middel van een membercheck (Harinck, 2009, p. 76).

⁴⁵ Collega's van de intervisiegroep en praktijkbegeleider vanuit de opleiding en collega Intern Begeleider.

3.7 Ethiek

Er wordt rekening gehouden met ethiek (Harinck, 2009, p. 152) bij het uitvoeren van het praktijkonderzoek.

Aan respondenten wordt informatie gegeven over het doel van het onderzoek.

Ouders van leerlingen die meewerken aan het interview, is schriftelijk om toestemming gevraagd. Ook in deze brief is duidelijk het doel van onderzoek aangegeven.

Respondenten worden niet verplicht om deel te nemen aan het onderzoek. Door de vragenlijsten niet te lang te maken, is de kans op respons groter. De verwachting is dat ongeveer 60% van de enquêtes ingevuld zal worden (Verhoeven, 2010, p. 160).

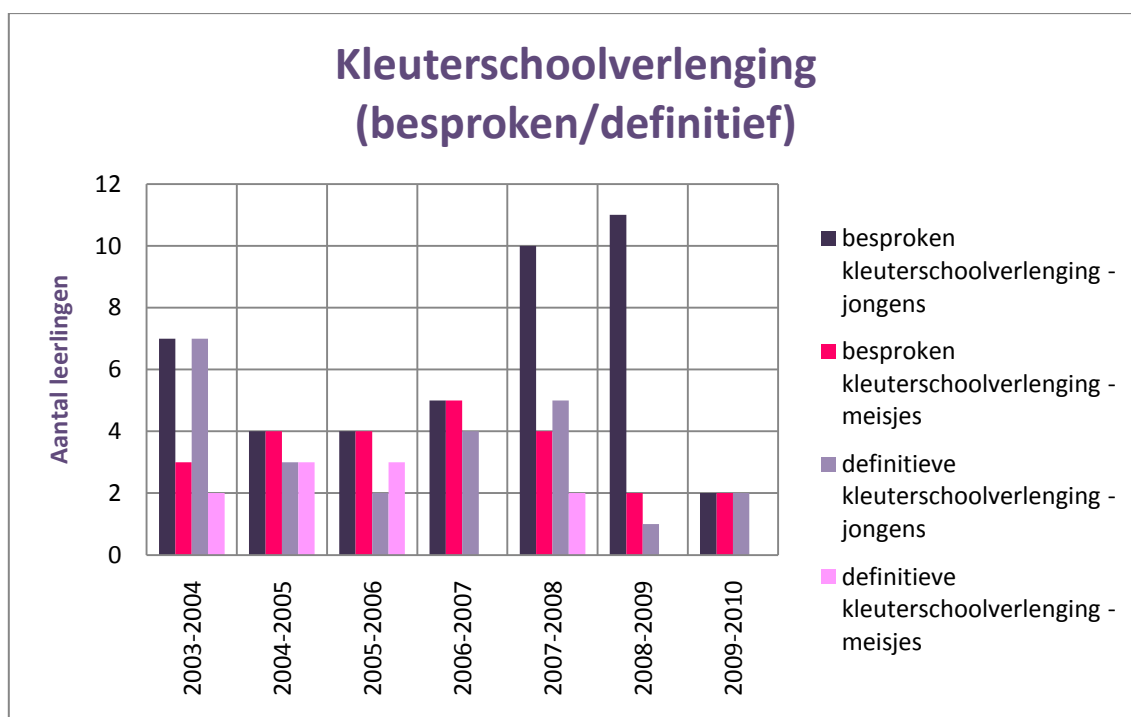
Namen worden in het onderzoeksverslag geanonimiseerd. Medewerkers hebben recht op een verslag van het onderzoek. De school zal uitgebreid worden geïnformeerd over het onderzoek, ook tijdens het onderzoek.

4.1 Dossieranalyse

De dossiers van leerlingen die in de periode 2003-2011 op school hebben gezeten, zijn geanalyseerd. Enkele leerlingen uit schooljaar 2010-2011 kunnen nog niet meegenomen worden in analyses, omdat beslissingen over deze leerlingen nog niet genomen zijn. De analyses zijn gemaakt met behulp van een codeboek⁴⁶ (Verhoeven, 2010, p. 153 en 154).

4.1.1 Kleuterschoolverlenging en vervroegde doorstroming

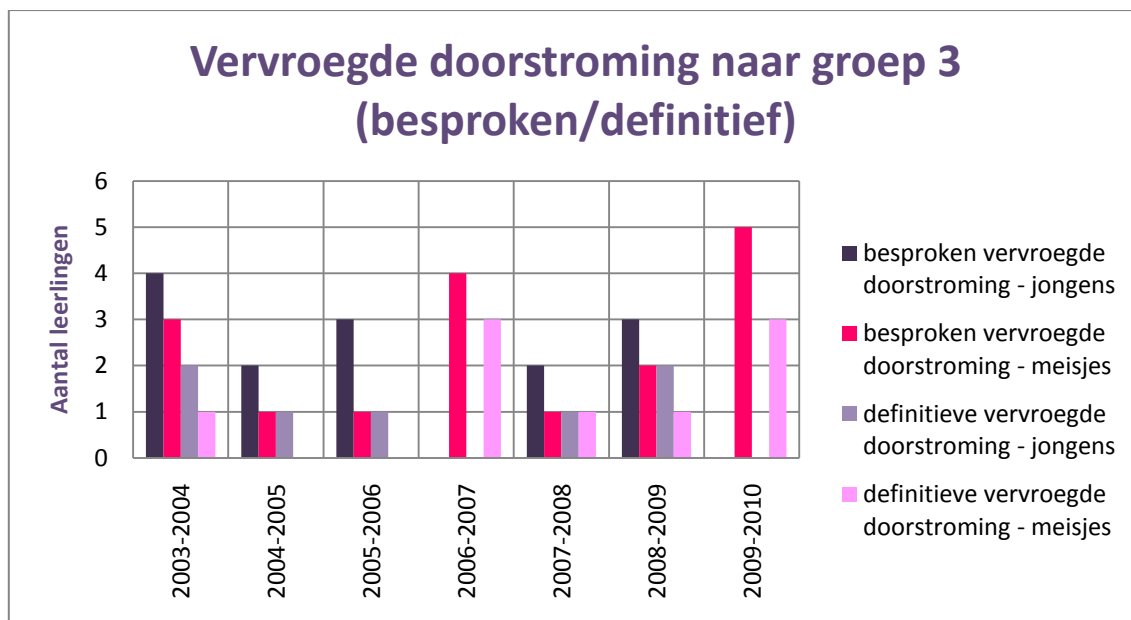
Figuur 4.1 laat zien bij hoeveel leerlingen is gesproken over kleuterschoolverlenging en hoeveel leerlingen dit definitief hebben gehad. Er is een verdeling gemaakt in jongens en meisjes. Herfstleerlingen zijn niet meegeteld in dit overzicht. De Onderwijsinspectie ziet deze leerlingen wel als kleuterschoolverlengers. Opvallend is dat het aantal jongens dat besproken is, jaarlijks groter is dan het aantal meisjes. Daarbij is het werkelijk aantal kleuterschoolverlengers bij jongens ook groter. De laatste twee jaar hebben geen meisjes kleuterschoolverlenging gehad. Het totaal aantal kleuterschoolverlengers daalt.

Figuur 4.1 - Aantal leerlingen waarbij gesproken is over kleuterschoolverlenging en dit definitief gekregen hebben.

⁴⁶ Zie bijlage 8: Codeboek leerling-gegevens.

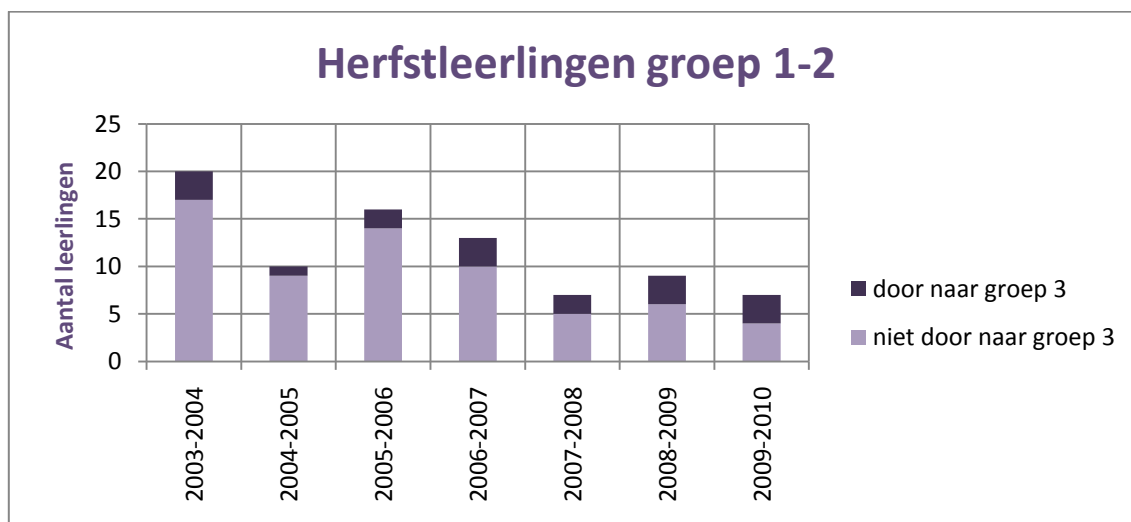
Figuur 4.2 laat zien bij hoeveel leerlingen gesproken is over vervroegde doorstroming en hoeveel definitief vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3. Ook hier is een verdeling gemaakt tussen jongens en meisjes. In dit overzicht tellen de herfstleerlingen mee. De Onderwijsinspectie ziet deze leerlingen niet als vervroegde doorstromers. Twee schooljaren zijn er geen jongens besproken.

Figuur 4.2 - Aantal leerlingen waarbij gesproken is over vervroegde doorstroming en waarbij dit definitief besloten is.

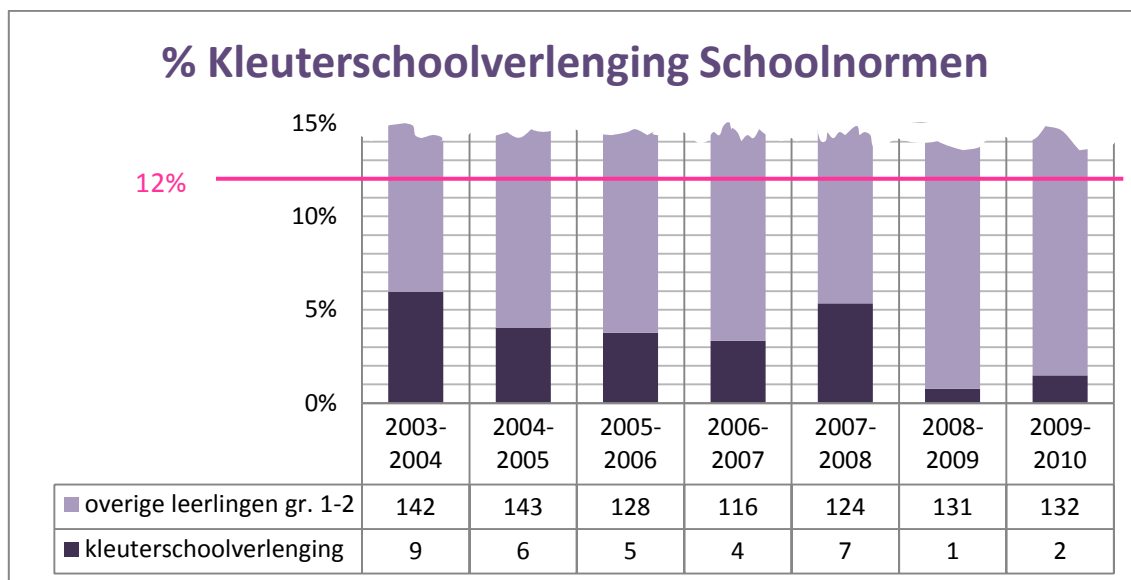
Figuur 4.3 toont het aantal herfstleerlingen. Zij gaan op school niet automatisch door naar groep 3. Gaan ze wel door, dan worden zij gezien als vervroegde doorstromers. Zij worden ook meegeteld in figuur 4.2.

Relatief gezien stromen er steeds meer herfstleerlingen door naar groep 3.

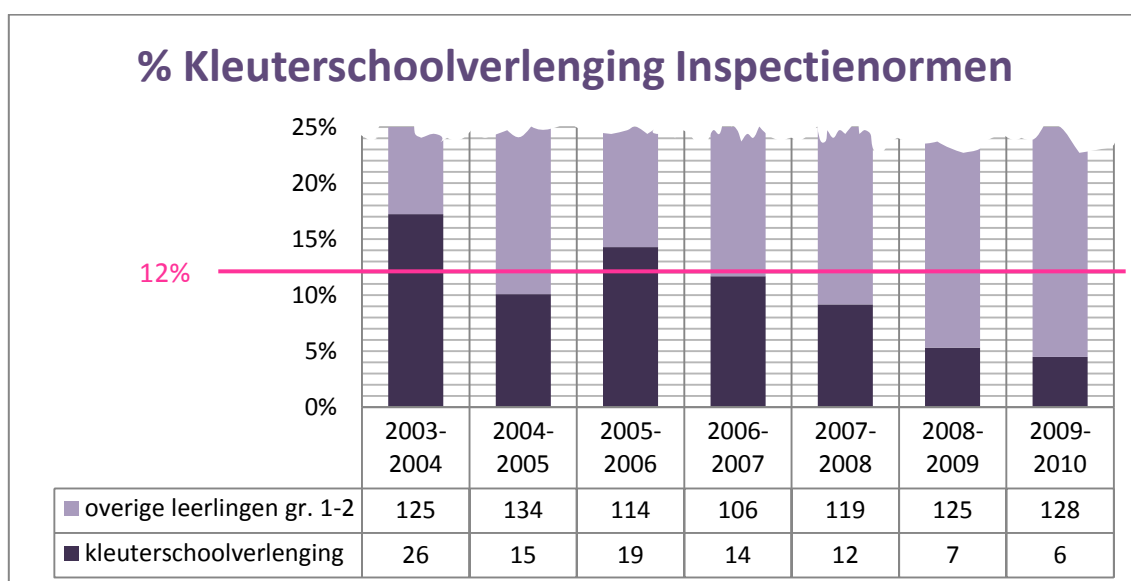
Figuur 4.3 - Aantal herfstleerlingen groep 1-2 per schooljaar.

Figuur 4.4 toont het percentage kleuterschoolverlengers volgens de schoolnormen. Volgens de Onderwijsinspectie mag het percentage kleuterschoolverlengers niet boven 12% liggen (Pravoo, 2005). De school voldoet aan de norm. De laatste twee schooljaren is het aantal kleuterschoolverlengers gedaald.

Figuur 4.4 - Percentage kleuterschoolverlengers volgens schoolnormen.

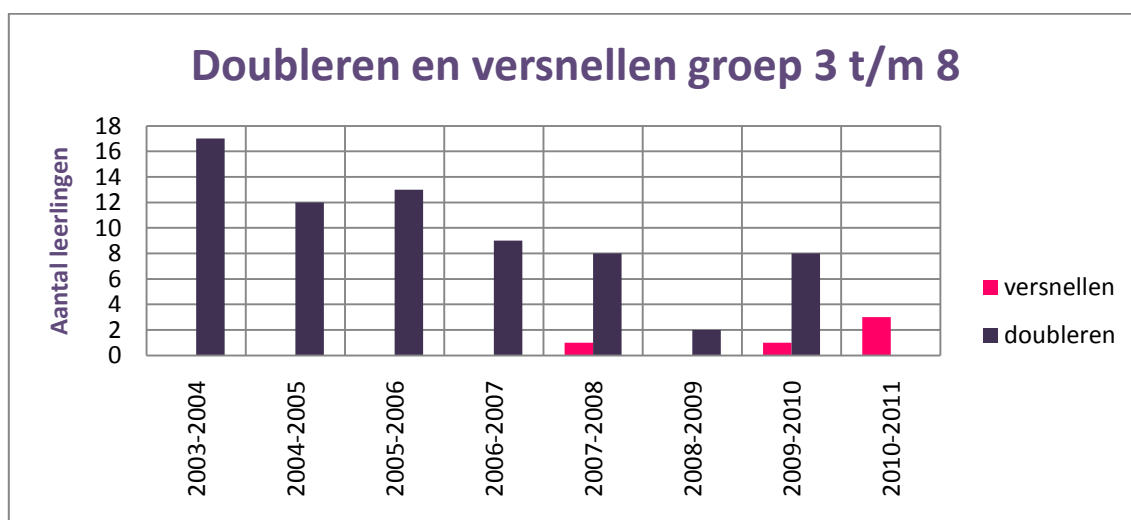
Figuur 4.5 toont het percentage kleuterschoolverlengers volgens de normen van de Onderwijsinspectie. Er is een verschil te zien als men deze normen hanteert. Het percentage kleuterschoolverlengers is dan hoger. In schooljaar 2003-2004 en 2005-2006 wordt het maximale percentage overschreden. Vanaf 2005-2006 is een dalende lijn te zien.

Figuur 4.5 - Percentage kleuterschoolverlenging volgens normen Onderwijsinspectie.

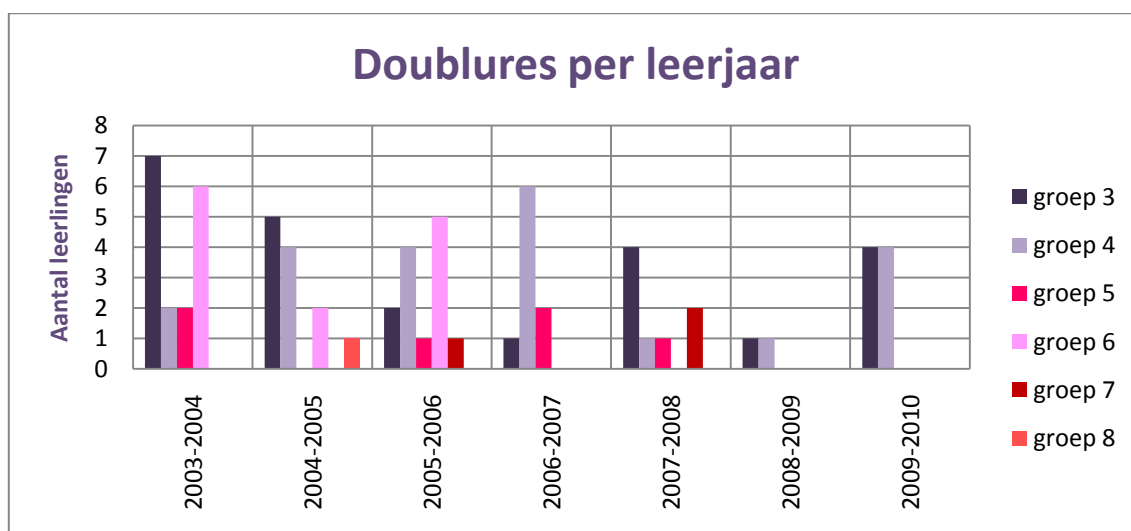
4.1.2 Doubleren en versnellen

Figuur 4.6 toont hoeveel leerlingen in groep 3 tot en met 8 hebben gedoubleerd of versneld zijn doorgestroomd naar een volgende groep. In 2010-2011 zijn drie leerlingen versneld doorgestroomd, maar is nog niet bekend hoeveel leerlingen zullen doubleren. De leerlingen die versneld zijn doorgegaan, zijn halverwege het schooljaar doorgestroomd naar een volgende groep. Van 2003 tot 2007 is dit niet gebeurd. Het aantal doublures daalt. In schooljaar 2008-2009 hebben twee leerlingen gedoubleerd, wat het laagste aantal is in acht jaar.

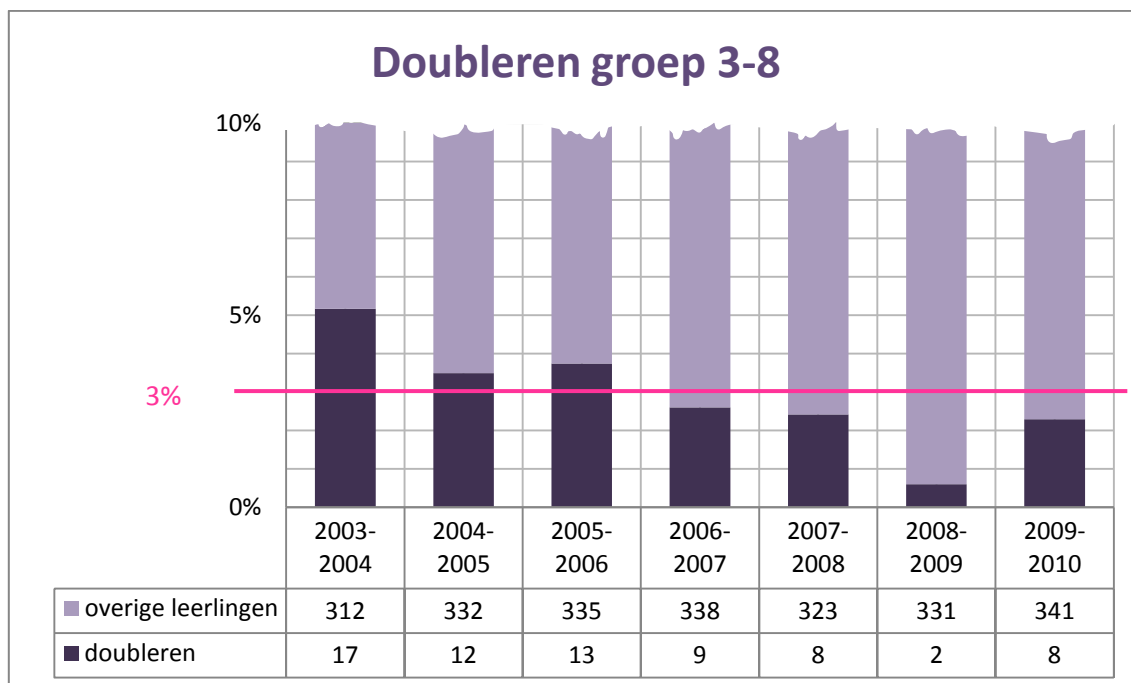
Figuur 4.6 - Totaal aantal doublures en versnellers groep 3 t/m 8.

Figuur 4.7 laat het aantal doublures zien per leerjaar. De aantallen lopen uiteen. Het aantal doublures in groep 3-4 is hoger dan in groep 5-8. De laatste twee schooljaren zie je enkel doublures in groep 3-4. Opvallend is het aantal doublures in groep 6 in schooljaren 2003-2004 en 2005-2006.

Figuur 4.7 - Aantal doublures per leerjaar groep 3 t/m 8.

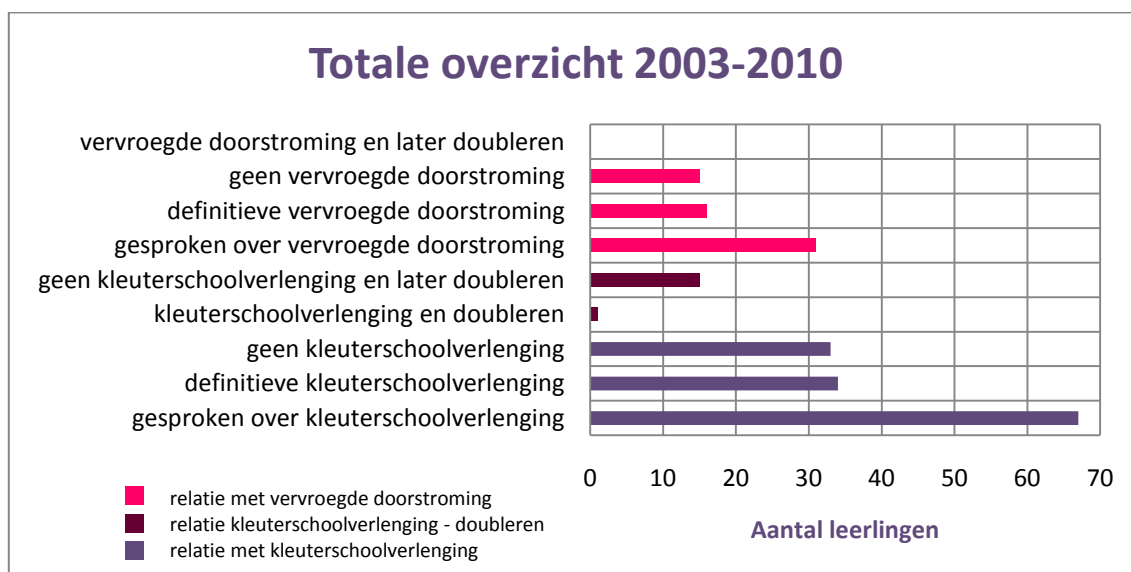
Figuur 4.8 toont het percentage doublures. De Onderwijsinspectie gaat uit van een maximum van 3%. In 2003-2004, 2004-2005 en 2005-2006 voldoet de school hier niet aan. Het aantal doublures is in schooljaar 2008-2009 laag in relatie tot de andere jaren.

Figuur 4.8 - Totaal percentage per schooljaar groep 3 t/m 8.

4.1.3 Relatie kleuterschoolverlenging, vervroegde doorstroming en doubleren

De schoolnormen zijn hier gehanteerd. Figuur 4.9 laat zien wat de mogelijke gevolgen zijn van de beslissing die genomen is in groep 1-2. Eén leerling heeft kleuterschoolverlenging gehad én heeft gedoubleerd.

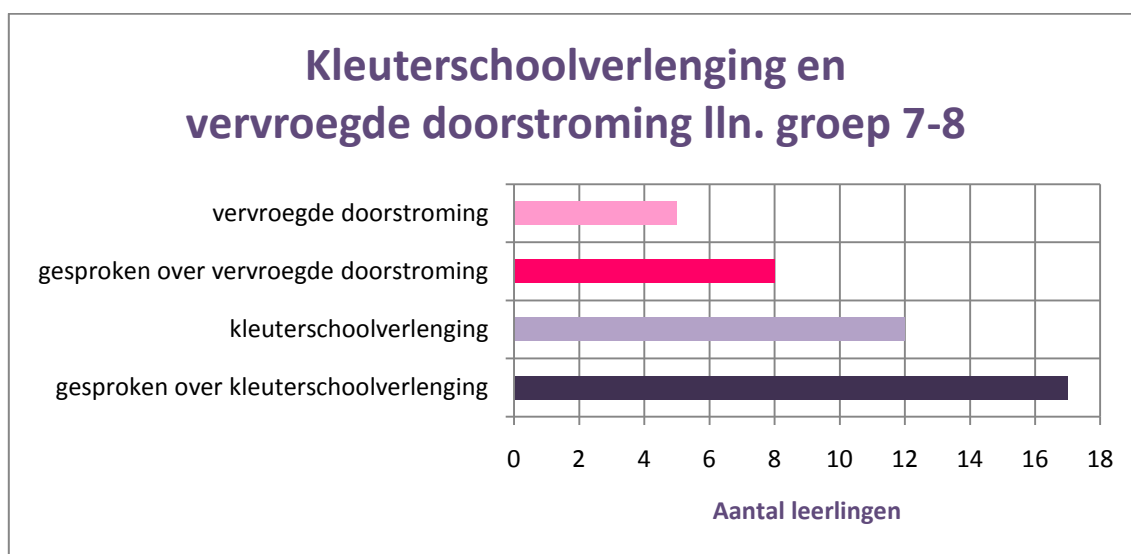

Figuur 4.9 - Relatie kleuterschoolverlenging, vervroegde doorstroming en doubleren.

4.2 Leerrendement leerlingen groep 7 en 8

Dossiers van leerlingen uit groep 7- 8 zijn geanalyseerd. Analyses zijn gemaakt met behulp van een codeboek⁴⁷ (Verhoeven, 2010, p. 153 en 154).

Figuur 4.10 toont hoeveel leerlingen uit groep 7-8 besproken zijn en wat besloten is in groep 1-2. Kleuterschoolverlenging gebeurt ruim twee keer zoveel dan vervroegde doorstroming. Ook het aantal leerlingen wat besproken wordt, is groter bij kleuterschoolverlenging.

Figuur 4.10 - Aantal mogelijke/definitieve kleuterschoolverlengers en vervroegde doorstromers uit groep 7-8.

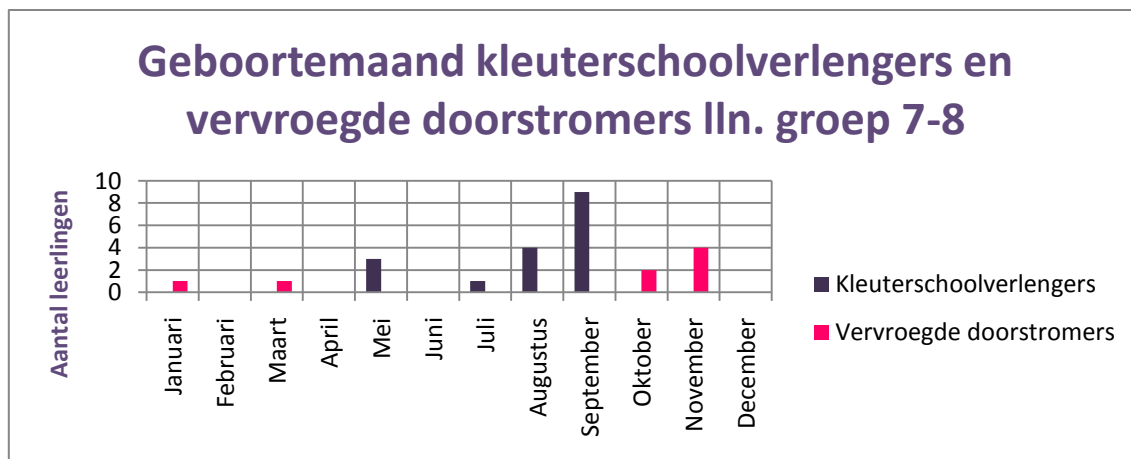
Drie leerlingen, waarbij gesproken is over kleuterschoolverlenging en die dit niet gekregen hebben, hebben alsnog gedoubleerd in een hoger leerjaar.

Eén leerling heeft kleuterschoolverlenging gehad én gedoubleerd. Eén leerling is na vervroegde doorstroming naar groep 3 versneld doorgegaan van groep 3 naar 5.

Figuur 4.11 toont de relatie tussen de geboortemaand van mogelijke en definitieve kleuterschoolverlengers en vervroegde doorstromers van leerlingen uit groep 7-8.

De meeste (besproken) kleuterschoolverlengers zijn geboren in de maanden augustus en september. De meeste (besproken) vervroegde doorstromers zijn geboren in oktober en november.

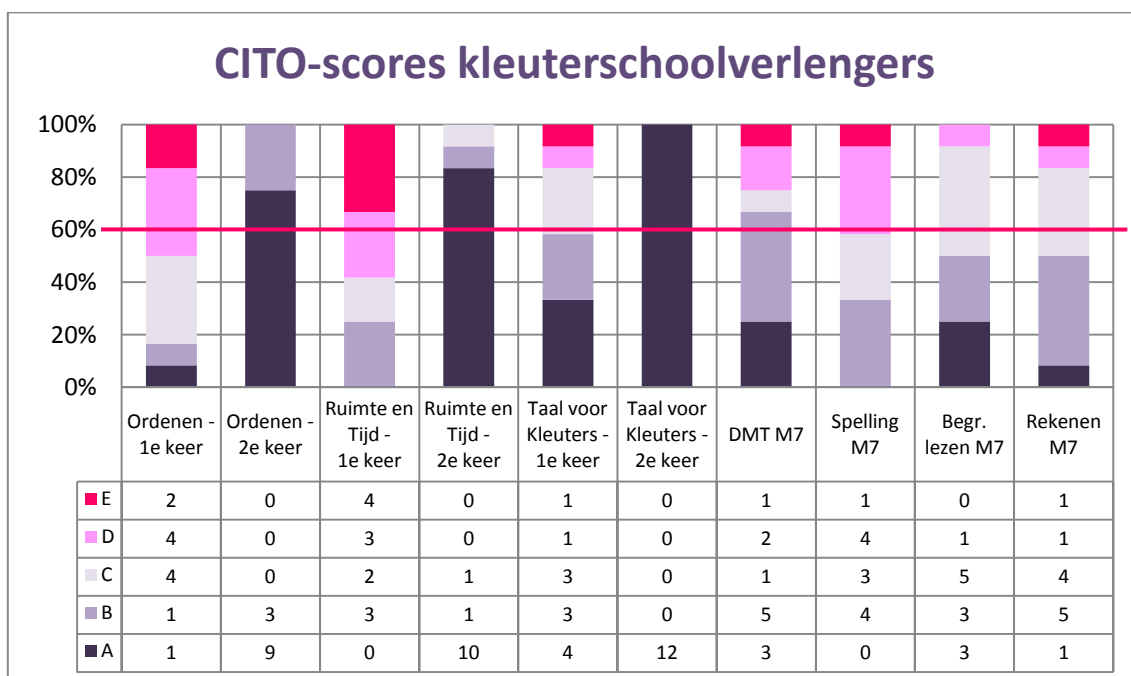
⁴⁷ Zie bijlage 9: Codeboek toetsgegevens.

Figuur 4.11 - Geboortemaand mogelijke /definitieve kleuterschoolverlengers en vervroegde doorstromers uit groep 7-8.

Figuur 4.12 toont hoe leerlingen uit groep 7-8 gescoord hebben op de CITO-toetsen in het eerste en tweede jaar van groep 2⁴⁸ en midden groep 7⁴⁹. Het betreft hier leerlingen die kleuterschoolverlenging hebben gehad. De horizontale lijn, 60%, geeft het ambitieniveau van de school weer.

Zij behalen de tweede keer in groep 2 geen D en E-scores meer, maar hebben in groep 7 weer D en E-scores. Het ambitieniveau wordt de tweede keer in groep 2 ruimschoots gehaald. Het ambitieniveau wordt in groep 7 alleen bij DMT-lezen gehaald.

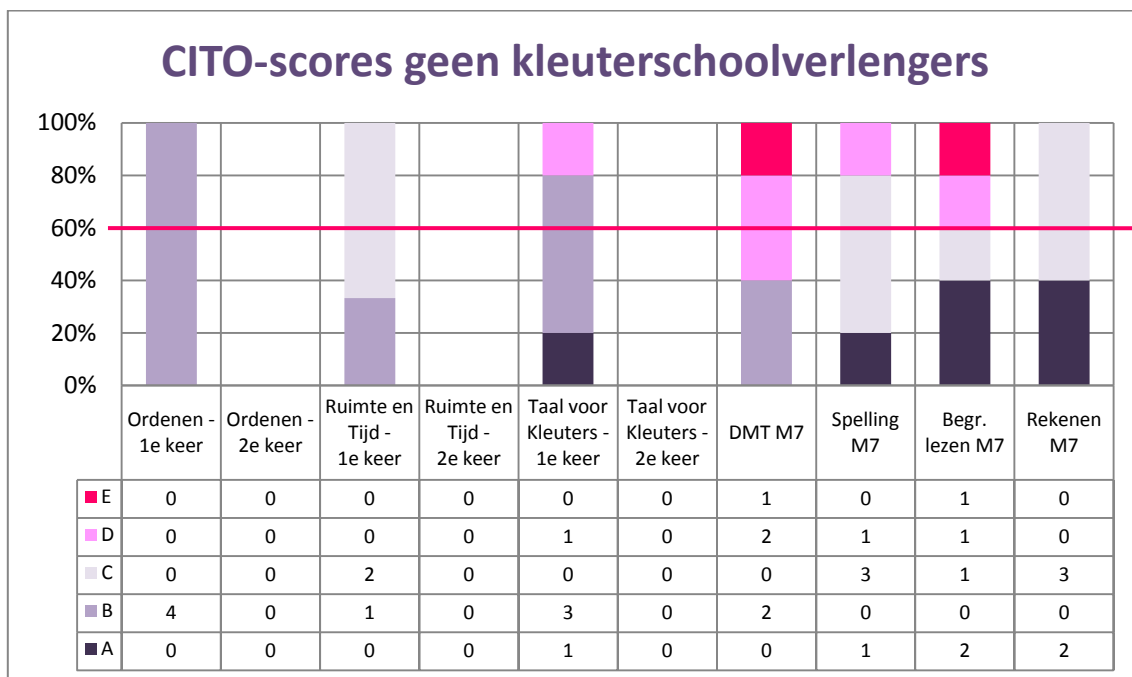
Figuur 4.12 - CITO-scores van leerlingen uit groep 7-8 die kleuterschoolverlenging hebben gehad.

⁴⁸ De toetsen zijn afgenomen medio groep 2.

⁴⁹ Er is gekozen voor de toetsen van midden groep 7 omdat deze gegevens volledig aanwezig zijn.

Figuur 4.13 toont hoe leerlingen uit groep 7-8 gescoord hebben op de CITO-toetsen in groep 2 en midden groep 7. Het betreft hier leerlingen waarbij gesproken is over kleuterschoolverlenging, maar die dit niet gekregen hebben. De horizontale lijn, 60% geeft het ambitieniveau van de school weer.

Het ambitieniveau wordt in groep 2 bij Ruimte en Tijd niet gehaald. In groep 7 wordt het ambitieniveau ook niet gehaald. Opvallend zijn de zwakke scores voor DMT-lezen.

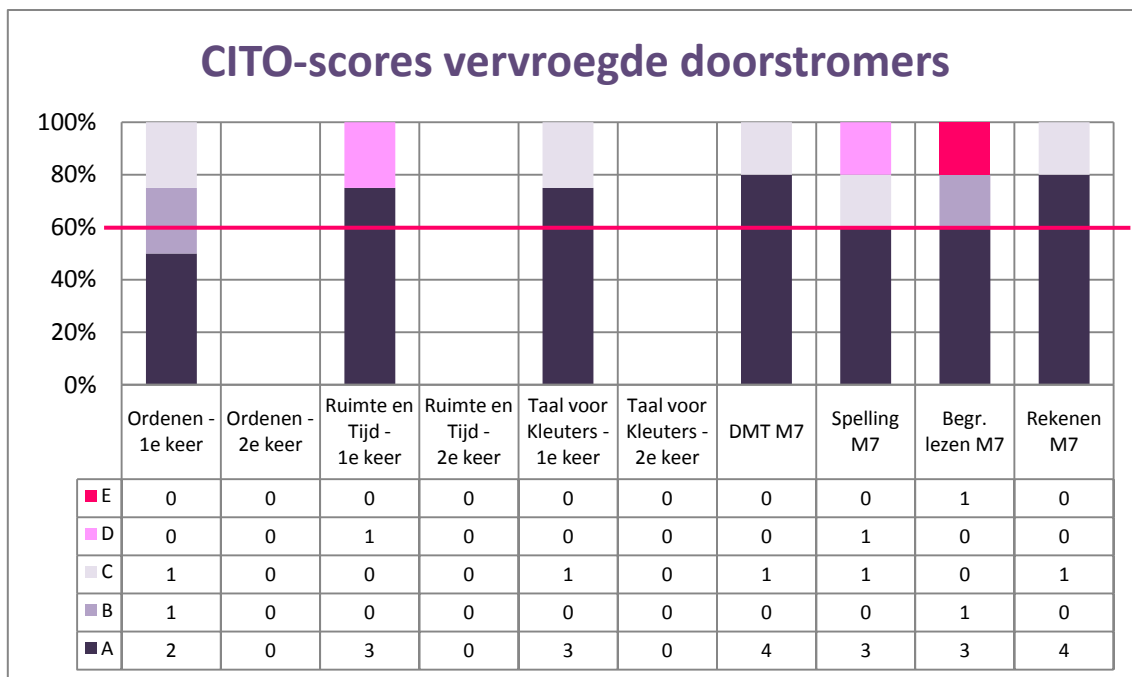

Figuur 4.13 - CITO-scores van leerlingen uit groep 7-8 die geen kleuterschoolverlenging hebben gehad, maar waarbij hier wel over gesproken is.

Figuur 4.14 toont hoe leerlingen uit groep 7-8 gescoord hebben op de CITO-toetsen in groep 2 en midden groep 7. Het betreft hier leerlingen die vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3. De horizontale lijn, 60%, geeft het ambitieniveau van de school weer.

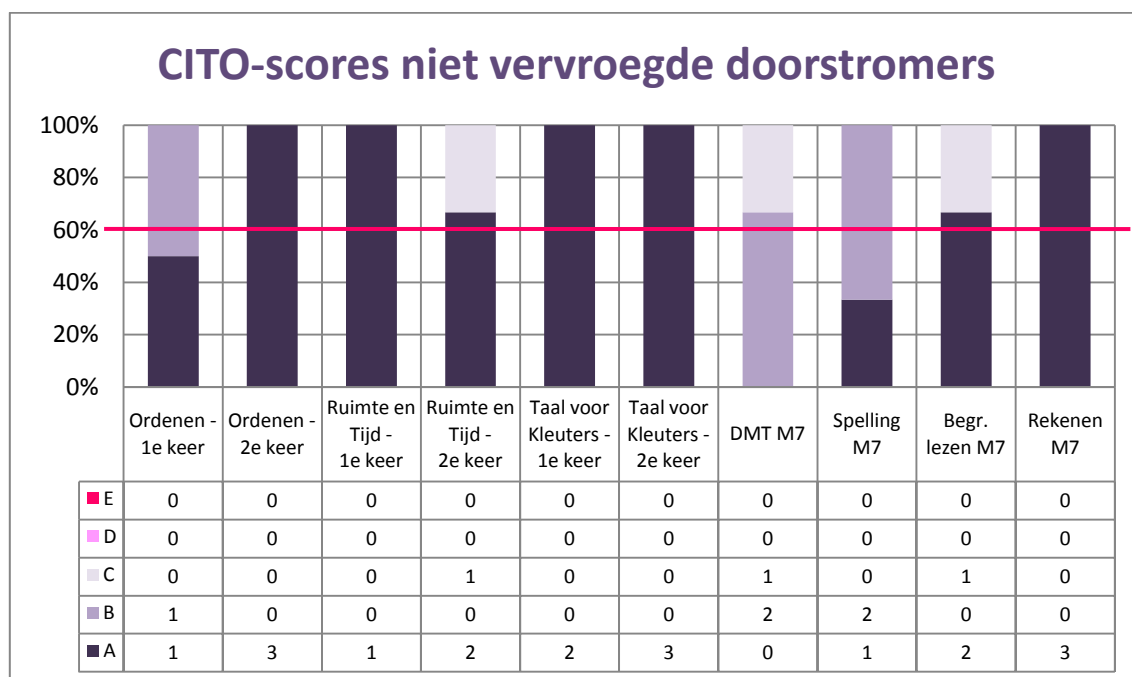
Het ambitieniveau wordt in groep 2 en in groep 7 gehaald. Ondanks het vervroegd doorstromen, is er één leerling die bij Ruimte en Tijd in groep 2 een D-score haalt.

In groep 7 wordt door één leerling een D-score gehaald bij Spelling en één E-score bij Begrijpend lezen.

Figuur 4.14 - CITO-scores van leerlingen uit groep 7-8 die vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3.

Figuur 4.15 toont hoe leerlingen uit groep 7-8 gescoord hebben op de CITO-toetsen in het eerste en tweede jaar van groep 2 en midden groep 7. Het betreft hier leerlingen waarbij gesproken is over vervroegde doorstroming, maar waarbij dit niet gebeurd is. De horizontale lijn, 60%, geeft het ambitieniveau van de school weer. Het ambitieniveau wordt in groep 2 en groep 7 gehaald. Er zijn geen D en E-scores behaald. Opvallend is dat er bij DMT-lezen geen A-scores behaald zijn.

Figuur 4.15 - CITO-scores van leerlingen uit groep 7-8 die niet vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3, maar waarbij hier wel over gesproken is.

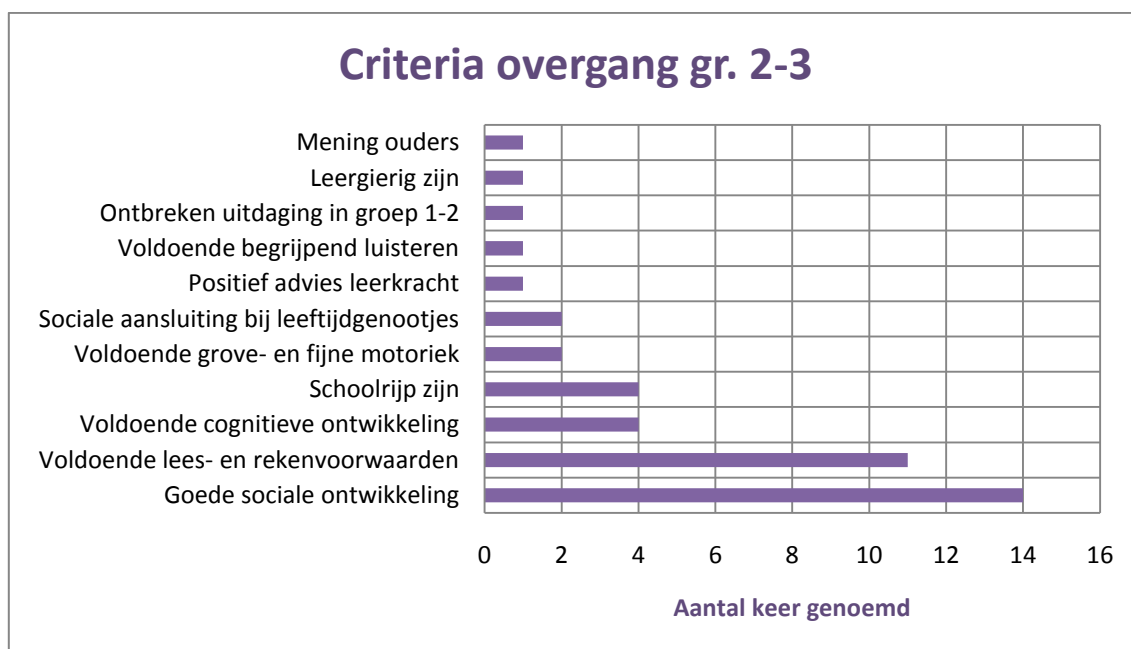
4.3 Enquête leerkrachten

Er zijn negenentwintig respondenten bevraagd. Daarvan heeft 49% de enquête ingevuld en geretourneerd⁵⁰ waarvan 78% leerkrachten uit groep 1, 2 en 3.

Acht leerkrachten hebben geen antwoord gegeven op de vraag hoeveel leerlingen uit de groep kleuterschoolverlenging hebben gehad, vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3 of gedoubleerd hebben.

Gevraagd is of leerlingen die hebben gedoubleerd beter kleuterschoolverlenging hadden moeten krijgen. Hierop is geen eenduidig antwoord gegeven. Enkele leerkrachten menen dat een kind beter kan doubleren in de onderbouw dan in de bovenbouw en er wordt gezegd dat leerlingen die gedoubleerd hebben in groep 3-4, vaak zorgleerlingen blijven en ook een zwakke concentratie en werkhouding hebben. Daarnaast vindt men een betere basis, rijping genoemd, belangrijk. Deze leerkrachten zijn voorstanders van kleuterschoolverlenging.

Figuur 4.16 geeft weer welke criteria leerkrachten belangrijk vinden bij de overgang van groep 2 naar 3. De genoemde criteria zijn gebundeld op onderwerp.

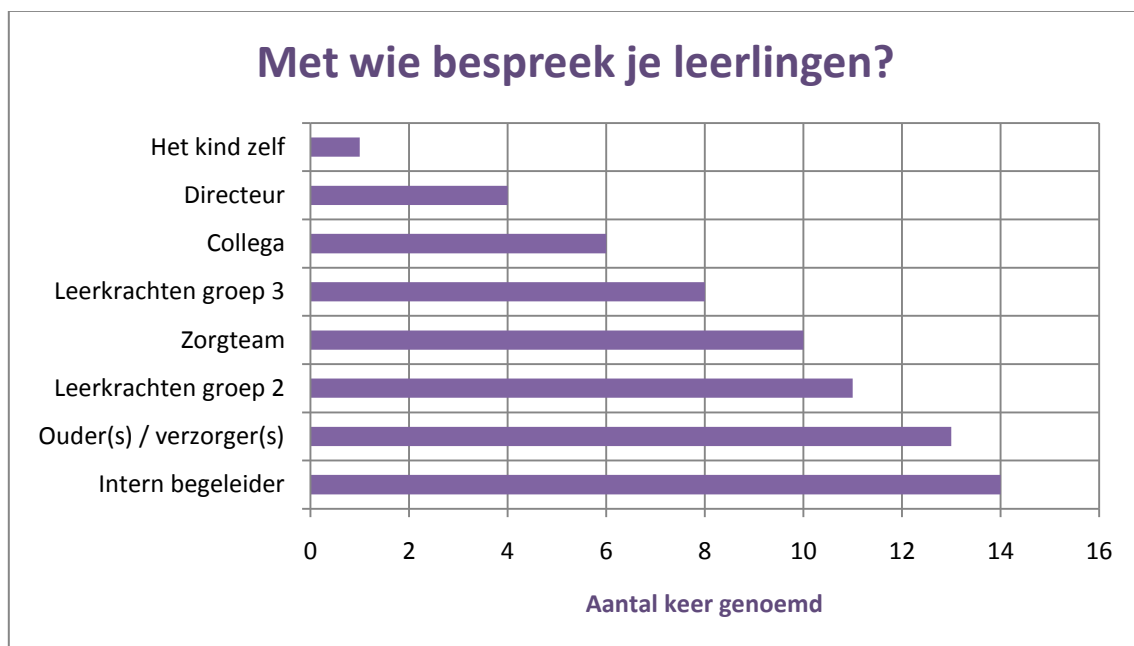

Figuur 4.16 - Criteria die leerkrachten belangrijk vinden bij de overgang van groep 2 naar 3.

⁵⁰ Zie bijlage 10: Resultaten enquête leerkrachten.

Het voldoen aan de lees- en rekenvoorwaarden en het beheersen van een goede sociale ontwikkeling worden het meest genoemd. Een voldoende cognitieve ontwikkeling en het schoolrijp zijn, worden door sommige leerkrachten als aparte voorwaarden gezien.

Figuur 4.17 geeft aan met wie de leerkracht de zorg over de leerling wil bespreken. Alle partijen worden genoemd waarbij een gesprek met het kind zelf, als minst belangrijk wordt gevonden. De Intern Begeleider en ouders worden het meest genoemd.

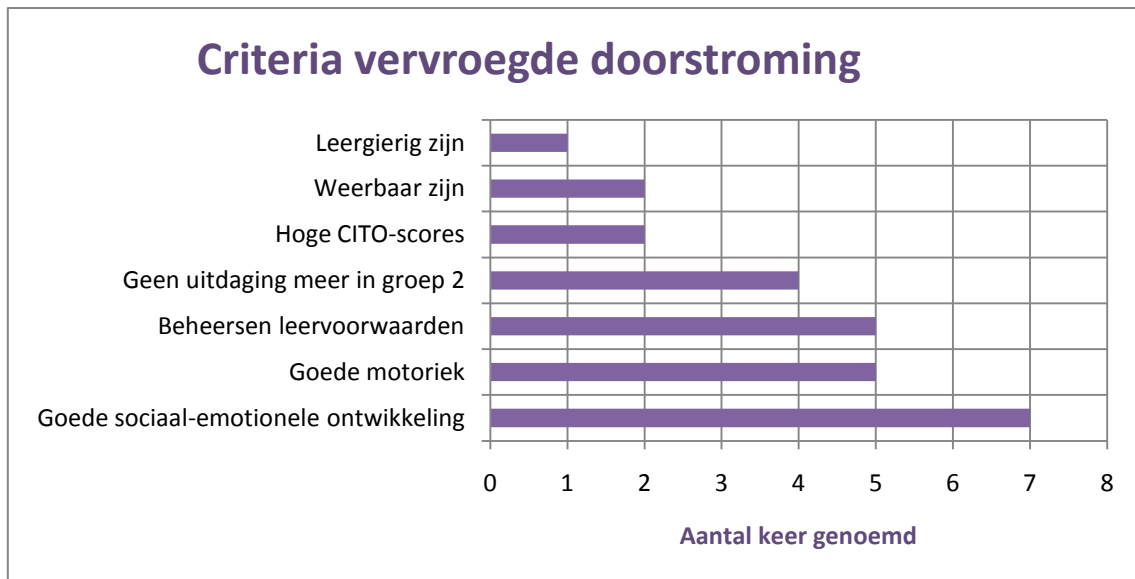
Figuur 4.17 - Met wie wil de leerkracht de zorg over een leerling bespreken?

Acht leerkrachten gebruiken geen speciale observatielijsten om te bepalen of een leerling door kan stromen van groep 2 naar 3. Vier leerkrachten gebruiken het eigen registratieformulier⁵¹. Daarnaast worden de checklist uit het protocol 'Leesproblemen en dyslexie', de registratielijsten van 'Kleuterplein'⁵² en de CITO-toetsen gebruikt.

Figuur 4.18 toont welke criteria leerkrachten belangrijk vinden bij vervroegde doorstroming. De sociaal-emotionele ontwikkeling vindt men het belangrijkste criteria.

⁵¹ Zie bijlage 2: Registratieformulieren groep 1-2.

⁵² Kleuterplein is een geïntegreerde methode voor groep 1-2 die in schooljaar 2010-2011 voor het eerst wordt gebruikt op school.

Figuur 4.18 - Criteria die leerkrachten belangrijk vinden bij vervroegde doorstroming.

Zeven leerkrachten hebben de vraag beantwoord of er leerlingen zijn die kleuterschoolverlenging hebben gehad en waarbij dit achteraf geen goede keuze is geweest. Ze hebben opmerkingen geplaatst. Eén leerkracht zegt dat kleuterschoolverlenging geen ‘slimmere’ leerlingen maakt, wel ‘rijpere’. Een ander zegt dat leerlingen die er langer over doen iets te leren, meer hebben aan doubleren in groep 3 of 4. Twee leerkrachten geven aan dat je geen vergelijking kunt maken, omdat je niet weet hoe het zou zijn gegaan als de leerling geen verlenging had gekregen.

Vijf leerkrachten hebben de vraag of er leerlingen zijn die vervroegd zijn doorgestroomd en waarbij dit achteraf geen goede keuze is geweest, met ‘nee’ beantwoord. De opmerking wordt geplaatst dat het vaak herfstleerlingen zijn die sociaal-emotioneel nog niet zo ver zijn. Dit is ook te merken in groep 7-8 en op het Voortgezet Onderwijs. Soms gaan leerlingen op dringend verzoek van ouders door naar groep 3.

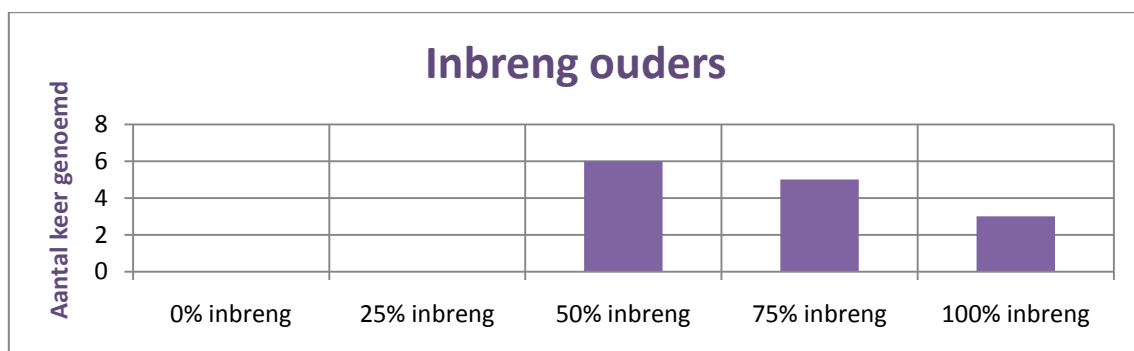
Figuur 4.19 geeft aan hoe belangrijk leerkrachten bepaalde voorwaarde vinden bij de overgang van groep 2 naar 3. De sociaal-emotionele ontwikkeling en de cognitieve ontwikkeling vinden leerkrachten de belangrijkste voorwaarden.

Een onderverdeling van iedere voorwaarde is te vinden in bijlage 10.

		Voorwaarden				
		++	+	+/-	-	--
++	heel belangrijk					
+	belangrijk					
+/-	een beetje belangrijk					
-	niet belangrijk					
--	totaal niet belangrijk					
		Cognitieve ontwikkeling	6	8		
		Sociaal-emotionele ontwikkeling	13	1		
		Motorische ontwikkeling	3	8	3	
		Leervoorwaarden	7	7		
		Mening ouders	4	7	2	
		Leerkrachtstijl leerkracht gr.3	2	5	2	4
					1	

Figuur 4.19 - Hoe belangrijkheid vinden leerkrachten de voorwaarden bij de overgang groep 2-3?

Figuur 4.20 toont aan hoeveel inbreng ouders volgens leerkrachten mogen hebben bij de beslissing. Een opvallende opmerking die gemaakt is, dat inspraak van ouders nog niet betekent dat zij gelijk hebben.

Figuur 4.20 - Percentage inbreng die ouders mogen hebben volgens leerkrachten bij de beslissing.

Tot slot hebben leerkrachten nog een aantal opmerkingen geplaatst. Het is niet voor alle leerkrachten duidelijk welke leerlingen onder vervroegde doorstroming vallen. Leerkrachten geven aan het prettig te vinden met standaardcriteria te werken, maar dat een aantal zaken moeilijk te meten zijn en dat toetsen geen of een geringe voorspellende waarde kunnen hebben. Overleg met alle betrokkenen vindt men belangrijk.

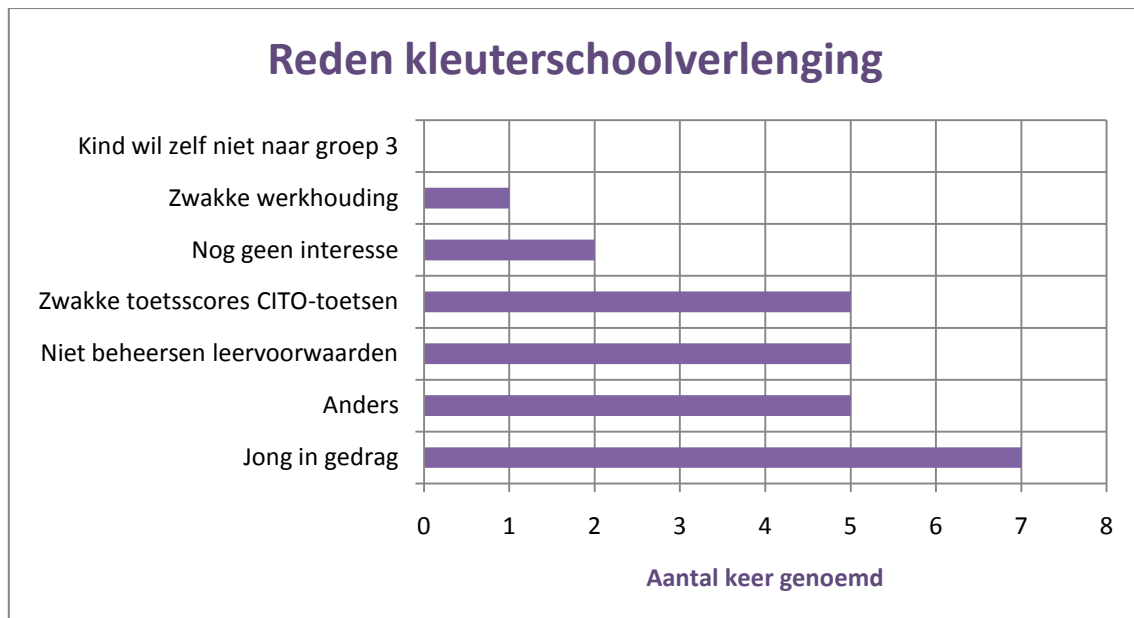
4.4 Enquête ouders - kleuterschoolverlenging

Vierendertig respondenten, ouders, zijn bevraagd over kleuterschoolverlenging waarvan 56% de enquête heeft ingevuld en geretourneerd⁵³.

Veertien leerlingen hebben kleuterschoolverlenging gehad en vijf niet. Volgens één ouder is door school nooit gesproken over kleuterschoolverlenging. Bij de andere ouders is gedurende groep 2 hier over gesproken. In alle gevallen heeft de leerkracht hierover gesproken met de ouders. In vijf gevallen is de intern begeleider ook

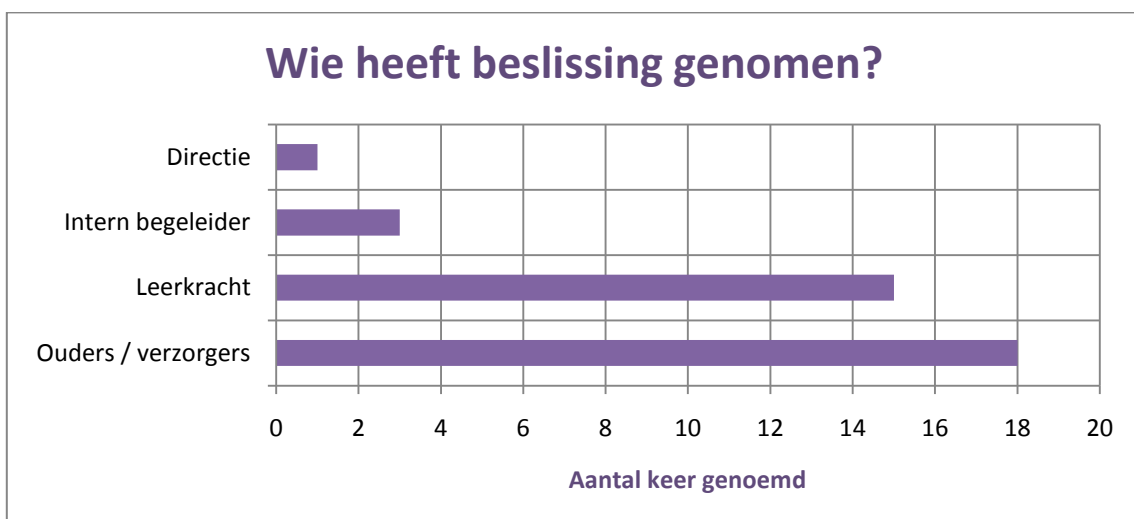
⁵³ Zie bijlage 11: Resultaten ouderenquête kleuterschoolverlenging.

betrokken geweest en één maal de directie. De definitieve beslissing is bij iedereen genomen in de tweede helft van groep 2. Figuur 4.21 geeft weer waarom er volgens ouders gesproken is over kleuterschoolverlenging. Het jong zijn in gedrag, het niet beheersen van de leervoorwaarden en de zwakke CITO-scores zijn het meest genoemd als reden.

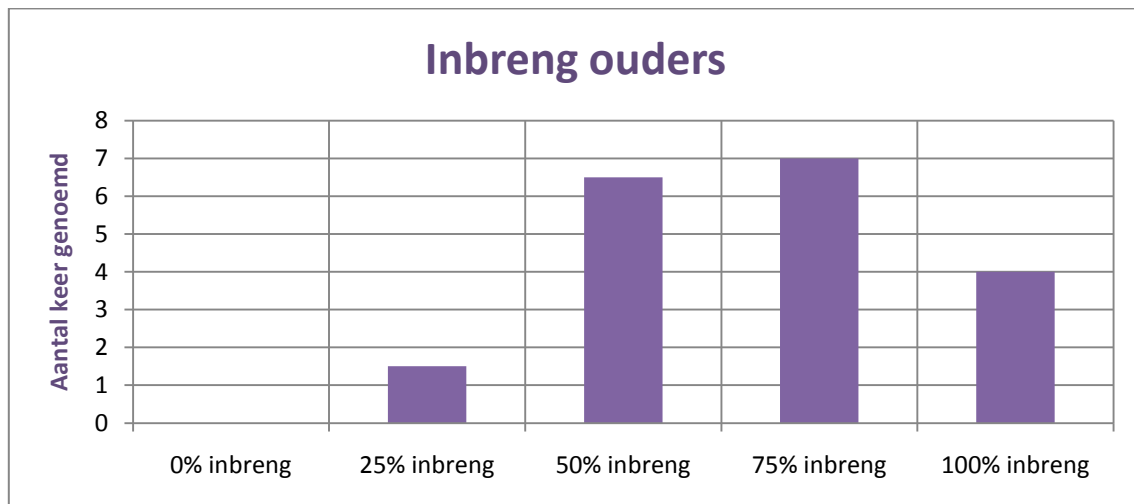
Figuur 4.21 - Wat was volgens ouders de reden dat er gesproken werd over kleuterschoolverlenging?

Figuur 4.22 toont wie de definitieve beslissing genomen heeft. In de meeste gevallen is dat in overleg gegaan met ouders en school. Alle ouders geven aan voldoende inbreng te hebben gehad bij het nemen van de beslissing.

Figuur 4.22 - Wie heeft volgens ouders de beslissing genomen wat betreft kleuterschoolverlenging?

Figuur 4.23 toont hoeveel inbreng ouders graag wensen te hebben bij de beslissing over hun kind. De meeste ouders willen minimaal 50% inbreng hebben.

Figuur 4.23 - Percentage inbreng dat ouders graag willen hebben bij beslissing inzake kleuterschoolverlenging.

Twaalf ouders zijn tevreden over de beslissing die is genomen. Ze geven aan dat hun kind nog niet toe was aan groep 3 en dat zij er uiteindelijk sterker door zijn geworden. Eén ouder was in eerste instantie niet tevreden maar na een switch van leerkracht wel. Eén ouder heeft geen duidelijke uitleg van de leerkracht gekregen.

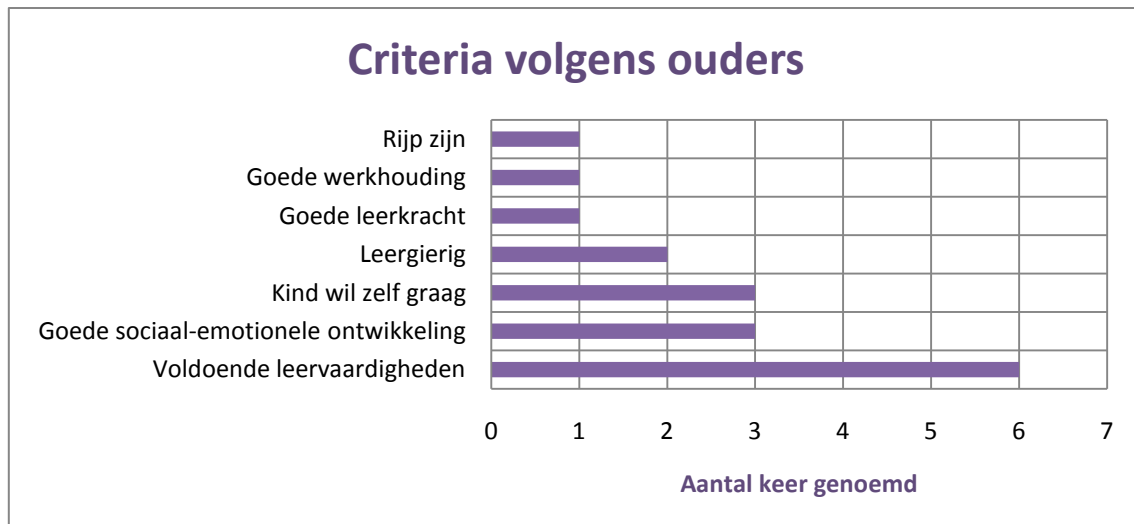
Zeventien ouders zijn nog steeds van mening dat destijds de juiste beslissing is genomen. Er wordt gesteld dat kinderen goed in hun vel zitten en goed presteren. Enkele ouders geven aan dat hun kind nog steeds problemen heeft, maar dat ze nog steeds achter de beslissing staan. Eén ouder twijfelt wel om deze reden.

Eén ouder is van mening dat kleuterschoolverlenging niet nodig was geweest als hun kind een andere leerkracht had gehad.

Twaalf leerlingen hebben volgens de ouders geen problemen gehad met de beslissing. Vier kinderen hadden dit wel, zij waren in het begin wat onzeker hierdoor.

Figuur 4.24 toont welke criteria ouders belangrijk vinden bij de overgang van groep 2 naar 3. De genoemde criteria zijn gebundeld op onderwerp.

Ouders vinden het beheersen van voldoende leervaardigheden belangrijk. Daarnaast vinden zij de sociaal-emotionele ontwikkeling en de mening van het kind ook van belang.

Figuur 4.24 - Criteria die ouders belangrijk vinden bij afweging kleuterschoolverlenging.

Een aantal ouders heeft opmerkingen geplaatst. Enkele ouders geven aan het jammer te vinden dat een leerstofjaarklassensysteem gehanteerd wordt. Soms is een jaar extra kleuteren te lang. Men zou halverwege het schooljaar moeten kunnen overstappen naar groep 3.

4.5 Enquête ouders - vervroegde doorstroming

Er zijn eenentwintig respondenten, ouders, bevraagd over vervroegde doorstroming waarvan 81% de enquête heeft ingevuld en geretourneerd⁵⁴.

Veertien leerlingen zijn vervroegd doorgestroomd en drie niet. Allen zijn besproken in het tweede half jaar van groep 1, waarvan twee leerlingen pas zijn besproken na aandringen van ouders. De definitieve beslissing is gevallen in het laatste kwartaal van het schooljaar.

Alle ouders hebben een gesprek gehad met de leerkracht. In vier gevallen was hierbij ook de IB aanwezig.

Bij één leerling is nu mogelijk sprake van doubleren.

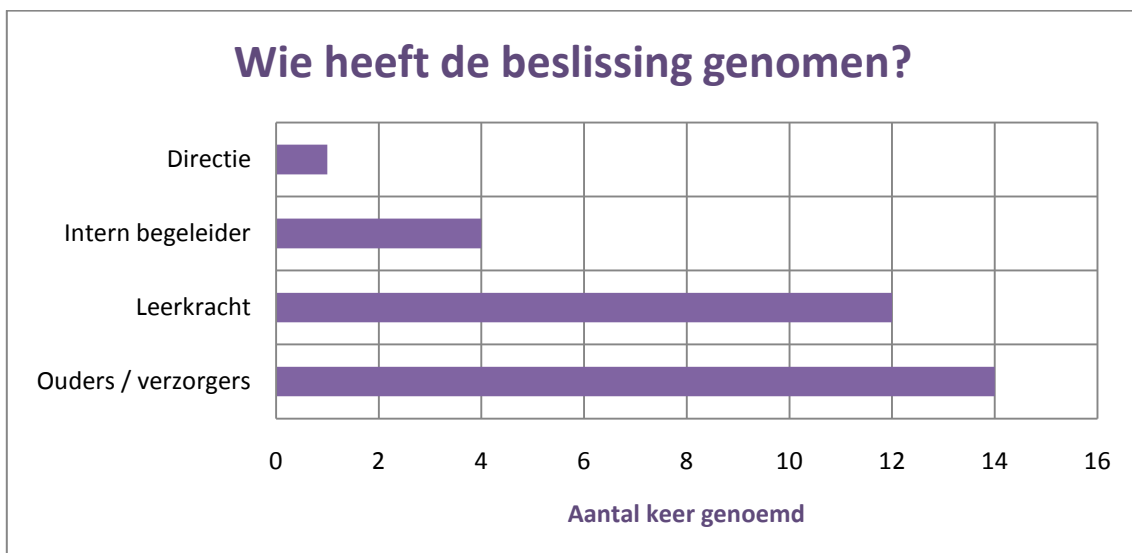
Figuur 4.25 geeft weer waarom er volgens ouders gesproken is over vervroegde doorstroming. Het voldoen aan de leervoorwaarden was volgens de ouders de belangrijkste reden.

⁵⁴ Zie bijlage 12: Resultaten ouderenquête vervroegde doorstroming.

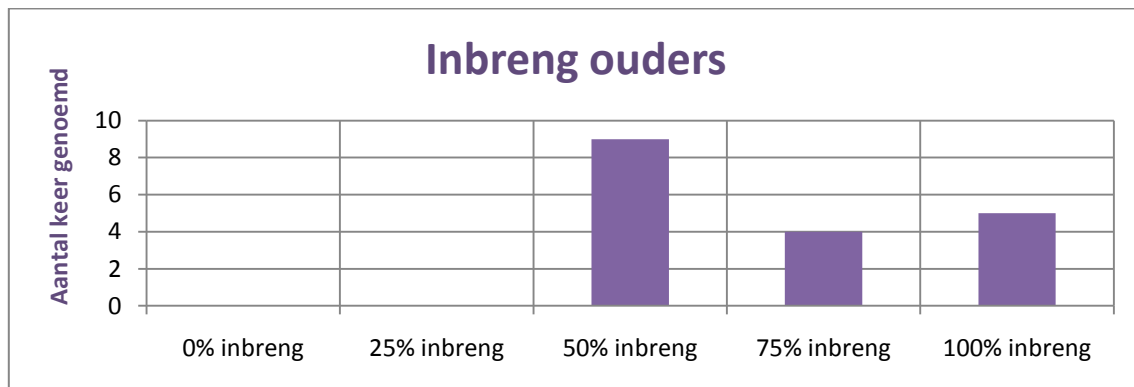
Figuur 4.25 - Wat was volgens ouders de reden dat er gesproken werd over vervroegde doorstroming?

Figuur 4.26 toont wie er betrokken zijn geweest bij de uiteindelijke beslissing. Zestien ouders vonden hun inbreng voldoende en één ouder heeft het zelf moeten aankaarten. In de meeste gevallen hebben ouders samen met de leerkracht de definitieve beslissing genomen.

Figuur 4.26 - Wie heeft volgens ouders de beslissing genomen wat betreft vervroegde doorstroming?

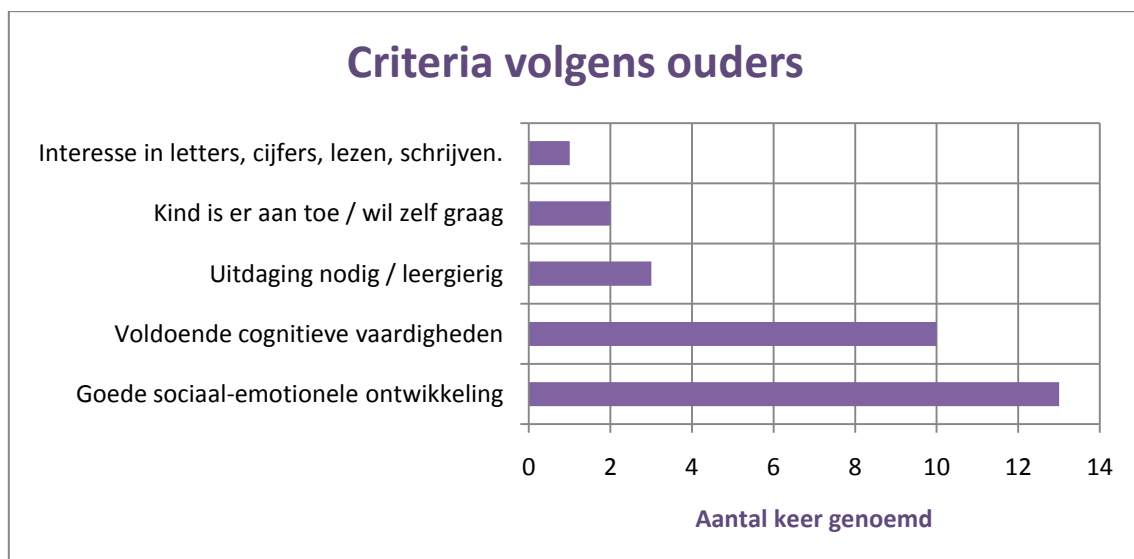
Figuur 4.27 toont hoe ouders denken over de inbreng die zij wensen te hebben bij de beslissing over hun kind. Ouders willen graag minimaal 50% inbreng.

Figuur 4.27 - Percentage inbreng dat ouders graag willen hebben bij beslissing inzake vervroegde doorstroming.

Alle ouders waren het destijds eens met de beslissing. Ook nu zijn zij nog tevreden. Hun kind draait goed mee, haalt goede resultaten en past prima in de groep. Twee ouders twijfelen of het achteraf wel juist was. Hun kind heeft nu wat leerproblemen. Volgens ouders hebben de kinderen geen nadelige gevolgen ondervonden van de vervroegde doorstroming.

Figuur 4.28 toont welke criteria ouders belangrijk vinden bij vervroegde doorstroming. De genoemde criteria zijn gebundeld op onderwerp. Ook hier worden de sociaal-emotionele ontwikkeling en het hebben van voldoende cognitieve vaardigheden gezien als belangrijkste criteria.

Figuur 4.28 - Criteria die ouders belangrijk vinden bij de afweging vervroegde doorstroming.

Een aantal ouders heeft opmerkingen geplaatst. Ouders zouden graag een soort tussengroep zien, net zoals de ouders aangaven bij kleuterschoolverlenging. Een huisarts geeft aan voorzichtig te zijn met vervroegde doorstroming in verband met de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.

4.6 Interview leerlingen

Er zijn twee interviews⁵⁵ gehouden met zes leerlingen uit groep 7 en 8. In iedere groep zaten twee leerlingen die kleuterschoolverlenging hebben gehad en één leerling die vervroegd is doorgestroomd naar groep 3.

Leerlingen herinneren zich niet veel meer van groep 1-2. Ze weten dat ze kleuterschoolverlenging hebben gehad of vervroegd zijn doorgestroomd. Ouders hebben verteld dat ze te speels waren om naar groep 3 te gaan of dat ze de leerstof al beheersten uit groep 3, waardoor ze vervroegd door mochten.

Leerlingen hebben even moeten wennen omdat ze vriendjes moesten achterlaten, maar ze hebben weer snel nieuwe vrienden gemaakt. Ze hebben het naar hun zin op school. Ze zijn tevreden met de behaalde resultaten. Leerlingen willen liever langer kleuteren dan doubleren. Ze hebben zelf ervaren dat een goede werkhouding belangrijk is als criterium bij de overgang van groep 2 naar 3.

De leerlingen hebben aangegeven het prettig te vinden bevraagd te zijn.

4.7 Antwoord op hoofdvraag en deelvragen

Er zijn verschillende onderzoeksmethoden gehanteerd om de vragen van het onderzoek te beantwoorden. Deze zijn beschreven in hoofdstuk 3 en de analyse ervan in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op conclusies van deze data en in hoeverre er antwoorden gevonden zijn op de onderzoeksvragen.

⁵⁵ Zie bijlage 13: Uitwerking interview leerlingen.

5.1 Conclusies onderzoek

5.1.1 Antwoord op deelvragen

5.1.1.1 Statistische gegevens

Welke statistische gegevens zijn er bekend op mijn school wat betreft kleuterschoolverlenging en vervroegde doorstroming?

In 2008 heeft de Onderwijsinspectie hernieuwde aandacht besteed aan een ononderbroken leerlijn van groep 1 tot en met 8. De 1-oktobergrens mag niet gehanteerd worden, maar ongemerkt is deze grens verlegd naar 1 januari (Koning, 2005). Voor veel leerkrachten is niet duidelijk wanneer een leerling tot kleuterschoolverlenger gerekend wordt. Op onze school rekent men herfstleerlingen niet tot deze groep. Gaan zij wel door, dan zijn zij vervroegde doorstromers. Het percentage kleuterschoolverlengers ligt onder 12% (Pravoo, 2005) volgens deze schoolnormen. Gebruikt men de Onderwijsinspectienormen dan is het percentage vier van de acht jaar boven 12%. De laatste drie schooljaren daalt het percentage. In dit onderzoek is uitgegaan van de schoolnormen.

Onderzoek van Roeleveld & Van der Veen (2007) toonde aan dat meer jongens kleuterschoolverlenging krijgen dan meisjes. Dossieranalyse bevestigt dit. Hieruit blijkt dat op mijn school kleuterschoolverlenging vaker toegepast wordt dan vervroegde doorstroming. De laatste jaren zie je een kleine verschuiving. Er krijgen minder leerlingen kleuterschoolverlenging en meer leerlingen gaan vervroegd door naar groep 3. De school lijkt meer terughoudend te zijn geworden bij het besluiten tot kleuterschoolverlenging. Er wordt veel aandacht besteed aan de voorbereiding op groep 3, zo blijkt uit de registratieformulieren van groep 1-2. Dit sluit aan bij de mening van Van der Grift (2005) en Roeleveld & Van der Veen (2007), die aangeven dat de voorbereiding op groep 3 tijdens de kleuterperiode verbetering behoeft en dat een uitbreiding nodig is van adaptief en gedifferentieerd onderwijsaanbod in groep 3.

Dit onderzoek heeft uitgewezen dat vooral leerlingen die geboren zijn in augustus en september, kleuterschoolverlenging krijgen. Onderzoek van Dudink (2010) bevestigt dit. De geboortemaand lijkt van invloed te zijn op de ontwikkeling van kinderen. Deze leerlingen hebben immers minder onderwijstijd in groep 1-2 gehad.

Vervroegde doorstromers zijn voornamelijk geboren in oktober en november.

Opvallend is het aantal herfstleerlingen in groep 1-2. De laatste drie jaar is het aantal relatief lager dan zeven jaar geleden; twintig in 2003-2004 en zeven in 2009-2010. Een verklaring hiervoor is niet gezocht en lijkt toevallig. De laatste twee jaar stromen meer herfstleerlingen door naar groep 3.

Er doubleren meer leerlingen in groep 3 tot en met 8 dan dat er versnellen. Je ziet een daling van doublures. Waar van 2003 tot 2006 vooral gedoubleerd werd in groep 3 tot en met 7, wordt vanaf 2008 vooral gedoubleerd in groep 3 en 4. Van de drieëndertig leerlingen waarbij gesproken is over kleuterschoolverlenging, maar die dit niet gekregen hebben, heeft 46% alsnog gedoubleerd in een hogere groep. In een aantal leerling-dossiers is te lezen dat men, school en ouders, bewust gekozen heeft om deze leerlingen geen kleuterschoolverlenging te geven. Men verwachtte dat kleuterschoolverlenging minder effect zou hebben dan eventueel doubleren op een later tijdstip. Hier is dan ook de verklaring te vinden waarom er de laatste jaren vooral in groep 3 en 4 gedoubleerd wordt.

Goorhuis-Brouwer (2006) pleit echter voor kleuterschoolverlenging. Ontwikkelingsbelemmeringen treden op als kinderen te vroeg in een traject van ontwikkelingsstimulatie terechtkomen.

Het percentage doubleren lag drie jaar boven de 3%. Echter de laatste vier jaar wordt dit percentage niet meer behaald.

Versnellen in groep 3 tot en met 8 gebeurt weinig. De laatste twee jaren zijn drie leerlingen halverwege het schooljaar versneld naar een volgend leerjaar gegaan. Door deskundigheidsbevordering op school over meer- en hoogbegaafdheid, is men anders tegen versnellen aan gaan kijken. De richtlijnen die Drent & Van Gerven (2009) aanreiken, worden hierbij gevolgd. Signalering en diagnostiek heeft een belangrijke plaats ingenomen.

Volgens Roeleveld & Van der Veen (2007) zijn de effecten van kleuterschoolverlenging op langere termijn onvoldoende zichtbaar. Dit onderzoek bevestigt deze uitspraak. Kleuterschoolverlengers halen in het tweede jaar groep 2 beduidend hogere CITO-scores. Zij behalen het ambitieniveau⁵⁶, maar in groep 7 behalen zij het ambitieniveau niet bij begrijpend lezen en rekenen. Scores bij spelling zijn laag. Leerkrachten geven aan dat leerlingen sociaal-emotioneel steviger in hun schoenen staan, maar dat zij toch leerproblemen blijven houden. Twee van de twaalf onderzochte leerlingen zijn dyslectisch, wat deels een verklaring is.

Leerlingen waarbij gesproken is over kleuterschoolverlenging maar die niet gekregen hebben, behalen het ambitieniveau in groep 1-2 niet bij Ruimte en Tijd. Zij halen in groep 7 op geen enkel vakgebied het ambitieniveau. Relatief gezien zijn zij zwakker dan leerlingen die wel kleuterschoolverlenging hebben gehad. Opgemerkt moet worden dat de onderzoeksgroep hier slechts vijf leerlingen betreft.

Het is moeilijk om effecten van kleuterschoolverlenging precies te meten. Men weet niet wat leerlingen gescoord zouden hebben als zij door waren gegaan.

Leerlingen die vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3, hebben in groep 1-2 de toetsen goed gemaakt. Zij behaalden zowel in groep 1-2 als in groep 7 ruimschoots het ambitieniveau.

Leerlingen waarbij gesproken is over vervroegde doorstroming maar die niet zijn doorgegaan, behalen in groep 2 en in groep 7 ruimschoots het ambitieniveau. Opvallend zijn de B en C-scores op de toets DMT-Lezen. Niemand scoort hoger. Een verklaring is hiervoor niet te geven. Bij deze kinderen spreekt men over een stevig fundament (Goorhuis-Brouwer, 2005).

5.1.1.2 Criteria in de praktijk

Welke criteria die genoemd worden in de theorie, hebben leerkrachten op mijn school de afgelopen acht jaar gehanteerd bij de beslissing of zij leerlingen laten doorstromen naar groep 3?

In de schoolgids staat niets vermeld over vervroegde doorstroming, wel over kleuterschoolverlenging. Men streeft naar een ononderbroken ontwikkeling bij elk

⁵⁶ 60% van leerlingen behalen A en B scores op de CITO-toetsen.

kind, waarbij doubleren beperkt dient te blijven. Bij kleuterschoolverlenging gaat het bijna in alle gevallen om 'het nog niet toe zijn aan....'⁵⁷.

Leerkrachten beoordelen vooral de sociaal-emotionele ontwikkeling en de lees- en rekenvoorwaarden. De cognitieve ontwikkeling en het schoolrijp zijn, vindt men enigszins belangrijk. Het begrip schoolrijpheid volgens Litière (2008)⁵⁸ benadert het meest de mening van de leerkrachten.

De eigen registratieformulieren worden niet door alle leerkrachten als observatielijst gezien. Toch staan hierin veel criteria die in literatuur ook genoemd worden. De leerkracht beoordeelt echter persoonlijk en niet aan de hand van gestandaardiseerde lijsten, zoals Van der Aalsvoort (2007) wenselijk acht.

Werkhouding en concentratie spelen ook een belangrijke rol.

De leerkracht bespreekt leerlingen graag met alle betrokkenen en neemt zodoende de beslissing niet alleen. De redenen voor verlenging zijn divers. In leerling-dossiers is echter niet altijd vermeld wat de reden is geweest voor kleuterschoolverlenging.

5.1.1.3 *Meningen leerkrachten, ouders en leerlingen*

Hoe staan leerkrachten, ouders en leerlingen op mijn school tegenover kleuterschoolverlenging en vervroegde doorstroming?

Leerkrachten denken verschillend over kleuterschoolverlenging en vervroegde doorstroming. Het op de tenen moeten lopen wil men voorkomen. Er zijn daarentegen leerlingen die onverwachts een ontwikkelingsgroei doormaken en je verrassen. Een leerling die je geen uitdaging meer kunt bieden in groep 2, zou vervroegd door kunnen stromen. Drent & Van Gerven (2009) zeggen dat ontwikkelingsmateriaal in groep 1-2 juist mogelijkheden biedt tot verdieping, mits leerlijnen goed worden opgesteld. Zij gaan er niet per definitie vanuit dat deze leerlingen vervroegd moeten doorstromen.

Enkele leerkrachten kiezen eerder voor doubleren in groep 3 of 4 dan voor kleuterschoolverlenging. Niet alles is op te lossen door kleuterschoolverlenging, de cognitie verandert niet. De opmerking die een leerkracht plaatste:

⁵⁷ Zie Schoolgids OBS Rubenshof 2010-2011, hoofdstuk 4.10 pag. 34.

⁵⁸ Zie ook figuur 2.2 in hoofdstuk 2.

‘kleuterschoolverlenging maakt geen slimmere kinderen, wel rijpere’, wordt hiermee onderschreven.

Eén leerkracht geeft aan dat vooral herfstkinderen die kort kleuteren, het zwaar hebben op het Voortgezet Onderwijs. Hoogeveen (2008) onderschrijft deze mening, maar zegt dat op langere termijn de negatieve effecten verdwijnen.

Ouders zijn tevreden over de beslissing die is genomen bij hun kind. Zij willen meer dan 50% inbreng hebben bij de beslissing wat gelijk is aan het percentage bij de leerkrachten. Eén leerkracht maakt de opmerking dat inspraak van ouders nog niet betekent dat ze gelijk hebben. In gesprek blijven met alle betrokkenen blijft belangrijk, we hebben hetzelfde doel voor ogen: een zo goed mogelijke ontwikkeling van de leerling.

Ook ouders vinden cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling de belangrijkste criteria.

Het leerstofjaarklassensysteem wordt door enkele ouders als belemmering gezien voor de ontwikkeling van hun kind. Deze mening sluit aan bij de mening van Van Oers & Vervaeke (2010).

Ouders en leerlingen hebben geen problemen met de keuze die is gemaakt. Leerlingen hebben het naar hun zin en zijn tevreden met de resultaten die ze behalen.

Probleem blijft dat een aantal zaken moeilijk te meten zijn en het dus een subjectieve keuze blijft. CITO-toetsen voor kleuters zijn voor leerkrachten redelijk belangrijk. Samenwerken met ouders, leerkracht en IB is belangrijk, zo zegt ook Litière (2008). Ook al heb je een aantal vaste criteria, kinderen zijn heel verschillend. Het blijft belangrijk naar het individu te kijken.

5.1.1.4 Wat is er nog nodig?

Welke informatie of criteria hebben leerkrachten op mijn school nog nodig om een weloverwogen advies te geven aan ouders?

Deze vraag is deels al beantwoord in paragraaf 5.1.1.2 en 5.1.1.3. Als men de registratieformulieren van groep 1-2 vergelijkt met de antwoorden die leerkrachten

gegeven hebben op de vraag welke afzonderlijke criteria zij belangrijk vinden per voorwaarde, dan valt op dat de criteria, genoemd in de enquête, allemaal in de registratieformulieren van groep 1-2 staan. Er ontbreken geen criteria. Leerkrachten beoordelen leerlingen op veel punten, maar dit blijft subjectief.

De cognitieve ontwikkeling vindt men belangrijker dan de sociaal-emotionele ontwikkeling. Dit is vreemd omdat leerkrachten eerder aangaven de sociaal-emotionele ontwikkeling het allerbelangrijkste te vinden.

Motorische voorwaarden, leesvoorwaarden, schrijfvoorwaarden, rekenvoorwaarden en CITO-toetsen vindt men allen belangrijk, waarbij opgemerkt moet worden dat motorische voorwaarden en schrijfvoorwaarden ook door een relatief grote groep maar een beetje belangrijk tot niet belangrijk gevonden wordt. Litière (2008) en Goorhuis-Brouwer (2006) vinden deze voorwaarden wel belangrijk bij het bepalen van schoolrijpheid. Zoals Van der Aalsvoort (2007) aangeeft, is een beslissing alleen te nemen op basis van meerdere informanten en meerdere methoden van onderzoek. Leerkrachten hebben geen behoefte aan andere criteria.

5.1.2 Antwoord op hoofdvraag

Welke criteria moeten er op mijn school gehanteerd worden, zodat leerkrachten weloverwogen kunnen beslissen of leerlingen wel of niet doorstromen naar groep 3?

De deelvragen hebben deze vraag voor een groot gedeelte al beantwoord.

De registratieformulieren die nu gebruikt worden in groep 1-2, voldoen aan alle wensen van de leerkrachten. Alle criteria die zij belangrijk vinden, staan in het formulier vermeld. De cognitieve ontwikkeling, de sociaal-emotionele ontwikkeling, de motorische ontwikkeling, de leesvoorwaarden, de schrijfvoorwaarden, de rekenvoorwaarden en de CITO-toetsen worden uitgebreid vier keer geobserveerd en getoetst tijdens de kleuterperiode. Het ontbreekt echter aan gestandaardiseerde normen. De inschatting of een kind schoolrijp is of niet, is nu vaak gebaseerd op een persoonlijke keuze van de leerkracht. Enkele leerkrachten hebben aangegeven behoefte te hebben aan een genormeerd observatiesysteem. Van der Aalsvoort (2007) onderschrijft deze mening.

De leerlingen worden nu besproken in een zittenblijversoverleg. Voordeel is dat de beslissing zo door meerdere personen gedragen wordt. Uit onderzoek is gebleken dat leerkrachten het belangrijk vinden dat de beslissing vooral genomen moet worden in overleg met de IB en de ouders. Samen worden alle voor- en nadelen naast elkaar gelegd om zo tot een beargumenteerd besluit te komen. Dit sluit aan bij de mening van Litière (2008) en van Drent & Van Gerven (2009) die stellen dat gekeken moet worden naar schoolfactoren, kindfactoren, ouderfactoren en omgevingsfactoren.

De overgangsproblematiek blijft een lastige materie, zo blijkt uit literatuur en onderzoek. Kinderen zijn heel verschillend, zelfs met de criteria blijft het belangrijk om naar het individu te kijken. De leerkrachten zullen hun keuze goed moeten kunnen beargumenteren om te kunnen voldoen aan de eisen van de WPO.

5.2 Aanbevelingen

De gegevens uit de theorie en het praktijkonderzoek zijn met elkaar vergeleken en conclusies zijn getrokken. Naar aanleiding van deze conclusies worden hieronder aanbevelingen gegeven.

Er is geen sprake van nieuwe wetgeving, maar hernieuwde aandacht voor een ononderbroken leerlijn is wenselijk. Leerkrachten geven aan dat naar de ontwikkeling van een kind gekeken moet worden bij de overgangsbepaling van groep 2 naar 3. Toch hanteren leerkrachten ongemerkt vaak nog de 1-oktobergrens.

Er zal meer aandacht geschonken moeten worden aan dossiervorming, zodat een duidelijke argumentatie altijd terug te vinden is, zowel voor de Onderwijsinspectie als voor leerkrachten zelf.

Uit onderzoek is gebleken dat effecten van kleuterschoolverlenging op langere termijn vaak verdwijnen. Leerkrachten nemen beslissingen op basis van informatie die zij in groep 1-2 hebben. Zij hebben onvoldoende theoretische kennis, zoals in dit onderzoek vermeld is. Daarom is het leerzaam een presentatie te houden over de resultaten van dit onderzoek. Zo krijgen leerkrachten meer zicht op de overgangsproblematiek en zal bij de beslissing breder worden gekeken naar een leerling.

In de schoolgids staat geen duidelijk beleid omtrent de overgang van groep 2 naar 3. Op school en in de media wordt gesproken over dit onderwerp. Dit onderzoek zal leiden tot het maken van een schoolspecifiek protocol. In de nieuwe schoolgids zal daarom uitgebreid op de overgangsproblematiek moeten worden ingegaan.

Leerkrachten gebruiken vooral eigen registratieformulieren om de ontwikkeling van leerlingen in beeld te brengen. Dit is een subjectief instrument. Aan het team wordt het advies gegeven na te denken over een gestandaardiseerd observatiesysteem zoals bijvoorbeeld KIJK⁵⁹. Op dit moment wordt de methode Kleuterplein ingevoerd. Leerkrachten kunnen zich ook verdiepen in de observatie-instrumenten van deze methode.

Uit dossieronderzoek blijkt dat kleuterschoolverlengers ook in de andere groepen nog extra aandacht nodig hebben. Extra begeleiding is nodig bij zowel kleuterschoolverlengers als bij vervroegde doorstromers.

Leerlingen moeten aan bepaalde voorwaarden voldoen om de overstap naar groep 3 te maken. Het klassikale onderwijssysteem benadeelt echter de jonge leerlingen. Kinderen zijn niet op hetzelfde moment schoolrijp. Maar is de school wel voldoende kindrijp? We zeggen adaptief onderwijs aan te bieden, maar is dit werkelijk zo? Er is meer afstemming nodig tussen groep 1-2 en 3.

Als blijkt dat er steeds meer leerlingen niet voldoende hebben aan één extra kleuterjaar, maar teveel zouden hebben aan drie kleuterjaren, is te overwegen om kleuters de overstap naar groep 3 te laten maken in januari. Dit vergt echter aanpassing aan het onderwijssysteem.

Als we serieus na willen denken over deze aanbevelingen en waar mogelijk aanpassingen willen doen, dan komt het schoolrijpe kind volledig tot zijn recht in een kindrijpe school!

⁵⁹ Registratie- en observatiesysteem waarmee vaardigheden en ontwikkelingen van leerlingen in kaart gebracht worden.

6.1 Productevaluatie

Doel van het onderzoek was antwoord krijgen op de vraag aan welke criteria leerlingen van groep 1-2 moeten voldoen om de overstap te maken naar groep 3, al dan niet vervroegd. Antwoorden zouden moeten leiden tot het opstellen van een overgangsprotocol groep 2-3.

Het onderzoek werd gestart met zoeken naar literatuur. Er was veel literatuur beschikbaar, veel over kleuterschoolverlenging, maar weinig over vervroegde doorstroming. Opvallend was dat in literatuur vaak gerefereerd werd aan dezelfde onderzoeken en uitspraken van personen. In literatuur wordt geschreven over leervoorwaarden, over criteria waaraan leerlingen moeten voldoen bij de overgang van groep 2 naar 3 en er wordt geschreven over de ontwikkelingsfasen van deze kinderen. Nadeel is dat weinig uitspraken worden gedaan over het geheel. Er wordt geen eenduidig antwoord gegeven in de literatuur.

Over kleuterschoolverlenging en vervroegde doorstroming is kwantitatief veel geschreven in eerdere onderzoeken. Het is moeilijk om effecten hiervan goed te onderzoeken. Men kan immers geen peergroep⁶⁰ vormen die geen kleuterschoolverlenging krijgt en een peergroep die dit wel krijgt. Zo hetzelfde met vervroegde doorstroming. Als je dit zou doen, benadeel je wellicht leerlingen. Want wie bepaalt in welke peergroep een leerling geplaatst wordt en op basis van welke criteria?

Tijdens het onderzoek kwamen nieuwe vragen naar boven, waarna weer op zoek werd gegaan naar nieuwe literatuur. Er is veel gebruik gemaakt van achtergrondliteratuur en aanvullende informatie, waarvan vooral gebruik gemaakt is bij het schrijven van het onderzoeksverslag. De bijeenkomsten bij Fontys in Eindhoven hebben hiertoe ook bijgedragen.

Bij het bestuderen van de literatuur is te merken dat er soms een spanningsveld is tussen Onderwijsinspectie en school. In het onderzoek is beschreven hoe de Onderwijsinspectie omgaat met kleuterschoolverlenging, maar scholen hanteren vaak andere normen. In het kwantitatief onderzoek is de vergelijking gemaakt tussen

⁶⁰ Een groep leerlingen met een gemeenschappelijke eigenschap.

Onderwijsinspectienormen en schoolnormen. Men ziet dan duidelijk verschil in uitkomsten⁶¹. In het vervolg van het onderzoek is uitgegaan van de schoolnormen. De uitkomsten waren wellicht anders geweest als de data bekeken waren aan de hand van de Onderwijsinspectienormen. De onderzoeksresultaten zijn hierdoor niet geldend voor alle scholen. De school zal dus duidelijk voor ogen moeten hebben welke leerlingen zij rekent tot kleuterschoolverlengers en welke tot vervroegde doorstromers.

Het verzamelen van data is een belangrijk deel van het onderzoek. Hier is veel tijd in gaan zitten. Bij de leerkrachtenquête werd gevraagd of zij onder andere de kwantitatieve gegevens wilden aanleveren. Dit hebben zij beperkt gedaan, waardoor dossieronderzoek nog veel inspanning extra kostte. Daarom is gekozen om alleen de volledige toetsuitslagen en dossiers van leerlingen uit groep 7 en 8 te bestuderen en niet van alle leerlingen uit groep 1 t/m 8. Dit bleek teveel werk en de vraag is of dit een meerwaarde zou hebben opgeleverd voor het onderzoek. Nadeel van deze keuze is dat de groep leerlingen waarbij onderzoek is gedaan naar het leerrendement⁶², relatief klein is. De betrouwbaarheid zou groter zijn geweest als de onderzoeksgroep groter was.

Uit leerling-dossiers zijn veel data gehaald. Hierbij moet opgemerkt worden dat dossiers vaak niet volledig waren. Om dossiers van leerlingen goed te lezen en analyseren, zou een onderzoek op zich al wenselijk zijn. De kwantitatieve analyse is vooral gebruikt om de eigen praktijk te toetsen aan de theorie. Deze analyse is grotendeels verwerkt in grafieken. Deze zijn niet gemaakt met Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)⁶³, maar met een codeboek dat gemaakt is in Microsoft Office Excel 2007⁶⁴. Dit heeft veel tijd gekost. Bij een volgend onderzoek, waar eventueel veel of nog meer data in verwerkt moeten worden, is te overwegen hier SPSS voor te gebruiken. De betrouwbaarheid wordt hierdoor vergroot, maar het gebruiken van SPSS vergt wel wat studie.

⁶¹ Zie hoofdstuk 4.1.1.

⁶² Zie hoofdstuk 4.2.

⁶³ Programma voor de verwerking en analyse van numerieke gegevens.

⁶⁴ Programma waarmee je berekeningen kunt uitvoeren, analyseren en visualiseren in werkbladen.

De leerkrachtenenquête is door minder respondenten ingevuld dan verwacht, slechts 49%. Toch zijn de resultaten representatief voor het onderzoek. Leerkrachten van groep 1, 2 en 3 hebben vooral te maken met de overgangsproblematiek van groep 2 naar 3. Van deze groep heeft 78% de enquête ingevuld, wat voldoende is voor de representativiteit. De enquête bevatte veel open vragen, wat het lastig maakte deze kwalitatieve data goed te verwerken.

Van de ouderenquête is gemiddeld 68% teruggestuurd, waarbij het aantal respondenten over vervroegde doorstroming 25% hoger lag dan het aantal over kleuterschoolverlenging. Vooral de ouders van de bovenbouw vonden het lastig vragen te beantwoorden over de periode in groep 1-2. De enquête heeft geen verrassende data opgeleverd. Bijna alle ouders staan op dezelfde lijn als de leerkrachten, waarbij het schoolklimaat en in gesprek blijven met school belangrijk worden gevonden (Schoolgids, 2010-2011, p. 7).

Het interview met leerlingen is bewust aan het einde van de onderzoeksperiode afgenomen. Door alle reeds verzamelde informatie was er de hoop dat eventueel nog ontbrekende informatie verkregen kon worden bij de leerlingen. De interviews hebben echter weinig aanvullende data opgeleverd. De meeste leerlingen konden zich niet veel herinneren van de overgang van groep 2 naar 3. Dit is een zwak deel van het onderzoek.

Het onderzoek heeft geen verrassende conclusies opgeleverd. Het is meer een bevestiging van hetgeen in de theorie gezegd wordt. Het onderzoek geeft geen eenduidig antwoord op de onderzoeksvraag. Door dit onderzoek zal er een discussie moeten worden gevoerd op school hoe het protocol vorm moet krijgen. Bij de start van het onderzoek was het plan dit protocol voor het einde van het schooljaar gereed te hebben. Dit zal echter niet lukken. Vanwege andere prioriteiten op school, zal het protocol pas in het begin van schooljaar 2011-2012 opgesteld worden, in overleg met collega's uit groep 1-2. De aanbevelingen⁶⁵ zullen hiervoor een aanzet geven. Hoe het uiteindelijke protocol gehanteerd wordt en hoe de ervaringen hiermee zijn, zou een interessant vervolgonderzoek kunnen zijn.

⁶⁵ Zie hoofdstuk 5.2.

6.2 Procesevaluatie

Bij aanvang van dit onderzoek had ik een mening over het al dan niet doorstromen naar groep 3. Leerlingen moeten tijd krijgen zich te ontwikkelen, zodat zij een stevige basis hebben voordat ze in groep 3 starten. De sociaal-emotionele ontwikkeling vind ik een belangrijk criteria. Deze mening ben ik nog steeds toegedaan, maar ik besef nu dat je voorzichtig moet zijn met het geven van kleuterschoolverlenging. Het aanbieden van een ononderbroken leerlijn kan hierdoor niet worden gegarandeerd. Ik vind dat je moet kijken naar alle ontwikkelingsgebieden en een sterkte/zwakte-analyse moet maken. Waar zal een leerling uiteindelijk het meeste kunnen leren en waar zal hij of zij zich het prettigst voelen? Kleuterschoolverlenging moet een meerwaarde opleveren, zowel op sociaal als cognitief gebied. Het blijkt dat op langere termijn de vraag is of de juiste beslissing is genomen. Daarom zullen oplossingen op andere vlakken gezocht moeten worden. Ik zie voordelen in een groep 2-3 combinatie, al realiseer ik me dat dit zeker niet de makkelijkste oplossing zal zijn. De WBO heeft de kloof tussen groep 2 en 3 nog niet klein genoeg gemaakt. Daarbij vind ik het onnatuurlijk om leerlingen allemaal op hetzelfde moment aan groep 3 te laten beginnen. Het systeem, zoals dat nu toegepast wordt, benadeelt vooral de zomerkinderen. Een betere afstemming tussen het onderwijs in groep 1-2 en 3 is noodzakelijk.

Tijdens het onderzoek heb ik collega's steeds op de hoogte gehouden van mijn bevindingen. Ik merk dat zij nu al anders kijken naar vooral de herfstleerlingen. Zij gaan er niet automatisch vanuit dat zij drie jaar kleuteren. Deze leerlingen worden nader bekeken. Dit betekent niet dat de beslissing makkelijker te nemen is.

Dit onderzoek heeft mij geleerd bewijs te leveren voor veronderstellingen. De theorie heeft me geleerd kritisch en onderzoekend te kijken naar de praktijk. Door het schrijven van het onderzoeksverslag, wat me veel uren 'zwoegen' heeft gekost, heb ik geleerd verbanden te leggen of verschillen te zien. Ik heb een onderzoekende houding gekregen die ik goed kan gebruiken tijdens mijn werk als IB. Ik heb leren analyseren, wat ik ook erg leuk vond.

Tijdens het onderzoek werd ik steeds enthousiaster en moest ik oppassen dat het geheel niet te groot werd. Ik vond het lastig om alle informatie die ik had verzameld, te bundelen in het onderzoeksverslag. Ik had zoveel data, maar waren deze allemaal wel relevant? Ik heb informatie ingewonnen die uiteindelijk niet direct terug te leiden

was naar mijn onderzoeksvragen. Het was goed dat mijn critical friends regelmatig feedback wilden geven op mijn verslag. Zij hebben me scherp gehouden.

Ik ben heel gestructureerd en wil het graag goed en netjes doen. Iedere keer als ik het onderzoeksverslag las, vond ik iets wat weer beter kon. Waarschijnlijk zal ik aanpassingen blijven doen, zolang het verslag niet ingeleverd is.

Uiteindelijk ben ik nu op het punt gekomen dat ik naar tevredenheid het onderzoek kan afronden. Ik hoop alleen dat met mijn onderzoek het onderwerp op mijn school nog niet afgerond is.

Want uiteindelijk hoop ik te kunnen zeggen:

***De Rubenshof is een kindrijpe school waar het schoolrijpe kind
een ononderbroken leerlijn kan doorlopen!***

Literatuurlijst

Aalsvoort G.M. van der, Broos D.C., Hoeven-van Doornum A., Kegel C.A.T. & Sluis M.J. van der (2007).

Toe zijn aan formeel onderwijs; een rechtlijnige beslissing? De rol van kind-en omgevingsfactoren bij de bepaling van schoolrijpheid.

Tijdschrift voor Orthopedagogiek, Ontwikkelingspsychologie en Kinderpsychiatrie, 21. 75-87.

Boes, A. (2005).

De overgang van groep 2 naar groep 3

De wereld van het jonge kind, vakblad voor ontwikkeling, opvoeding en onderwijs aan jonge kinderen, december 2005. 98-101.

Bondt, I. de (2010).

De overgang van groep 2 naar groep 3. Een doorgaande lijn in zelfstandigheid.

Zorg Primair, vakblad voor het primair en speciaal onderwijs, nr. 7, 2010. 16-18.

Drent, S. & Gerven, E. van (2009).

Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs.

4^e ongewijzigde druk, Koninklijke Van Gorcum BV, Assen.

Dudink, A.C.M. (2010).

Geboortemaand telt.

De Psycholoog, vakblad voor en van psychologen, Vol. 45, 2010. 40-45.

Essen, L. van (2005).

Korter kleuteren wordt de norm. [Electronic version]

Trouw 14-10-2005 (Geraadpleegd op 15-03-2011).

<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/nieuws/article/detail/1544189/2005/10/14/Korter-kleuteren-wordt-de-norm.dhtml>

Fraine, B. de (1997).

Geboortemaand en schoolloopbaan. Literatuurstudie en verkennend onderzoek.
Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit psychologie en pedagogische wetenschappen, afdeling Didactiek. Verhandeling aangeboden tot het verkrijgen van de graad van Licentiaat in de Pedagogische Wetenschappen, juni 1997.

Gerven, E. van (2009).

Handboek Hoogbegaafdheid.

1^e druk, Koninklijke Van Gorcum BV, Assen.

Goorhuis-Brouwer, S. (2006).

Mogen peuters nog peuteren en kleuters nog kleuteren?

De wereld van het jonge kind, vakblad voor ontwikkeling, opvoeding en onderwijs aan jonge kinderen, januari 2006. 132-136.

Goorhuis-Brouwers, S. & Levering, B. (2006).

Dolgedraaid. Mogen peuters nog peuteren en kleuters nog peuteren?

1^e druk, BV Uitgeverij SWP, Amsterdam.

Grift, W. van der (2005).

Verlenging en verkorting van de kleuterperiode in het basisonderwijs.

Basisschoolmanagement jaargang 18, nr. 5, februari 2005. 1-10.

Haaft, G. ten (2005).

Visies botsen stevig. [Electronic version]

Trouw 15-10-2005 (Geraadpleegd op 15-03-2011).

<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/nieuws/archief/article/detail/1719906/2005/10/15/Visies-botsen-stevig.dhtml>

Hoogeveen, L. (2008).

Social emotional consequences of accelerating gifted students.

Proefschrift aan de Radboud Universiteit Nijmegen, oktober 2008.

Litière, M. (2008).

Juf, mag ik overvaren? Schoolrijpheid. Als het kleuteren voorbij is.

2e druk, Uitgeverij Lannoo nv, Tielt.

Mee, G. van der (2006).

Een jaartje extra in groep 2. Kleuters in de verlenging.

Het Onderwijsblad, AOB, nr. 15, 9 september 2006.

Roeleveld, J. & Veen, I. van der (2007).

Kleuterbouwverlenging in Nederland: omvang, kenmerken en effecten.

Pedagogische studiën 2007. 448-462.

Vernooy, K. (2002).

Powerpointpresentatie via CPS. [Electronic version]

Effectief omgaan met risicokleuters. Wat werkt? (Geraadpleegd op 01-11-2010).

http://www.spoe.nl/media/attachments/omgaanmetrisicokleuters - kees_vernooy.pdf

Voorwinden, R. (2010).

Herfstkinderen hebben een voorsprong.

Het Onderwijsblad, AOB, nr. 17, oktober 2010. 14-17.

Weerdt, J. de (2010).

Kleutertijdverlenging: Effect dooft uit. [Electronic version]

Prima-online, het platform voor alle professionals in het onderwijs (Geraadpleegd op 16-11-2011).

<http://www.prima-online.nl/magazines/po/59/178>

Weerdt, J. de (2010).

Wanneer is doorkleuteren verstandig?

PRIMA, het vakblad voor alle professionals in het basisonderwijs, nr. 4, jaargang 4, juni 2010. 10-11.

Wisman, R. (2010).

Hoe herken je schoolrijpheid? Langer kleuteren of sneller naar school?

Het Onderwijsblad, AOB, nr. 10, mei 2010.

Achtergrondliteratuur / aanvullende informatie

Bijma, B. (2007).

Zittenblijven zinvol? Over de effecten van zittenblijven op cognitief gebied.

Kennisconstructie en Praktijkonderzoek, 18 juni 2007.

CITO LOVS (2011).

Volgsysteem primair onderwijs, versie 4.4a.

OBS Rubenshof 2010-2011.

Dale, van (1992).

Betekenis 'schoolrijpheid'.

Groot Woordenboek der Nederlandse Taal.

Dotcomschool (2011).

Leerlingvolg- en schooladministratiesysteem, versie schoolOAS 4.5.

OBS Rubenshof 2010-2011.

Fontys (2010).

Workshop informatievaardigheden. [Electronic version]

Wiki Fontys OSO, Fontys mediatheek. De partner in learning communities

(Geraadpleegd op 17-10-2010).

<http://www.fontysmediatheek.nl/informatievaardigheden>

Harinck, F. (2009).

Basisprincipes praktijkonderzoek.

6^e druk, Uitgeverij Garant Antwerpen-Apeldoorn.

Lieshout-van de Sande, M. (2008).

Najaarskinderen. Eerder groot of langer klein?

Meesterstuk in het kader van het Fontys opleidingscentrum voor speciale onderwijszorg, juni 2008.

OBS Rubenshof - Schoolgids 2010-2011.

OBS Rubenshof - Schoolplan 2007-2011.

Onderwijsinspectie (2009).

Toelichtingen bij kernkader Primair Onderwijs 2009. [Electronic version]

Opbrengsten - kwaliteitsaspect 1.3, (Geraadpleegd op 02-02-2011).

www.onderwijsinspectie.nl/onderwijs/Primair+onderwijs

Onderwijsinspectie (2 juli 1981).

Wet op het primair onderwijs. [Electronic version]

Artikel 8: Uitgangspunten en doelstelling onderwijs, (Geraadpleegd op 02-02-2011).

http://wetten.overheid.nl/BWBR0003420/geldigheidsdatum_02-02-2011

Onderwijsinspectie (2 juli 1981).

Wet op het primair onderwijs. [Electronic version]

Artikel 39: Toelatingsleeftijd; duur onderwijs, (Geraadpleegd op 02-02-2011).

http://wetten.overheid.nl/BWBR0003420/geldigheidsdatum_02-02-2011

Opbrengstgericht werken met LOVS (08-10-2010).

Cursus bij het Seminarium voor orthopedagogiek in Middelburg.

Pravoo (2005).

MEMO zittenblijven en kleuterbouwverlenging; 1 juni 2005. [Electronic version]

Werkinstructie voor het beoordelen van indicator 13.3; De leerlingen doorlopen in beginsel de school binnen de verwachte periode van 8 jaar. Versie 29 september 2005, (Geraadpleegd op 03-02-2011).

http://www.pravoo.com/index.php?id=laatste_nieuws_leerlingvolgsysteem

Professioneel omgaan met begaafde leerlingen in het basisonderwijs (2010-2011).
Basiscursus gegeven door Slim Educatief, cursusleider E. van Gerven.

Urbanwoordenboek. [Electronic version]

Betekenis 'schoolrijpheid' (*Geraadpleegd op 15-03-2011*).

<http://www.urbanwoordenboek.nl/schoolrijpheid>

Verhoeven, N. (2010).

Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs.
3^e druk, Boom Lemma uitgevers, Den Haag.

Observatie - /Overdrachtsformulier voorschool Rubenshof						
Naam peuter :						
Geboortedatum :						
	3 jaar oud			4 jaar oud		
	ja	soms	nee	ja	soms	nee
Sociaal-emotionele ontwikkeling/zelfredzaamheid						
-Het kind is zindelijk						
-Het kind kan zelf naar de w.c gaan						
-Het kind kan zelfstandig drinken en eten						
-Het kind kan duidelijk maken wat het wil						
-Het kind begrijpt, en kan uitvoeren wat anderen van hem verwachten						
-Het kind kan zelf de jas aan en uit doen						
Zelfbeeld						
-Het kind voelt zich prettig in de groep						
-Het kind zoekt contact met andere kinderen						
-Het kind zoekt contact met de leidster						
-Het eist voortdurend aandacht van de leidster						
-Het kind komt voor zich zelf op						
-Het kind heeft vertrouwen in eigen kunnen						
-Het kind houdt zich aan afspraken en regels						
-Het kind is weinig bij conflicten betrokken						
-Het kind kan makkelijk wennen in nieuwe situaties						
-Het kind neemt makkelijk afscheid						
Speel- en werkgedrag						
-Het kind geeft reacties van enthousiasme bij activiteiten						
-Het kind kiest zelfstandig activiteiten						
-Het kind kan enige tijd bezig zijn met een activiteit						
-Het kind is nieuwsgierig naar dingen						
-Het kind kiest afwisselend						
-Het kind pakt informatie snel op						
-Het kind speelt samen met andere kinderen						
-Het kind ruimt zelf op						
-Het kind speelt met fantasie						
-Het kind past zich aan, aan het spel van anderen						
-Het kind kan zich handhaven in de grote groep						
-Het doet mee met kringspelletjes						
Motorische ontwikkeling						
-Het kind beweegt zich vrij						
-Het kind heeft plezier in bewegingsactiviteiten						
-Het kind maakt doelgerichte bewegingen (bv. rennen, springen, klimmen)						
-Het kind kan kleine voorwerpen goed vasthouden (bv. kralen, potloden)						
-Het kind beweegt zich soepel						
Taalontwikkeling						
-Het kind begrijpt goed wat er gezegd wordt						
-Het kind kan luisteren als een ander iets vertelt						
-Het kind praat spontaan tegen de leidster						
-Het kind praat spontaan met andere kinderen						
-Het kind kan via taal duidelijk maken wat het wil vertellen						
-Het kind is goed verstaanbaar						
-Het kind maakt grammaticaal goede zinnen (drie tot vijf woordzinnen)						
-Het kind heeft belangstelling voor (prenten)boeken en voorlezen						
-Het kind zingt mee in de kring						
Bijzonderheden in de thuissituatie						
Lichamelijke of medische gegevens.						
Zie "verslag dot com"						
ja/nee						

Bijlage 2

Registratieformulieren groep 1-2

- Onderstaand formulier wordt vier keer ingevuld in groep 1-2. Het wordt door de leerkracht besproken met de ouders tijdens de contactavonden.

De volgende normering wordt gebruikt:

++ goed
 + ruim voldoende
 ± voldoende
 - matig
 - - onvoldoende

A. Sociaal-emotionele ontwikkeling	November	Maart	November	Maart
A1. Relatievorming t.a.v. andere kinderen				
kan tegen kritiek				
durft zich te uiten				
is hulpvaardig				
houdt rekening met andere kinderen				
zoekt zelf contact met andere kinderen				
wordt geaccepteerd door anderen				
Opmerkingen:				
A2. Relatie t.a.v. volwassenen				
kan tegen kritiek				
durft zich te uiten				
accepteert leiding				
zoekt zelf contact met de leerkracht				
aandacht van de leerkracht kunnen delen met anderen				
Opmerkingen:				
A3. Algemene houding in de groep				
durft zich te uiten				
neemt makkelijk zelf initiatieven				
heeft eigen inbreng in de groep				
komt voor zichzelf op				
heeft zelfvertrouwen				
voelt zich op zijn gemak in de groep				
is emotioneel stabiel				
is egocentrisch				
gedrag tijdens uitstapjes				
Opmerkingen:				
A4. Spelontwikkeling				
kan materiaal delen met andere kinderen				
kan zelfstandig spelen (zonder leerkracht)				
kan met andere kinderen samenspelen				
kan tegen zijn verlies				
Opmerkingen:				
B. Zelfredzaamheid	November	Maart	November	Maart
aan- en uitkleden				
handen wassen				
sluitingen				
kleine opdrachten uitvoeren				
opruimen na activiteiten				
vermijden van ongelukjes				
Opmerkingen:				

C. Taal / Spraakontwikkeling	November	Maart	November	Maart
praat gemakkelijk in de groep				
goed stemgebruik (articuleren/geen spraakgebrek)				
brenkt duidelijke lijn in het verhaal				
spreekt in correcte zinnen				
de woordenschat is naar ontwikkeling				
kan goed luisteren/kan spreker uit laten praten				
begrijpt de gesproken taal				
onthoudt liedjes en versjes				
Opmerkingen:				
D. Tussendoelen Beginnende Geletterdheid	November	Maart	November	Maart
D1. Boekoriëntatie				
interesse voor boeken, kennis van opbouw				
Opmerkingen:				
D2. Verhaalbegrip				
verhaalopbouw, navertellen/naspelen verhaal				
Opmerkingen:				
D3. Functies van geschreven taal				
gebruik van taal als communicatiemiddel d.m.v. briefjes, lijstjes				
Opmerkingen:				
D4. Relatie tussen gesproken en geschreven taal				
herkennen en schrijven van eigen naam				
Opmerkingen:				
D5. Taalbewustzijn				
verschil kunnen zien tussen zinnen en woorden				
lange-korte woorden (oa. Woordobjectivatie)				
rijmen				
positie bepalen (links,vooraan,middenin,achteraan)				
sorteren op beginklank				
sorteren op middenklank				
sorteren op eindklank				
Opmerkingen:				
D6. Alfabetisch principe				
sequentie (nazeggen)				
synthese (plakken)				
analyse (hakken)				
auditieve discriminatie (klanken onderscheiden)				
visuele discriminatie (letters onderscheiden)				
Opmerkingen:				
E. Grove motoriek	November	Maart	November	Maart
huppelen				
hinkelen				
huppen				
lopen				
rennen				
evenwicht				
gooien (met grote bal)				
vangen (met grote bal)				
Opmerkingen:				

F. Fijne motorische ontwikkeling	November	Maart	November	Maart
juiste hantering potlood				
kan vormen natekenen				
kan patronen tekenen				
is links of rechtshandig				
omgang ontwikkelingsmaterialen mbt fijne motoriek				
heeft juiste schrijfhouding				
krampachtig / soepel				
omgang met een schaar				
Opmerkingen:				
G. Werkhouding	November	Maart	November	Maart
actief				
is gemotiveerd om te werken				
werkt een taak goed af				
begint snel te werken				
verzorging van het werk				
werktempo				
nauwkeurigheid				
kan zelfstandig werken				
kan met anderen samenwerken				
kan zich concentreren				
heeft doorzettingsvermogen				
kan planmatig werken				
voelt zich verantwoordelijk voor zijn werk				
Opmerkingen:				
H. Kleuren	November	Maart	November	Maart
rood				
geel				
blauw				
paars				
groen				
oranje				
rose				
bruin				
zwart				
wit				
Opmerkingen:				
I. Beginnende Gecijferdheid	November	Maart	November	Maart
I 1. Aantallen en tellen (tellen en getalbegrip)				
veel / weinig				
meer / minder				
meeste / minste				
evenveel				
helft				
één meer (erbij)				
één minder (eraf)				
getalsymbolen 1 t/m 10 herkennen				
overzien van hoeveelheden t/m 6				
rangtelwoorden t/m 10				
vooruit tellen				
terug tellen				
tellen vanaf een willekeurig punt				
synchroon tellen				
Opmerkingen:				

I 2. Meetkunde				
cirkel				
driehoek				
vierkant				
rechthoek				
op / onder / boven				
voor / achter				
in / uit				
eerste / laatste				
ruimtelijk inzicht (constructie, mozaïek ed)				
ordenen / vergelijken van objecten				
Opmerkingen:				
I 3. Meten				
groot / klein				
dik / dun				
breed / smal				
hoog / laag				
vol / leeg				
lang / kort				
zwaar / licht				
Opmerkingen:				
I 4. Tijd				
snel / langzaam				
jong / oud				
dagen van de week (vandaag/gisteren/morgen)				
dagritme (ochtend/middag, dag/nacht, seizoenen)				
Opmerkingen:				
Opmerkingen leerkracht:				
Opmerkingen ouders:				
Is leerling onderzocht?				
Heeft leerling externe hulp (logopedie/fysiotherapie)?				
Is leerling besproken in zorgteam?				
Heeft leerling kleuterschoolverlenging gehad?				
Medische bijzonderheden				
Overige bijzonderheden				
Eventuele afspraken				
Leerling-bespreking november				
Leerling-bespreking maart				
Verslag overdracht groep 2-groep 3				
Ondertekening ouder / verzorger:			Ondertekening leerkracht(en):	

2. Onderstaand formulier wordt ingevuld bij de eerste contactavond van de jongste kleuters. Het praatformulier wordt besproken door de leerkracht met de ouders.

Sociale ontwikkeling	
Zelfredzaamheid	
Taal-/spraakontwikkeling	
Eerste algemene indruk	
Eventueel kleuren en vormen	
Afspraken met de ouders	

3. Onderstaand formulier wordt ingevuld bij de derde contactavond van de jongste kleuters. Het praatformulier wordt besproken door de leerkracht met de ouders.

Sociale ontwikkeling	
Zelfredzaamheid	
Taal-/spraakontwikkeling	
Grove motoriek	
Fijne motoriek	
Werkhouding	
Eventueel kleuren, vormen en begrippen	
Afspraken met de ouders	

Oosterhout, 17 januari 2011.

Beste collega's,

Zoals jullie weten ben ik momenteel bezig met de opleiding tot Master Sen bij Fontys OSO. Hiervoor moet ik een praktijkonderzoek uitvoeren.

Mijn onderzoek gaat over de overgang van groep 2 naar groep 3. Wanneer is een kind 'schoolrijp' om door te stromen naar groep 3 (al dan niet vervroegd) of wanneer is het beter een kind kleuterschoolverlenging te geven?

Uiteindelijk moet mijn onderzoek leiden tot een schoolspecifiek protocol waarbij wij als leerkrachten een leidraad zullen hebben hoe om te gaan met deze keuze. De beslissing die we nemen bij de zogenaamde 'twijfelleerlingen' zal mogelijk makkelijker genomen kunnen worden als er een duidelijk protocol aanwezig is op de Rubenshof. Nu is het vaak leerkrachtafhankelijk hoe er gehandeld wordt. Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de problematiek en de gevolgen hiervan, zou ik jullie willen vragen bijgevoegde vragenlijst in te vullen.

Voor sommige van jullie is het misschien niet zo makkelijk om deze vragenlijst in te vullen omdat zij zelden of nooit een groep 1, 2 of 3 hebben gehad. Toch zou ik het prettig vinden als jullie proberen de lijst zo goed mogelijk in te vullen. Jullie mening is voor mij heel belangrijk. Zeker omdat het protocol uiteindelijk schoolbreed gedragen moet worden.

Ik wil jullie vragen deze lijst voor 1 februari 2011 aan mij terug te sturen. Dit mag ook digitaal.

Zijn er nog vragen of onduidelijkheden, dan hoor ik het graag.

Er zal vertrouwelijk worden omgegaan met jullie gegevens. In het onderzoeksverslag zullen de gegevens worden geanonimiseerd. Bij voorbaat hartelijk dank voor jullie medewerking.

Karin Brouwers - Intern Begeleider

OBS Rubenshof, Oosterhout

Enquête

Bij onderstaande vragen wordt onder andere gesproken over kleuterschoolverlenging en/of vervroegde doorstroming. Met kleuterschoolverlenging wordt bedoeld de leerlingen die minimaal 3 jaar gekleuterd hebben. Met vervroegde doorstroming wordt bedoeld de leerlingen die minder dan 2 volledige jaren gekleuterd hebben.

Eventueel naam	
Groep	

1. Hoeveel leerlingen in je huidige klas hebben kleuterschoolverlenging gehad? Vermeld van deze leerlingen de geboortedatum. Kun je aangeven of deze leerlingen op dit moment zorgleerlingen zijn en zo ja op welk(e) gebied(en)?

<i>Geboortedatum</i>	<i>Zorgleerling: ja of nee</i>	<i>Zo ja, op welk(e) gebied(en)</i>

2. Hoeveel leerlingen in je huidige klas zijn vervroegd doorgestroomd naar groep 3? Vermeld van deze leerlingen de geboortedatum. Kun je aangeven of deze leerlingen op dit moment zorgleerlingen zijn en zo ja op welk(e) gebied(en)?

<i>Geboortedatum</i>	<i>Zorgleerling: ja of nee</i>	<i>Zo ja, op welk(e) gebied(en)</i>

3. Hoeveel leerlingen in je huidige klas hebben een jaar gedoubleerd? Vermeld van deze leerlingen de geboortedatum en in welke groep ze hebben gedoubleerd.

<i>Geboortedatum leerlingen</i>	<i>Groep waarin ze gedoubleerd hebben</i>

4. Als er een leerling gedoubleerd heeft, ben je dan van mening dat deze leerling beter kleuterschoolverlenging had kunnen krijgen? Motiveer je antwoord.

5. Wat zijn volgens jou de belangrijkste argumenten om een leerling de overstap te laten maken van groep 2 naar groep 3? Probeer het antwoord kort te omschrijven.

-
-
-
-

6. Als je twijfelt of een leerling de overstap kan maken van groep 2 naar groep 3, met wie zou je dan je twijfels bespreken? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

☐ Collega	☐ Directeur	☐ Intern Begeleider
☐ Leerkrachten groep 2	☐ Leerkrachten groep 3	☐ Zorgteam
☐ Het kind zelf	☐ Ouder(s) / verzorger(s)	☐ Niemand
☐ Anders, nl.....		

7. Als je op dit moment niet de leerkracht bent van groep 1, 2 of 3 mag je deze vraag overslaan.

Gebruik je speciale observatielijsten om te bepalen of een leerling door kan stromen van groep 2 naar groep 3? Zo ja, welke lijst(en) gebruik je?

8. Zijn er speciale argumenten die voor jou van belang zijn om te bepalen of een leerling vervroegd door kan stromen naar groep 3? Zo ja, geef dan aan welke argumenten.

9. Hebben er de afgelopen 5 jaar leerlingen in je klas gezeten die kleuterschoolverlenging hebben gekregen en waarvan je achteraf denkt dat dit geen goede keuze is geweest? Beargumenteer je antwoord.

10. Hebben er de afgelopen 5 jaar leerlingen in je klas gezeten die vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3 en waarvan je achteraf denkt dat dit geen goede keuze is geweest? Beargumenteer je antwoord.

11. Hieronder staan een aantal voorwaarden die van belang zouden kunnen zijn om een leerling de overgang van groep 2 naar groep 3 te laten maken. Geef aan hoe belangrijk je deze voorwaarde vindt.

- ++ heel belangrijk**
- + belangrijk**
- +/- een beetje belangrijk**
- niet belangrijk**
- totaal niet belangrijk/overbodig**

<i>Voorwaarden</i>	++	+	+/-	-	--
Cognitieve ontwikkeling					
Sociaal emotionele ontwikkeling					
Motorische ontwikkeling (algemene indruk van leerling)					
Leervoorwaarden (reken/lees/schrijf)					
Mening van ouders					
Leerkrachtstijl van leerkracht groep 3					

12. De cognitieve ontwikkeling is onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

<i>Criteria</i>	++	+	+/-	-	--
Intelligentie					
Onderscheiden fantasie en werkelijkheid					
Verschillen zien en horen					
Visueel geheugen en auditief geheugen					
Taalontwikkeling (spraak/zinsbouw/woordenschat)					
Symboolbewustzijn					
Ruimtelijk inzicht					
Tijdsbesef					
Chronologische verbanden leggen (logische reeksen)					

13. De sociaal emotionele ontwikkeling is onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

<i>Criteria</i>	++	+	+/-	-	--
Planmatig werken/taakgerichtheid					
Concentratie					
Zelfvertrouwen					
Interesse/motivatie					
Aandacht delen					
Samenwerken					
Regels hanteren					

14. De motorische ontwikkeling is onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

<i>Criteria</i>	++	+	+/-	-	--
Gezondheid en lichamelijke conditie					
Grove motoriek					
Fijne motoriek					
Oog-handcoördinatie					
Lateralisatie					

15. De leesvoorwaarden zijn onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

<i>Criteria</i>	++	+	+/-	-	--
Relatie tussen gesproken en geschreven taal					
Fonologisch bewustzijn					
Interesse in letters (taal)					
Symboolbewustzijn					
Auditieve waarneming (geheugen/discriminatie/analyse/synthese)					
Visuele waarneming					

16. De schrijfvoorwaarden zijn onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

<i>Criteria</i>	++	+	+/-	-	--
Motorische beheersing (patronen tekenen/figuren natekenen en afmaken)					
Pengreep					
Zithouding en schrijfhouding					
Geautomatiseerde schrijfbewegingen					

17. De rekenvoorwaarden zijn onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

<i>Criteria</i>	++	+	+/-	-	--
Vooruit tellen en terugtellen					
Vergelijken en handelen met hoeveelheden					
Zich oriënteren en meten van ruimte en tijd					
Planmatig denken					
Kennis van ruimtelijke begrippen (bv voor/achter/boven etc.)					
Classificeren					
Rangschikken (bv van groot naar klein)					
Begrippenkennis (meer/minder/meeste/minste etc.)					
Één op één relatie					

18. In hoeverre vind je de uitslagen van de toetsen belangrijk bij het maken van de beslissing of een leerling de overgang van groep 2 naar groep 3 kan maken?

<i>Toetsen</i>	++	+	+/-	-	--
CITO-toets Ordenen					
CITO-toets Ruimte en Tijd					
CITO-toets Taal voor kleuters					
Andere toetsen, nl:					

19. Ben je van mening dat de ouder(s)/verzorger(s) inspraak hebben bij de beslissing of een leerling de overgang van groep 2 naar groep 3 kan maken? Kun je dit aangeven in een percentage?

0 %	25 %	50 %	75 %	100 %
-----	------	------	------	-------

20. Nu je bovenstaande vragen hebt beantwoord, zou je vraag 5 dan anders hebben beantwoord?

Zo ja, wat zijn dan nu je antwoord op deze vraag zijn?

21. Zijn er nog opmerkingen die je kwijt wilt na het invullen van deze vragenlijst?

Zo ja, geef dit dan hier aan.

BEDANKT VOOR HET INVULLEN VAN DEZE VRAGENLIJST.

Oosterhout, 28 februari 2011.

Beste ouder/verzorger van

Dit jaar ben ik gestart met de 1-jarige opleiding tot Master Sen bij Fontys OSO. Hiervoor moet ik een praktijkonderzoek uitvoeren.

Mijn onderzoek gaat over de doorstroming van groep 2 naar groep 3. Wanneer is een kind, gezien zijn ontwikkeling, er aan toe om naar groep 3 te gaan. Uiteindelijk moet mijn onderzoek leiden tot een protocol voor onze school, waarmee wij een leidraad hebben in het maken van keuzes voor leerlingen waar een gedegen afweging gemaakt moet worden. We streven er naar dat het niveau van leren en spelen in balans is, passend bij de leerling.

Deze enquête heb ik samengesteld om u als ouder/verzorger te betrekken bij het opstellen van het beoogde protocol. In het dossier van uw kind staat dat er in groep 1-2 is gesproken over het mogelijk verlengen van de kleuterperiode. We willen graag leren van de ervaringen die u destijds bij het nemen van deze beslissing heeft opgedaan. We willen ook graag weten hoe u na verloop van tijd over deze beslissing denkt.

Zou u mij willen helpen bij mijn praktijkonderzoek en bijgevoegde vragenlijst invullen?

Uw mening is voor mij belangrijk bij het opstellen van het schoolspecifieke protocol.

Ik wil u vragen deze lijst voor 15 maart 2011 in te vullen en op school af te geven t.a.v. Karin Brouwers.

Als u de lijst graag digitaal wilt invullen, stuur me dan een mail. Dan zal ik de vragenlijst digitaal naar u toesturen zodat u hem ook weer digitaal terug kunt sturen.

Zijn er nog vragen of onduidelijkheden, dan hoor ik het graag.

Er zal vertrouwelijk worden omgegaan met uw gegevens. In het onderzoeksverslag zullen uw gegevens worden geanonimiseerd. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

Karin Brouwers - Intern Begeleider

Enquête

Ingevuld door *	
Naam kind *	
Geboortedatum kind	
Huidige groep kind	

* U bent niet verplicht deze velden in te vullen.

1. Heeft uw kind kleuterschoolverlenging gehad?

We spreken over kleuterschoolverlenging als leerlingen minimaal drie volledige jaren in groep 1-2 hebben gezeten.

☐ Ja ☐ Nee

2. Is er door de leerkracht van groep 1-2 met u gesproken over mogelijke kleuterschoolverlenging bij uw kind? Zo ja, op welk tijdstip is dit voor het eerst met u besproken?

☐ Ja, in..... (maand-jaar) ☐ Nee, ga door naar vraag 5

3. Tijdens welk moment is de mogelijke kleuterschoolverlenging met u besproken en wie waren hierbij aanwezig? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- ☐ Contactavond met leerkracht
- ☐ Oudergesprek met leerkracht
- ☐ Oudergesprek met intern begeleider
- ☐ Oudergesprek met leerkracht en intern begeleider
- ☐ Oudergesprek met directie
- ☐ Oudergesprek met leerkracht en directie
- ☐ Oudergesprek met leerkracht, directie en intern begeleider
- ☐ Oudergesprek met directie en intern begeleider
- ☐ Anders.....

4. Wat waren de belangrijkste redenen waarom uw kind mogelijk kleuterschoolverlenging zou krijgen? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- ☐ Niet voldoende beheersen van leervoorwaarden
- ☐ Zwakke toetsscores op CITO-toetsen voor kleuters
- ☐ Nog geen interesse in schoolse vaardigheden van groep 3
- ☐ Zwakke werkhouding
- ☐ Jong in gedrag / kind vindt onvoldoende aansluiting bij leeftijdgenootjes
- ☐ Kind wil zelf niet naar groep 3
- ☐ Anders.....

5. Wanneer (in welke periode of maand) is de definitieve beslissing genomen of uw kind wel of niet zou doorstromen naar groep 3?

6. Door wie is de definitieve beslissing genomen? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- ☐ Leerkracht
- ☐ Intern Begeleider
- ☐ Directie
- ☐ Anders.....
- ☐ Ouders/verzorgers

7. Bent u van mening dat u voldoende inbreng heeft gehad bij de uiteindelijke beslissing over wel of geen kleuterschoolverlenging bij uw kind? Als u hierover niet tevreden bent, kunt u dan aangeven hoe u dit liever had gezien?

8. Kunt u aangeven hoeveel inspraak u zou willen hebben bij de beslissing of een leerling de overgang van groep 2 naar groep 3 kan maken?

0 %	25 %	50 %	75 %	100 %
-----	------	------	------	-------

9. Was u het eens met de beslissing die genomen is bij uw kind? Motiveer uw antwoord.

10. Als u nu kijkt naar de ontwikkeling van uw kind, bent u dan van mening dat destijds de juiste beslissing (wel of geen kleuterschoolverlenging) is genomen? Heeft de keuze een positief effect gehad op de ontwikkeling van uw kind? Motiveer uw antwoord.

11. Heeft uw kind problemen gehad met de keuze die destijds is gemaakt? Zo ja, welke problemen?

12. Wat zijn volgens u de belangrijkste argumenten om een leerling de overstap te laten maken van groep 2 naar groep 3? Probeer uw antwoord kort te omschrijven.

13. Als uw kind geen kleuterschoolverlenging heeft gekregen, heeft uw kind dan op een later tijdstip nog gedoubleerd? Zo ja, in welke groep en wat was hiervoor de reden?

14. Zijn er nog opmerkingen die u kwijt wilt na het invullen van deze vragenlijst?

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Oosterhout, 28 februari 2011.

Beste ouder/verzorger van

Dit jaar ben ik gestart met de 1-jarige opleiding tot Master Sen bij Fontys OSO. Hiervoor moet ik een praktijkonderzoek uitvoeren.

Mijn onderzoek gaat over de doorstroming van groep 2 naar groep 3. Wanneer is een kind, gezien zijn ontwikkeling, er aan toe om naar groep 3 te gaan. Uiteindelijk moet mijn onderzoek leiden tot een protocol voor onze school, waarmee wij een leidraad hebben in het maken van keuzes voor leerlingen waar een gedegen afweging gemaakt moet worden. We streven er naar dat het niveau van leren en spelen in balans is, passend bij de leerling.

Deze enquête heb ik samengesteld om u als ouder/verzorger te betrekken bij het opstellen van het beoogde protocol. In het dossier van uw kind staat dat er in groep 1-2 is gesproken over het mogelijk vervroegd doorstromen naar groep 3. We willen graag leren van de ervaringen die u destijds bij het nemen van deze beslissing heeft opgedaan. We willen ook graag weten hoe u na verloop van tijd over deze beslissing denkt.

Zou u mij willen helpen bij mijn praktijkonderzoek en bijgevoegde vragenlijst invullen?

Uw mening is voor mij belangrijk bij het opstellen van het schoolspecifieke protocol.

Ik wil u vragen deze lijst voor 15 maart 2011 in te vullen en op school af te geven t.a.v. Karin Brouwers.

Als u de lijst graag digitaal wilt invullen, stuur me dan een mail. Dan zal ik de vragenlijst digitaal naar u toesturen zodat u hem ook weer digitaal terug kunt sturen.

Zijn er nog vragen of onduidelijkheden, dan hoor ik het graag.

Er zal vertrouwelijk worden omgegaan met uw gegevens. In het onderzoeksverslag zullen uw gegevens worden geanonimiseerd. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

Karin Brouwers - Intern Begeleider

Enquête

Ingevuld door *	
Naam kind *	
Geboortedatum kind	
Huidige groep kind	

* U bent niet verplicht deze velden in te vullen.

1. Is uw kind vervroegd doorgestroomd naar groep 3?

We spreken over vervroegde doorstroming als leerlingen minder dan twee volledige jaren in groep 1-2 hebben gezeten.

☐ Ja

☐ Nee

2. Is er door de leerkracht van groep 1-2 met u gesproken over mogelijke vervroegde doorstroming bij uw kind? Zo ja, op welk tijdstip is dit voor het eerst met u besproken?

☐ Ja, in..... (maand-jaar)

☐ Nee, ga door naar vraag 5

3. Tijdens welk moment is de mogelijke vervroegde doorstroming met u besproken en wie waren hierbij aanwezig? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

☐ Contactavond met leerkracht

☐ Oudergesprek met leerkracht

☐ Oudergesprek met intern begeleider

☐ Oudergesprek met leerkracht en intern begeleider

☐ Oudergesprek met directie

☐ Oudergesprek met leerkracht en directie

☐ Oudergesprek met leerkracht, directie en intern begeleider

☐ Oudergesprek met directie en intern begeleider

☐ Anders.....

4. Wat waren de belangrijkste redenen waarom uw kind mogelijk vervroegd zou doorstromen naar groep 3? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- ☐ Voldoende beheersen van leervoorwaarden
- ☐ Hoge toetsscores op CITO-toetsen voor kleuters
- ☐ Interesse in schoolse vaardigheden van groep 3
- ☐ Goede werkhouding
- ☐ Kind vindt vooral aansluiting bij oudere kinderen uit zijn of haar groep
- ☐ Kind wil zelf naar groep 3
- ☐ Anders.....

5. Wanneer (in welke periode of maand) is de definitieve beslissing genomen of uw kind wel of niet zou doorstromen naar groep 3?

6. Door wie is de definitieve beslissing genomen? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- ☐ Leerkracht
- ☐ Intern Begeleider
- ☐ Directie
- ☐ Anders.....
- ☐ Ouders/verzorgers

7. Bent u van mening dat u voldoende inbreng heeft gehad bij de uiteindelijke beslissing over wel of geen vervroegde doorstroming bij uw kind? Als u hierover niet tevreden bent, kunt u dan aangeven hoe u dit liever had gezien?

8. Kunt u aangeven hoeveel inspraak u zou willen hebben bij de beslissing of een leerling de overgang van groep 2 naar groep 3 kan maken?

0 %	25 %	50 %	75 %	100 %
-----	------	------	------	-------

9. Was u het eens met de beslissing die genomen is bij uw kind? Motiveer uw antwoord.

10. Als u nu kijkt naar de ontwikkeling van uw kind, bent u dan van mening dat destijds de juiste beslissing (wel of geen vervroegde doorstroming) is genomen? Heeft de keuze een positief effect gehad op de ontwikkeling van uw kind? Motiveer uw antwoord.

11. Heeft uw kind problemen gehad met de keuze die destijds is gemaakt? Zo ja, welke problemen?

12. Wat zijn volgens u de belangrijkste argumenten om een leerling de overstap te laten maken van groep 2 naar groep 3? Probeer uw antwoord kort te omschrijven.

13. Als uw kind vervroegd is doorgestroomd, heeft uw kind dan op een later tijdstip nog gedoubleerd? Zo ja, in welke groep en wat was hiervoor de reden?

14. Zijn er nog opmerkingen die u kwijt wilt na het invullen van deze vragenlijst?

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 6

Toestemmingsformulier ouders i.v.m. interview Iln.

Oosterhout, 28 februari 2011.

Beste ouder/verzorger van

Dit jaar ben ik gestart met de 1-jarige opleiding tot Master Sen bij Fontys OSO. Hiervoor moet ik een praktijkonderzoek uitvoeren. Mijn onderzoek gaat over de doorstroming van groep 2 naar groep 3. Wanneer is een kind, gezien zijn ontwikkeling, er aan toe om naar groep 3 te gaan. Uiteindelijk moet mijn onderzoek leiden tot een protocol voor onze school, waarmee wij een leidraad hebben in het maken van keuzes voor leerlingen waar een gedegen afweging gemaakt moet worden. We streven er naar dat het niveau van leren en spelen in balans is, passend bij de leerling.

In het dossier van uw kind staat dat er in groep 1-2 is gesproken over het mogelijk vervroegd doorstromen naar groep 3 of het verlengen van de kleuterperiode. Voor mijn onderzoek wil ik een aantal leerlingen interviewen waarbij we met deze afweging te maken hebben gehad. Uw kind hoort daar ook bij.

Ik vraag hierbij toestemming om uw kind deel te laten nemen aan dit interview. Natuurlijk zal de naam van uw kind niet in mijn onderzoek genoemd worden. Het onderzoek zal worden geanonimiseerd. Indien u toestemming geeft, graag deze brief ondertekend op school afgeven t.a.v. Karin Brouwers (voor dinsdag 15 maart 2011).

Zijn er nog vragen of onduidelijkheden, dan hoor ik het graag.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking en voor de medewerking van uw kind.

Karin Brouwers - Intern Begeleider

Hierbij geef ik Karin Brouwers toestemming voor het houden van een interview met(naam kind).

Naam ouder/verzorger.....

Handtekening

Doel van het gesprek

Informatie verzamelen over ervaringen van de leerlingen die kleuterschoolverlenging hebben gekregen of vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3. Ik wil weten hoe de leerlingen terugkijken op de periode dat deze beslissing is genomen en of zij zelf ervaren dat deze beslissing positieve en/of negatieve effecten heeft gehad op hun ontwikkeling. Ik heb leerkrachten en ouders hierover al bevraagd maar ik wil ook graag van de leerlingen zelf horen hoe zij tegen deze keuzes aankijken. Zijn zij zich expliciet bewust van de keuze die ouders en school in groep 1-2 hebben gemaakt? Weten zij waarom die keuze is gemaakt?

Doelgroep

Kleine groepjes van maximaal 3 leerlingen die ongeveer dezelfde leeftijd hebben of in dezelfde groep zitten. Mijn voorkeur gaat uit naar voornamelijk leerlingen uit groep 7 en 8. Ik verwacht dat deze groep leerlingen me het meest kunnen vertellen over hun ervaringen. Ik ben me er bewust van dat de leerlingen zich mogelijk ook niet veel kunnen herinneren van de periode uit groep 1-2 en 3 en dat ze wellicht ook niet weten wat het effect is van de beslissing die genomen is.

Mogelijk zal ik twee groepjes leerlingen interviewen.

Duur van het interview

Het interview zal maximaal een half uur duren.

Het gesprek dat ik met de leerlingen voer, wil ik opnemen op band zodat ik het later rustig terug kan beluisteren en kan verwerken in mijn praktijkonderzoek.

Ik wil kort vertellen wie ik ben en waarom ik met de leerlingen wil praten. We gaan samen in gesprek en de leerlingen mogen ook vragen stellen aan elkaar.

Werkwijze

De vragen, genoemd bij 'interview', zijn items waar ik graag meer over wil weten. De vragen kunnen tijdens het gesprek echter aangepast worden als blijkt dat het gesprek een andere wending krijgt of dat er informatie naar boven komt die ook heel interessant is voor mijn onderzoek.

Tijdens het interview moet ik rekening houden met de volgende zaken:

- De aandacht moet uitgaan naar de leerlingen, leef mee en stimuleer de leerlingen om hun verhaal te vertellen zonder het onderwerp uit het oog te verliezen. Houd de leiding over het gesprek.
- Een goede luisterhouding.
- Gebruik technieken (instrumenten) om interview goed te laten verlopen. Dit kunnen verbale en non-verbale technieken zijn.
- Je mag geen deelnemer aan het gesprek worden. Blijf onafhankelijk en objectief.

Interview

1. Introductie

- Ik stel mezelf voor en vertel wat het doel is van het interview. Ik vertel wat het onderwerp van het interview zal zijn en waarom ik juist dit groepje leerlingen heb gevraagd deel te nemen aan het interview. Ik vraag of ik het gesprek mag opnemen en waarom ik dit wil doen. Ik vertel dat de verkregen informatie vertrouwelijk en anoniem behandeld zal worden en dat het verwerkt zal worden in mijn onderzoeksverslag en hopelijk een bijdrage zal leveren aan het uiteindelijke protocol.
- Voorstellen. Leerlingen vertellen kort iets van zichzelf en over hun schoolloopbaan.

2. Kern van het interview - de vragen

- Kun jij je nog herinneren dat je in groep 2 kleuterschoolverlenging hebt gehad of dat je vervroegd bent doorgestroomd naar groep 3?
- Wie heeft destijds deze beslissing genomen? Heeft iemand toen ook om jouw mening gevraagd?
- Weet je ook waarom deze beslissing is genomen?
- Kun jij je nog herinneren hoe je destijds gereageerd hebt?
- Vond je het vervelend dat je in groep 2 moest blijven terwijl de andere leerlingen uit je groep naar groep 3 gingen? Of vond je het vervelend dat je naar groep 3 ging terwijl de andere leerlingen uit je groep in groep 2 bleven?
- Heb jij het naar je zin in de groep waarin je nu zit? Waarom wel of niet?
- Is het in je groep te merken wie er kleuterschoolverlenging heeft gehad of wie vervroegd door is gegaan naar groep 3? Zo ja, wat merk je dan?
- Soms gebeurt het dat een leerling wel naar groep 3 is gegaan maar later toch nog een keer blijft zitten. Misschien is dit bij jou ook gebeurd. Wat zou je dan liever hebben gehad, blijven in groep 2 of blijven zitten in groep 3 of hoger? En waarom vind je dat?
- Ben je tevreden over de resultaten die je behaalt? Denk je dat je anders zou presteren op school als er destijds in groep 1-2 een andere beslissing zou zijn genomen?
- We zijn aan het eind van het interview, hoe vond je het om over het onderwerp kleuterschoolverlenging/vervroegde doorstroming te praten?

3. Afsluiting

- De leerlingen krijgen de gelegenheid zelf nog wat te vragen of opmerkingen te maken.
- Wat vonden zij van het interview?
- De leerlingen worden bedankt voor het deelnemen aan het interview en ik vertel wat ik ga doen met de bevindingen.

Gebruikte literatuur

Verhoeven, Nel (2010).

Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs.

3^e druk, Boom Lemma uitgevers, Den Haag.

Schooljaar	gesproken kleuterschoolverlenging - jongens	gesproken kleuterschoolverlenging - meisjes	totaal kleuterschoolverlenging exclusief herfstln.	geen bijzonderheden (door naar 1-2-3)	kleuterschoolverlenging - jongens	kleuterschoolverlenging - meisjes	totaal kleuterschoolverlenging inclusief herfstln.	geen bijzonderheden (door naar 1-2-3)	gesproken vervroegde doorstroming - jongens	gesproken vervroegde doorstroming - meisjes	totaal vervroegde doorstroming inclusief herfstln.	vervroegde doorstroming - jongens	vervroegde doorstroming - meisjes	terug uit so / sbo	verwijzing naar so / sbo	herfstln.	herfstln. door naar groep 3	herfstln. niet door	versneller 3-8	totaal doubleren	overige ln. 3-8	doubleren 3	doubleren 4	doubleren 5	doubleren 6	doubleren 7	doubleren 8
2003-2004	7	3	9	142	7	2	26	125	4	3	3	2	1	0	3	20	3	17	0	17	312	7	2	2	6	0	0
2004-2005	4	4	6	143	3	3	15	134	2	1	1	1	0	0	1	10	1	9	0	12	332	5	4	0	2	0	1
2005-2006	4	4	5	128	2	3	19	114	3	1	1	1	0	0	3	16	2	14	0	13	335	2	4	1	5	1	0
2006-2007	5	5	4	116	4	0	14	106	0	4	3	0	3	0	0	13	3	10	0	9	338	1	6	2	0	0	0
2007-2008	10	4	7	124	5	2	12	119	2	1	2	1	1	0	2	7	2	5	1	8	323	4	1	1	0	2	0
2008-2009	11	2	1	131	1	0	7	125	3	2	3	2	1	0	1	9	3	6	0	2	331	1	1	0	0	0	0
2009-2010	2	2	2	132	2	0	6	128	0	5	3	0	3	1	3	7	3	4	1	8	341	4	4	0	0	0	0
2010-2011	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	1	?	13	?	?	3	?	?	?	?	?	?	?	?

Schooljaar	jongens 1-8	meisjes 1-8	totaal 1-8	totaal 3-8	totaal 1-2	gr 1-2 jongens	gr 1-2 meisjes	totaal 3	gr 3 jongens	gr 3 meisjes	totaal 4	gr 4 jongens	gr 4 meisjes	totaal 5	gr 5 jongens	gr 5 meisjes	totaal 6	gr 6 jongens	gr 6 meisjes	totaal 7	gr 7 jongens	gr 7 meisjes	totaal 8	gr 8 jongens	gr 8 meisjes
2003-2004	233	237	480	329	151	71	80	67	29	38	52	20	32	51	31	20	58	29	29	57	31	26	44	22	22
2004-2005	239	254	493	344	149	67	82	64	32	32	62	28	34	52	21	31	58	34	24	51	26	25	57	31	26
2005-2006	230	251	481	348	133	55	78	59	30	29	66	34	32	61	30	31	54	22	32	55	33	22	53	26	27
2006-2007	224	243	467	347	120	59	61	58	20	38	61	30	31	61	33	28	63	28	35	50	22	28	54	32	22
2007-2008	227	244	471	340	131	73	58	51	24	27	63	25	38	56	25	31	58	31	27	63	28	35	49	21	28
2008-2009	221	244	465	333	132	64	68	52	29	23	48	21	27	62	26	36	53	25	28	57	28	29	61	28	33
2009-2010	233	250	483	349	134	59	75	57	31	26	56	31	25	50	22	28	67	29	38	58	29	29	61	32	29
2010-2011	228	253	481	336	145	64	81	47	21	26	58	32	26	56	31	25	51	22	29	66	29	37	58	29	29

	totaal
gesproken over kleuterschoolverlenging	67
definitieve kleuterschoolverlenging	34
geen kleuterschoolverlenging	33
kleuterschoolverlenging en doubleren	1
geen kleuterschoolverlenging en later doubleren	15
gesproken over vervroegde doorstroming	31
definitieve vervroegde doorstroming	16
geen vervroegde doorstroming	15
vervroegde doorstroming en later doubleren	0

Bijlage 9

Codeboek Toetsen - leerlingen groep 7-8

naam	gesproken over kleuterschoolverlenging		kleuterschoolverlenging		gesproken over vervroegde doorstroming		vervroegde doorstroming		doubleren		Januari	Februari	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Augustus	September	Oktober	November	December	Ordenen - 1e keer	Ordenen - 2e keer	Ruimte en Tijd - 1e keer	Ruimte en Tijd - 2e keer	Taal voor Kleuters - 1e keer	Taal voor Kleuters - 2e keer	DMT M7	Spelling M7	Begrijpend lezen M7	Rekenen M7
Iln. A	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	B	0	C	0	D	0	B	A	A	A
Iln. B	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	D	A	D	A	B	A	A	B	C	B
Iln. C	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	D	B	D	A	A	A	A	B	B	C
Iln. D	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	C	0	D	0	C	0	C	D	E	C
Iln. E	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	C	A	D	A	C	A	A	C	B	C
Iln. F	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	C	A	B	B	A	A	D	E	B	D
Iln. G	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	E	B	E	A	D	A	B	B	C	B
Iln. H	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	A	0	A	0	A	0	A	A	A	A
Iln. i	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	B	A	C	A	C	A	D	D	C	B
Iln. J	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	C	A	B	A	A	A	B	C	A	A
Iln. K	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	C	0	B	0	B	0	E	D	E	C
Iln. L	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	B	0	C	0	B	0	D	C	C	C
Iln. M	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	B	0	D	0	A	0	D	C	A	A
Iln. N	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	E	A	E	C	E	A	E	D	D	E
Iln. O	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	A	A	B	A
Iln. P	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	D	A	E	A	B	A	C	D	C	B
Iln. Q	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	B	0	A	0	A	0	A	C	A	A
Iln. R	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	A	0	A	0	A	C	A	A	A
Iln. S	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	B	A	0	C	A	A	B	B	C	A
Iln. T	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	B	0	C	0	B	0	B	C	D	C
Iln. U	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	A	0	A	0	A	0	A	A	A	A
Iln. V	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	B	A	C	A	C	A	B	D	A	B
Iln. W	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	C	A	B	A	B	A	B	C	A	C
Iln. X	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	A	A	A	A	A	A	B	B	A	A
Iln. Y	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	D	B	E	A	A	A	B	B	C	C
totaal	17	12	8	5	4	1	0	1	0	3	0	1	4	9	2	4	0															
g ks						0	0	0	0	3	0	1	4	9	0	4	0															
g vd						1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0															

Toetsscores 1-2 / vd						
A	2	0	3	0	3	0
B	1	0	0	0	0	0
C	1	0	0	0	1	0
D	0	0	1	0	0	0
E	0	0	0	0	0	0
Toetsscores M7 / vd						
A	4	3	3	4		
B	0	0	1	0		
C	1	1	0	1		
D	0	1	0	0		
E	0	0	1	0		
Toetsscores 1-2 / gvd niet gekregen						
A	1	3	1	2	2	3
B	1	0	0	0	0	0
C	0	0	0	1	0	0
D	0	0	0	0	0	0
E	0	0	0	0	0	0
Toetsscores M7 / gvd niet gekregen						
A	0	1	2	2	3	
B	2	2	0	0	0	
C	1	0	1	0	0	
D	0	0	0	0	0	
E	0	0	0	0	0	

Toetsscores 1-2 / ks						
A	1	9	0	10	4	12
B	1	3	3	1	3	0
C	4	0	2	1	3	0
D	4	0	3	0	1	0
E	2	0	4	0	1	0
Toetsscores M7 / ks						
A	3	0	3	1		
B	5	4	3	5		
C	1	3	5	4		
D	2	4	1	1		
E	1	1	0	1		
Toetsscores 1-2 / gks niet gekregen						
A	0	0	0	0	1	0
B	4	0	1	0	3	0
C	0	0	2	0	0	0
D	0	0	0	0	1	0
E	0	0	0	0	0	0
Toetsscores M7 / gks niet gekregen						
A	0	1	2	2		
B	2	0	0	0		
C	0	3	1	3		
D	2	1	1	0		
E	1	0	1	0		

Bijlage 10

Resultaten enquête leerkrachten

Ingevuld door groep	5x groep 1-2, 2x groep 3, 1x groep 4, 2x groep 5, 2x groep 6, 1 groep 7, 1x IB
---------------------	--

1. Hoeveel leerlingen in je huidige klas hebben kleuterschoolverlenging gehad? Vermeld van deze leerlingen de geboortedatum. Kun je aangeven of deze leerlingen op dit moment zorgleerlingen zijn en zo ja op welk(e) gebied(en)?

Geboortedatum	Zorgleerling: ja of nee	Zo ja, op welk(e) gebied(en)	Bijzonderheden
Niet ingevuld			8 x
Niet van toepassing			1 x
16-08-1999	Ja	Dyslexie en beperkte intelligentie	
31-08-1999	Nee		
26-11-2000	Geweest	Momenteel zwakke dictees	
08-06-2001	Nee		
17-06-2001	Ja	Lezen/spelling	
24-06-2001	Nee		
24-07-2001	Nee		
18-11-2001	Ja	Lezen en spelling	
01-04-2002	Ja	Werkhouding en SEO	
20-08-2003	Ja	Schrijven, motoriek en lezen	
14-10-2003	Nee		
01-12-2003	Ja	Gehele ontwikkeling	
11-12-2003	Nee		

2. Hoeveel leerlingen in je huidige klas zijn vervroegd doorgestroomd naar groep 3? Vermeld van deze leerlingen de geboortedatum. Kun je aangeven of deze leerlingen op dit moment zorgleerlingen zijn en zo ja op welk(e) gebied(en)?

Geboortedatum	Zorgleerling: ja of nee	Zo ja, op welk(e) gebied(en)	Bijzonderheden
Niet ingevuld			7 x
Niet van toepassing			1 x
19-10-2000	Ja	SEO en momenteel leerprestaties	
07-01-2002	Nee		Gaat heel goed!
05-10-2004	Ja	Lezen en rekenen	
11-11-2004	Nee		
22-11-2004	Nee		
12-01-2005	Nee		

3. Hoeveel leerlingen in je huidige klas hebben een jaar gedoubleerd? Vermeld van deze leerlingen de geboortedatum en in welke groep ze hebben gedoubleerd.

Geboortedatum	Groep waarin ze gedoubleerd hebben	Bijzonderheden
Niet ingevuld		7 x
Niet van toepassing		1 x
22-12-1998	Groep 3	
31-05-1999	Groep 4	
22-09-1999	Groep 4	
14-02-2000	Groep 4	
06-09-2000	Groep 3	
26-11-2000	Groep 4	

05-01-2001	Groep 3	
03-02-2001	Groep 3	
17-06-2001	Groep 3	
17-06-2001	Groep 3	
27-07-2001	Groep 4	
04-04-2003	Groep 3	
10-07-2003	Groep 3	
29-07-2003	Groep 3	
03-09-2003	Groep 3	

4. Als er een leerling gedoubleerd heeft, ben je dan van mening dat deze leerling beter kleuterschoolverlenging had kunnen krijgen? Motiveer je antwoord.

<i>Motivatie</i>
Ja, de leerlingen die gedoubleerd hebben in groep 3-4 blijven zorgleerlingen en hebben vaak een zwakke concentratie/werkhouding. Maar aan de andere kant zijn er ook leerlingen in mijn klas die dit beeld ook vertonen als ze kleuterschoolverlenging hebben gehad.
Waarschijnlijk wel, betere basis.
Nee, in het geval van deze leerlingen is het naar mijn mening een stuk rijping geweest. Hij gaat nu met sprongen vooruit.
Is niet altijd van toepassing. Ben wel van mening dat een kind beter kan doubleren in de onderbouw dan in de bovenbouw.
Nee, bij alle drie zie ik dat ze nu groeien in groep 3. Ze hebben nu een fijn jaar, waarin ze geholpen worden met hun zwakke punten en de sterke punten kan ik uitbreiden. Het is geen verloren jaar.
Dat ligt eraan op welk gebied het is; niet alles is te voorkomen door verlenging lijkt mij. Ligt aan capaciteiten. Ik denk dat qua leerstof groep 3-4 beter zijn om te blijven zitten dan kleuterverlenging. Als het om sociaal-emotioneel gaat, dan wel beter verlenging.
Nee, maakte mooie start in groep 3.
Mogelijk wel, zwak in spelling, lezen en rekenen. Na groep 3 wel iets betere resultaten, maar blijft zwak.
Nee, zwak in spelling en lezen. Doubleren in groep 3 heeft verbetering opgeleverd.

5. Wat zijn volgens jou de belangrijkste argumenten om een leerling de overstap te laten maken van groep 2 naar groep 3? Probeer het antwoord kort te omschrijven.

<i>Argumenten</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Het kind moet een goede sociale ontwikkeling doorgemaakt hebben.	10 x
Het kind moet voldoen aan leesvoorwaarden en rekenvoorwaarden en andere criteria om met goede kans op succes aan taal, lezen, schrijven en rekenen te beginnen.	5 x
Cognitieve ontwikkeling	3 x
Beheersen van de lees- en rekenvoorwaarden volgens de lijsten van beginnende gecijferdheid en beginnende geletterdheid alsmede het registratieformulier van groep 2	2 x
Goede ontwikkeling in de grove- en fijne motoriek	2 x
Leeftijd/vriendjes/vriendinnetjes - sociale aansluiting	2 x
Schoolrijpheid	2 x
Sociaal emotioneel rijp zijn om redelijk zelfstandig te kunnen werken voor zichzelf opkomen.	2 x
Advies leerkracht	1 x
Begrijpend luisteren; een kind moet een opdracht kunnen uitvoeren of mee kunnen praten in de kring.	1 x
Bepaalde voorbereidende basisvoorwaarden op gebied van rekenen en taal moeten aanwezig zijn.	1 x
Een leerling moet 'goed' in zijn vel zitten.	1 x

Een redelijke woordenschat en voldoen aan de rekenvoorwaarden.	1 x
Fonologisch en fonemisch bewustzijn	1 x
Geen uitdaging meer in groep 1/2 , zich vervelen.	1 x
Goede werkhouding en taakbesef.	1 x
Het is gewenst om het kind cognitief op niveau te hebben, maar wanneer het kind aan zijn eigen top zit is het toch verstandig om hem door te laten stromen naar groep 3 en niet een jaar kleuterverlenging te geven. Hier win je dan niets mee.	1 x
Het proces van beginnende geletterdheid goed doorlopen.	1 x
Leergierigheid	1 x
Mening ouders	1 x
Redelijke score op de cito leerlingvolgsysteem toetsen.	1 x
Rijping	1 x
Rijping/houding van een kind/hele doen en laten. Dit is subjectief.	1 x

6. Als je twijfelt of een leerling de overstap kan maken van groep 2 naar groep 3, met wie zou je dan je twijfels bespreken? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

Bespreken met	Aantal keer genoemd
Collega	6 x
Leerkrachten groep 2	11 x
Het kind zelf	1 x
Directeur	4 x
Leerkrachten groep 3	8 x
Ouder(s) / verzorger(s)	13 x
Intern begeleider	14 x
Zorgteam	10 x
Niemand	0 x
Anders	0 x

7. Als je op dit moment niet de leerkracht bent van groep 1, 2 of 3 mag je deze vraag overslaan. Gebruik je speciale observatielijsten om te bepalen of een leerling door kan stromen van groep 2 naar groep 3? Zo ja, welke lijst(en) gebruik je?

Ja of nee	Welke observatielijsten	Aantal keer genoemd
Ja	Dit is voor mij na jaren weer de eerste keer. Ik kan me zo voorstellen dat je het registratieformulier goed volgt en kijkt of de reken/leesvoorwaarden voldoende zijn. Je observeert het sociaal-emotioneel proces van het kind. Misschien is de 'KIJK' een idee bij twijfelgevallen.	1 x
	De lijsten van ons registratiesysteem.	3 x
	Wanneer het kind op de leesvoorwaarden nog niet voldoende scoort, gebruik ik de uitgebreide checklist.	2 x
	Eventueel lijsten van kleuterplein.	1 x
	Cito scores.	1 x
Nee	Nog niet van toepassing geweest. Ik zou dit bespreken met IB of dit wenselijk is.	1 x
		8 x

8. Zijn er speciale argumenten die voor jou van belang zijn om te bepalen of een leerling vervroegd door kan stromen naar groep 3? Zo ja, geef dan aan welke argumenten.

Argumenten	Aantal keer genoemd
De sociale ontwikkeling van een kind moet de kans op succes versterken naast de	1 x

al hogere cognitieve vaardigheden.	
Sociaal emotionele ontwikkeling / lees- en rekenvoorwaarden/grove en fijne motoriek. Wanneer het kind verder ontwikkeld is dan de gemiddelde kinderen in de klas (bijv. al kunnen lezen en rekenen). Voorwaarde: het kind moet sociaal emotioneel eraan toe zijn om vervroegd naar groep 3 door te stromen.	1 x
Niveau beheerst, motoriek, lezen/schrijven, sociaal emotioneel.	1 x
Weerbaarheid.	1 x
Op alle vlakken rijp om naar groep 3 te gaan. -sociaal emotioneel (vaak vriendjes met oudsten) -cognitief rv-g (ook taakbesef is belangrijk) -houding in de groep/rijping (deelnemen aan groepsactiviteiten, zich durven uiten)	1 x
Als een lln. sociaal-emotioneel sterk is en schoolrijp is en hoog scoort op de cito's en zich duidelijk niet meer 'happy' voelt in groep 2.	1 x
Indien cognitief /SEO genoeg ontwikkeld is om naar groep 3. Ben er in principe geen voorstander van.	1 x
Reken+leesvoorwaarden moeten ruim voldoende/goed zijn en een kind moet een sociaal-emotioneel ook echt wel aan toe zijn. Anders krijgt het vaak later daar toch last van.	1 x
Wanneer een kind op alle gebieden erg ver vooruit is. En dan vind ik het sociaal-emotioneel gebied erg belangrijk. Een kind kan cognitief nog zo goed zijn, maar wanneer het nog heel graag lekker wil spelen vind ik niet dat je het kind vervroegd door zou moeten doen. Een kind moet echt zichzelf kunnen zijn. Een kind dat je in groep 2 echt geen uitdaging meer kunnen bieden in alle opzichten zou eventueel vervroegd doorkunnen.	1 x
Een kind wil leren, heeft een goede luisterhouding en concentratie.	1 x
Als een kind duidelijk 'klaar' is en niet lekker meer in z'n vel zit, uitdaging mist en sociaal-emotioneel ook stevig genoeg in de schoenen staat.	1 x
Als een kind al erg ver is in zijn ontwikkeling en bijvoorbeeld al kan lezen, maar daarnaast ook de rekenvoorwaarden al beheerst en sociaal-emotioneel sterk is. Misschien speelt het vaak met de oudere kleuters.	1 x
Ja, zie antwoorden op vraag 5.	2 x

9. Hebben er de afgelopen 5 jaar leerlingen in je klas gezeten die kleuterschoolverlenging hebben gekregen en waarvan je achteraf denkt dat dit geen goede keuze is geweest? Beargumenteer je antwoord.

<i>Argumenten</i>
Je hebt in deze natuurlijk geen vergelijking hoe het gegaan zou zijn als ze geen verlenging gekregen hadden.
Een jongetje is nu op de helft van groep 4 naar groep 5 gekomen. Heeft cognitief niet veel gehad aan de kleuterschoolverlenging. Sociaal-emotioneel heeft het ook niet veel uitgehaald. Blijft hier moeite mee hebben en kan nu zeer goed mee in groep 5.
Weet ik niet, daarvoor heb ik de ontwikkeling van de kinderen nog niet lang genoeg kunnen volgen.
Kinderen worden geen 'slimmere' kinderen van kleuterschoolverlenging, wel 'rijper'.
Ja, kinderen die er iets langer overdoen om iets te leren, hebben meer aan groep 3 of groep 4 te doubleren, dan kleuterschoolverlenging. Alles wat ze al opgepikt hebben, is meegenomen. Het zijn ook kinderen die sociaal-emotioneel sterk zijn.
Weet ik eerlijk gezegd niet meer.....sta nu dus al weer een tijdje in groep ½.
Durf ik niet te zeggen, in groep 6/7 speelt dat niet zo'n grote rol meer. Ik denk ook dat te lang kleuteren niet zo snel kwaad kan, het is alleen lastig of het wel of niet meetelt met later doubleren.

10. Hebben er de afgelopen 5 jaar leerlingen in je klas gezeten die vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3 en waarvan je achteraf denkt dat dit geen goede keuze is geweest? Beargumenteer je antwoord.

Ja of nee	Argumenten	Aantal keer genoemd
Ja	Wel hele jonge leerlingen die nog echt behoefte hadden aan spelen. Qua persoonlijkheid nog niet toe aan groep 3 (nog een kleuter in doen en laten).	1 x
	Ik weet nog wel, dat toen in ik groep 7 en 8 stond, vaak de herfstkinderen die dus kort gekleuterd hebben regelmatig nog niet zover waren, sociaal-emotioneel, maar ook cognitief!	1 x
	Kinderen die sociaal-emotioneel er nog niet aan toe waren. Het voortdurend in een ritme moeten lopen kost dan erg veel energie. Deze kinderen hadden met een jaar kleuterschoolverlenging ook veel kunnen leren. Daarentegen heb ik ook kinderen gehad, waarvan ik in het begin dacht dat ze er nog niet aan toe waren, maar in de loop van het jaar enorm groeiden en het wel aan konden.	1 x
	Deze kinderen zijn op dringend verzoek van ouders door gegaan naar groep 3. Omdat wij een jaarklassensysteem hebben moeten deze kinderen de rest van de basisschooltijd op hun tenen lopen (vooral emotioneel) of alsnog een keer doubleren. Uiteindelijk gaan ze erg jong naar de middelbare school. Ik hoor regelmatig terug van ouders met jonge kinderen. (Precies 2 jaar kleuteronderwijs gehad.) Hij /zij heeft al die jaren op zijn/haar tenen gelopen en heeft het nu zwaar op het middelbaar onderwijs. Achteraf gezien had hij/zij beter een jaar langer kunnen kleuteren.	1 x
Nee		5 x

11. Hieronder staan een aantal voorwaarden die van belang zouden kunnen zijn om een leerling de overgang van groep 2 naar groep 3 te laten maken. Geef aan hoe belangrijk je deze voorwaarde vindt.

++ heel belangrijk
 + belangrijk
 +/- een beetje belangrijk
 - niet belangrijk
 - - totaal niet belangrijk/overbodig

Voorwaarden	++	+	+/-	-	- -
Cognitieve ontwikkeling	6 x	8 x			
Sociaal emotionele ontwikkeling	13 x	1 x			
Motorische ontwikkeling (algemene indruk van leerling)	3 x	8 x	3 x		
Leervoorwaarden (reken/lees/schrijf)	7 x	7 x			
Mening van ouders	4 x	7 x	2 x		
Leerkrachtstijl van leerkracht groep 3	2 x	5 x	2 x	4 x	1 x

12. De cognitieve ontwikkeling is onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

Criteria	++	+	+/-	-	- -
Intelligentie	5 x	6 x	1 x	2 x	
Onderscheiden fantasie en werkelijkheid	1 x	9 x	3 x	1 x	
Verschillen zien en horen	5 x	7 x	2 x		
Visueel geheugen en auditief geheugen	5 x	9 x			
Taalontwikkeling (spraak/zinsbouw/woordenschat)	5 x	9 x			

Symboolbewustzijn	2 x	8 x	4 x		
Ruimtelijk inzicht	2 x	11 x	1 x		
Tijdsbesef	2 x	9 x	3 x		
Chronologische verbanden leggen (logische reeksen)	5 x	6 x	2 x		
Totaal cognitieve ontwikkeling	32 x	74 x	16 x	3 x	

13. De sociaal emotionele ontwikkeling is onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

Criteria	++	+	+/-	-	--
Planmatig werken/taakgerichtheid	5 x	9 x			
Concentratie	7 x	7 x			
Zelfvertrouwen	9 x	6 x			
Interesse/motivatie	11 x	3 x	1 x		
Aandacht delen	2 x	10 x	3 x		
Samenwerken	3 x	9 x	3 x		
Regels hanteren	3 x	8 x	3 x		
Totaal sociaal emotionele ontwikkeling	40 x	52 x	10 x		

14. De motorische ontwikkeling is onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

Criteria	++	+	+/-	-	--
Gezondheid en lichamelijke conditie	3 x	7 x	1 x	2 x	
Grove motoriek	4 x	6 x	3 x	1 x	
Fijne motoriek	6 x	7 x			
Oog-handcoördinatie	6 x	7 x			
Lateralisatie	2 x	8 x	2 x		
Totaal motorische ontwikkeling	21 x	35 x	6 x	3 x	

15. De leesvoorwaarden zijn onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

Criteria	++	+	+/-	-	--
Relatie tussen gesproken en geschreven taal	4x	8 x	2 x		
Fonologisch bewustzijn	6 x	8 x			
Interesse in letters (taal)	5 x	8 x	1 x		
Symboolbewustzijn	3 x	10 x	1 x		
Auditieve waarneming (geheugen/discriminatie/analyse/synthese)	8 x	6 x			
Visuele waarneming	8 x	6 x			
Totaal leesvoorwaarden	34 x	46 x	4 x		

16. De schrijfvoorwaarden zijn onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

Criteria	++	+	+/-	-	--
Motorische beheersing (patronen tekenen/figuren natekenen en afmaken)	5 x	7 x	2 x		
Pengreep	4 x	9 x	1 x		
Zithouding en schrijfhouding	3 x	8 x	3 x		
Geautomatiseerde schrijfbewegingen	2 x	8 x	15 x		
Totaal schrijfvoorwaarden	14 x	32 x	21 x		

17. De rekenvoorwaarden zijn onderverdeeld in een aantal criteria. Geef aan hoe belangrijk je deze criteria vindt bij de overgang van groep 2 naar groep 3.

<i>Criteria</i>	++	+	+/-	-	--
Vooruit tellen en terugtellen	7 x	7 x	1 x		
Vergelijken en handelen met hoeveelheden	6 x	7 x	2 x		
Zich oriënteren en meten van ruimte en tijd	1 x	10 x	2 x		
Planmatig denken	3 x	10 x	3 x		
Kennis van ruimtelijke begrippen (bv voor/achter/boven etc.)	9 x	5 x			
Classificeren	5 x	6 x	2 x		
Rangschikken (bv van groot naar klein)	10 x	4 x	1 x		
Begrippenkennis (meer/minder/meeste/minste etc.)	10 x	4 x			
Één op één relatie	5 x	7 x			
Totaal rekenvoorwaarden	56 x	60 x	11 x		

18. In hoeverre vind je de uitslagen van de toetsen belangrijk bij het maken van de beslissing of een leerling de overgang van groep 2 naar groep 3 kan maken?

<i>Toetsen</i>	++	+	+/-	-	--
CITO-toets Ordenen	3 x	10 x	1 x		
CITO-toets Ruimte en Tijd	3 x	10 x	1 x		
CITO-toets Taal voor kleuters	3 x	10 x	1 x		
Andere toetsen, nl:	1 x	2 x			
Totaal belangrijkheid toetsen	10 x	32 x	3 x		

19. Ben je van mening dat de ouder(s)/verzorger(s) inspraak hebben bij de beslissing of een leerling de overgang van groep 2 naar groep 3 kan maken? Kun je dit aangeven in een percentage?

<i>Percentage</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
0 %	
25 %	
50 %	6 x
75 %	5 x
100 %	3 x

20. Nu je bovenstaande vragen hebt beantwoord, zou je vraag 5 dan anders hebben beantwoord? Zo ja, wat zijn dan nu je antwoord op deze vraag zijn?

<i>Ja of nee</i>	<i>Opmerking</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Ja	Mening ouders ook. Verder niet, vat het samen.	1 x
Nee	Maar wel uitbreiden met de opmerking dat het een proces is dat samen met ouders en leerkrachten besproken moet worden.	1 x
		9 x
Ja/nee	Het is gewoon per leerling verschillend en er zijn meerdere factoren die van belang zijn. Per leerling moet gewoon heel goed een afweging worden gemaakt wat wijsheid is.	1 x

**21. Zijn er nog opmerkingen die je kwijt wilt na het invullen van deze vragenlijst?
Zo ja, geef dit dan hier aan.**

Het was een heel gespeur in het verleden van de kinderen. Maar rapportkaarten en collega's boden hulp. Jammer dat er geen korte omschrijving van het verloop van de kleuterjaren op de rapportkaart staat.
Cito-toetsen voor kleuters hebben geen/zeer geringe voorspellende waarde.
Inspraak van ouders wil nog niet zeggen dat ouders ook gelijk hebben.
Mijn inziens is het voor een lln. die vervroegd doorgaat, belangrijker dat hij op alle fronten in de ontwikkeling wat sterker staat. Dit om ook de 'grote werkdruk' aan te kunnen, ze zijn nog echt jong dan.
Welke leerlingen onder vervroegde doorstroming horen, is niet bij alle leerkrachten duidelijk. Leerkrachten liggen niet op één lijn. Soms moet je als school je deskundigheid aan ouders laten weten, dus kan de school dwingend adviseren.
Ja, ik vind dat je geen enkel kind volgens een bepaald stramien kunt plaatsen. Ieder kind heeft sterke en zwakke punten en in hoeverre deze kunnen ontwikkelen is ook van diverse factoren afhankelijk. Bijv. leerkracht, ouders, samenstelling groep etc.
Het probleem blijft altijd dat een aantal zaken moeilijk te meten zijn en dat het dus een subjectieve keuze blijft. Je kan dit niet af laten hangen van alleen maar objectieve meetmomenten omdat het sociaal-emotionele aspect net zo belangrijk is als het cognitieve aspect. Het is van belang om goed samen te werken met ouders, leerkracht en IB en eventueel zorgteam om te komen tot een goed besluit.
Het is belangrijk om een aantal vaste criteria te hebben. Zeker omdat leerkrachten die bijvoorbeeld lange tijd in de bovenbouw gewerkt hebben (zoals ikzelf) en daarna in de onderbouw terecht komen, niet altijd meer weten aan welke voorwaarden een kind moet voldoen om over te kunnen van groep 2 naar 3. Daarnaast is het goed om niet over één nacht ijs te gaan, en met meerdere personen te bespreken wat verstandig is. Ook zijn kinderen heel verschillend, waar je bij de een zou zeggen dat het beter is om een jaartje extra te kleuteren kun je bij de ander denken dat het best doorkan naar groep 3. Dus zelfs met criteria is het belangrijk om naar het individu te kijken. De mening van de ouders is zeker belangrijk, toch kan ik me voorstellen dat in het belang van het kind door ons (professionals) een andere beslissing wordt genomen dan de ouders zouden willen. Succes met het verwerken van alle informatie!

Bijlage 11 Resultaten enquête ouders - kleuterschoolverlenging

<i>Geboortedatum kind</i>	<i>Huidige groep</i>
21-05-1998	Groep 8
25-07-1998	Groep 8
08-09-1998	Groep 7
17-05-1999	Groep 7
16-08-1999	Groep 7
31-08-1999	Groep 7
20-09-1999	Groep 7
29-09-1999	Groep 7
13-08-2000	Groep 6
03-02-2001	Groep 5
12-06-2001	Groep 5
04-03-2002	Groep 4
17-07-2002	Groep 5
06-08-2002	Groep 4
22-09-2002	Groep 4
10-07-2003	Groep 3
22-07-2003	Groep 4
20-08-2003	Groep 3
03-09-2003	Groep 3

1. Heeft uw kind kleuterschoolverlenging gehad?

We spreken over kleuterschoolverlenging als leerlingen minimaal drie volledige jaren in groep 1-2 hebben gezeten.

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Ja	14 x
Nee	5 x

2. Is er door de leerkracht van groep 1-2 met u gesproken over mogelijke kleuterschoolverlenging bij uw kind? Zo ja, op welk tijdstip is dit voor het eerst met u besproken?

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Tijdstip (maand en jaar)</i>
Ja	1 x	Februari 2003
	2 x	2004
	2 x	2005
	1 x	Mei 2006
	1 x	November 2006 (de juffrouw dacht dat kind al oudste kleuter was)
	1 x	2008
	2 x	Februari 2008
	1 x	November 2008
	3 x	Mei 2009
	1 x	Januari ?
	1 x	Maart groep 2
	1 x	Halverwege groep 2
	1 x	Laatste periode groep 2
Nee	1 x	

3. Tijdens welk moment is de mogelijke kleuterschoolverlenging met u besproken en wie waren hierbij aanwezig? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

<i>Moment</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Contactavond met leerkracht	16 x
Oudergesprek met leerkracht	5 x
Oudergesprek met intern begeleider	1 x
Oudergesprek met leerkracht en intern begeleider	5 x
Oudergesprek met directie	0 x
Oudergesprek met leerkracht en directie	1 x
Oudergesprek met leerkracht, directie en intern begeleider	0 x
Oudergesprek met directie en intern begeleider	0 x
Anders.....	0 x

4. Wat waren de belangrijkste redenen waarom uw kind mogelijk kleuterschoolverlenging zou krijgen? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

<i>Reden</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Niet voldoende beheersen van leervoorwaarden	5 x
Zwakke toetsscores op CITO-toetsen voor kleuters	5 x
Nog geen interesse in schoolse vaardigheden van groep 3	2 x
Zwakke werkhouding	1 x
Jong in gedrag / kind vindt onvoldoende aansluiting bij leeftijdgenootjes	7 x
Kind wil zelf niet naar groep 3	0 x
Anders.....	Helaas toen geen aansluiting met de juf waardoor hij ondergewaardeerd is geweest. De juffrouw had kind ouder ingeschat. Kind ging ook een speciaal dieet volgen dat veel van hem zou vergen. Dat samen met alle nieuwe dingen in groep 3 leek ons te veel voor hem. Mogelijkerwijs dyslexie Verlegenheid / weerbaarheid

5. Wanneer (in welke periode of maand) is de definitieve beslissing genomen of uw kind wel of niet zou doorstromen naar groep 3?

<i>Tijdstip (maand en jaar)</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Laatste periode schooljaar 2003	1 x
Juni 2004	2 x
Voorjaar 2005	2 x
Voor zomervakantie 2006	1 x
Juni 2008	1 x
December 2008 (was duidelijk dat het voor kind beter was om nogmaals groep 2 te doen)	1 x
Juni 2009	3 x
Maart groep 2	1 x
In groep 2 (bleek dat het voldoende was om door te gaan naar groep 3)	1 x
Tweede ouderavond in groep 2	1 x
Eind groep 2	2 x
In het voorjaar	1 x
Bij een ouderavond	1 x
Weet ik niet meer, vrij laat	1 x

6. Door wie is de definitieve beslissing genomen? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

<i>Door wie</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Leerkracht	12 x
Directie	1 x
Ouders / verzorgers	15 x
Intern begeleider	3 x
Anders.....	In samenspraak
	Samen (ouders) met leerkracht
	Ouders en leerkracht

7. Bent u van mening dat u voldoende inbreng heeft gehad bij de uiteindelijke beslissing over wel of geen kleuterschoolverlenging bij uw kind? Als u hierover niet tevreden bent, kunt u dan aangeven hoe u dit liever had gezien?

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Opmerking</i>
Ja	12 x	Beslissing was goed, werd alleen vrij laat meegedeeld. Ik ben heel tevreden. De gesprekken met de leerkracht verliepen goed. Dat was goede beslissing. Zolang er niets aan de hand is, gaat alles volgens plan, toch? Tevreden. We kwamen er zelf mee waardoor twijfel van leerkracht weg was. Kind had het nodig, we gingen hier heel makkelijk mee om en leerkracht ook. We waren tevreden. Wij hebben altijd in goed overleg over dit soort beslissingen kunnen praten. Gezien de geschiedenis (broer en zus) was dit voor ons geen verrassing. Wij hebben voldoende inbreng gehad. Zeer tevreden
Ja/nee	1 x	Wel in de inbreng na duidelijk een andere juf te wensen. Helaas totaal niet gehoord of inbreng gehad bij de kleuterjuf. Viel niet mee te praten.
n.v.t.	1 x	

8. Kunt u aangeven hoeveel inspraak u zou willen hebben bij de beslissing of een leerling de overgang van groep 2 naar groep 3 kan maken?

<i>Hoeveel inspraak</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
0 %	0 x
25 %	1½ x
50 %	6½ x
75 %	7 x
100 %	4 x

9. Was u het eens met de beslissing die genomen is bij uw kind? Motiveer uw antwoord.

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Motivatie</i>
Ja	3 x	Want kind was er echt nog niet aan toe.
	13 x	Zolang er niets aan de hand is, gaat alles volgens plan. Het heeft ons kind goed gedaan een extra jaar kleuterschoolverlenging. Kind was vooral motorisch (fijne motoriek) nog niet ver genoeg.

		We waren op de hoogte dat ons kind vanaf geboorte achterstand had (te klein). Keuze is destijds door onszelf gemaakt. In het begin niet, uiteindelijk wel. Je kind wordt sterker en zelfstandiger. Hij was nog erg speels en niet geïnteresseerd in leren. Hij had het op dat moment nodig. Broer en zus zijn in groep 3 blijven zitten. Door kleuterschoolverlenging zou dit voorkomen kunnen worden (is tot nu toe gebleken). Ze is met meer zelfvertrouwen verder gegaan. Als ze wel door was gegaan dan zou het echt de verkeerde keus zijn geweest. Omdat ze zelf de keuze hadden gemaakt om hem over te laten gaan naar groep 3. Ze was er wel klaar voor.
Nee	1 x	Als we doorvroegen, kregen we geen duidelijk antwoord van de leerkracht.
Deels	1x	Doordat wij een andere leerkracht kregen voor kind, zijn we overstag gegaan.

10. Als u nu kijkt naar de ontwikkeling van uw kind, bent u dan van mening dat destijds de juiste beslissing (wel of geen kleuterschoolverlenging) is genomen? Heeft de keuze een positief effect gehad op de ontwikkeling van uw kind? Motiveer uw antwoord.

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Mening</i>
Ja	3 x	Zeker de juiste beslissing. Uiteindelijk heeft onze dochter wel groep 3 overgedaan, maar ons inziens is/was dit beter dan een jaar extra kleuteren.
	2 x	Hij staat nu sociaal gezien steviger in zijn schoenen. Een jaar extra kleuteren was misschien wel wat lang, want het laatste ½ jaar vond hij er niet veel meer aan. Pas in groep 3 vond het school weer leuk.
	12 x	Het was beter voor kind om klassikaal les te volgen.
		Ons kind heeft plezier en het heeft hem goed gedaan.
		Is prima beslissing geweest, kind was nog niet 'rijp'.
		Ze gaat graag naar school en ze doet het goed op school.
		Voor kind is het heel goed geweest. Hij sluit ook goed aan bij de kinderen van de groep.
		Kind is enorm gegroeid in ontwikkeling. Voor hem was kleuterverlenging goed.
		Sociaal-emotioneel gaat het goed in groep 4. Wat betreft het leren: over rekenen, lezen, spelling maken we ons nog wel 'zorgen'. Hier had hij in groep 3 ook al moeite mee. Dus in dit opzicht vragen we ons af of het zin heeft gehad.
		Kind is meer 'gerijpt'. Kleuterschoolverlenging geeft meer lucht dan blijven zitten. Dit voelt voor een kind vaak als verlies.
		Zeker weten. Zit beter in haar vel en ze ontwikkelt zich ook goed. Als de jongste ook 3 jaar zal 'moeten' kleuteren, dan twijfel ik geen moment.
		Zie zijn huidige schoolresultaten.
		Goede keuze, ze leert graag.
		Het was een goede beslissing, alleen onze zoon heeft altijd wel extra ondersteuning nodig. Het blijft een dromertje.
Nee	1 x	Al in groep 2 waren er duidelijke signalen dat er iets met onze dochter was, maar de leerkracht was niet verontrust.
Ja/nee	2 x	Is niet te meten. Andere factoren kunnen een rol gespeeld hebben. Doorzettingsvermogen, inzet, prettig voelen in de

		groep, leervermogen, persoonlijke ontplooiing.
		Wanneer hij een goede leerkracht in eerste instantie had gehad, was de verlenging niet nodig geweest. Nu was het wel nodig door de ontreddering van het kind.

11. Heeft uw kind problemen gehad met de keuze die destijds is gemaakt? Zo ja, welke problemen?

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Welke problemen</i>
Ja	4 x	Achteraf wel, voelde zich niet begrepen en daardoor onzeker. De leerkracht had een foutje gemaakt. Hij had destijds het kind een brief meegegeven dat hij over was naar groep 3. En dat werd toen teruggedraaid door de leerkracht en dat viel tegen. Het kind heeft de eerste paar maanden tijdens het derde jaar kleuteren niet zoveel gezegd tegen de leerkracht. Het heeft hem lange tijd onzeker gemaakt en zei vaak dat hij toch wel weer zou blijven zitten. Terwijl het gewoon goed ging op school. Ik had niet verwacht dat hij dat zo zou ervaren. Pas sinds groep 5 is hij hierin wat zekerder geworden. Hij was er tegen en verontwaardigd ondanks uitleg. Hij worstelt nog steeds met deze vraag.
Nee	1 x	Achter af niet, ze was nog veel te speels en kon niet mee met de rest.
	1 x	Hij voelde zich stoer als oudste van de klas.
	10 x	
Ja/nee	2 x	Ze blijft jong in gedrag en is ook nog een vroege leerling. Het enige probleem was dat hij al zijn vriendjes kwijt was en in het begin nog wat verloren in de klas liep. Nu hij weer in groep 3 zit, is dat pas over.

12. Wat zijn volgens u de belangrijkste argumenten om een leerling de overstap te laten maken van groep 2 naar groep 3? Probeer uw antwoord kort te omschrijven.

<i>Welke argumenten</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Voldoende leervaardigheden	5 x
Ze moeten al echt leergierig zijn, wanneer ze nog te speels en ongeïnteresseerd zijn, gaan ze niet presteren.	2 x
Ik denk buiten het leervermogen ook de sociale en emotionele kant van het kind bekeken moet worden. Dat vind ik belangrijker.	2 x
Afhankelijk van het kind uiteraard. In geval van onze dochter had ze ook na een kleuterschoolverlenging moeten doubleren in groep 3. In groep 3 wordt toch een goede basis gelegd.	1 x
Als een kind nog te jong is in gedrag kun je beter een extra jaar kleuteren als blijven zitten in een andere groep. Dat valt zwaarder denk ik.	1 x
Belang van kind en niet van ouders	1 x
Bij grote twijfel niet laten gaan. Zitten blijven brengt meer negativiteit.	1 x
Dit hangt sterk van het kind zelf af. Voor een kind dat structuur nodig heeft, is de overgang naar groep 3 een goede optie.	1 x
Gevoel bij het kind zelf.	1 x
Goede leerkracht	1 x
Goede werkhouding	1 x
Het kind moet er aan toe zijn.	1 x
Ik ben van mening dat extra kleuteren alleen maar goed is voor een kind. Laat ze maar lang spelen, ze moeten nog zo lang leren.	1 x
Mee kunnen + aansluiting kunnen vinden bij leeftijdgenootjes.	1 x

Motivatatie kind	1 x
Motorisch rijp zijn	1 x
Ongeveer twee jaar kleuteren is voor een kind lang genoeg	1 x
Persoonlijke ontwikkeling	1 x

13. Als uw kind geen kleuterschoolverlenging heeft gekregen, heeft uw kind dan op een later tijdstip nog gedoubleerd? Zo ja, in welke groep en wat was hiervoor de reden?

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Reden</i>
Ja	4 x	In groep 3, ze kon niet mee door haar ADD en haar dyslexie.
		In groep 1-2 is kind onvoldoende voorbereid op groep 3.
		Kind is door leerkracht van groep 3 automatisch kansloos geacht.
		Ons kind heeft kleuterschoolverlenging gekregen en gedoubleerd (groep 4). Werkhouding was erg goed, fijne motoriek zwak.
Nee	2 x	In groep 3.
		Nog niet gedoubleerd, maar ze blijft matig.
		Wel van groep 4 naar groep 5 overgestapt na de kerstvakantie.

14. Zijn er nog opmerkingen die u kwijt wilt na het invullen van deze vragenlijst?

<i>Opmerkingen</i>
Beslissing zorgvuldig nemen en deze meetbaar maken.
En kleuterschoolverlenging en doubleren komt niet vaak voor. In ons geval was het een goede keuze. Door rijping/zeer goede begeleiding gaat het nu in groep 7 redelijk goed.
Ik denk dat de school de definitieve beslissing hierin moet hebben of een kind een kleuterterlenging moet hebben of niet. Je kunt beter de kleuterperiode overdoen dan groep 3.
Ik vind het op het reguliere onderwijs wel een probleem dat alles per schooljaar gaat. Kind was aan het eind van groep 2 nog niet klaar voor groep 3. Maar een heel jaar extra kleuteren was weer te lang. Hij verveelde zich en vond het niet leuk meer op school. Na een paar weken in groep 3 zei hij letterlijk: 'School is toch eigenlijk best leuk'.
In groep 1-2 kon onze dochter de basiskleuren al niet onthouden en vergat ze constant dezelfde vormen of cijfers. Dat maakte haar en ons toen al wat wanhopig, maar zolang een leerkracht het wel goed vindt?!
Ja, ik wil nog even zeggen, dat kind geen interview wil omdat ze er bijna niets van kan herinneren. Wat ik positief vind. Het voordeel voor haar was alleen dat ze leukere klasgenootjes kreeg, zegt ze. Kortom ze heeft het niet als negatief ervaren.
Kind moest een dieet gaan volgen voor zijn gedrag. Dat samen met alle nieuwe indrukken in groep 3 leek ons te veel voor hem. Vandaar extra kleuterjaar. We staan nog steeds achter de keus dat het goed is geweest voor ons kind.
Nee, veel succes met onderzoek.
Ondanks dat onze dochter toch nog problemen heeft op school, zijn we heel blij dat we destijds de keuze van overgang naar groep 3 hebben gemaakt en staan hier ook nog steeds achter.
We hadden voldoende vertrouwen in de leerkracht om de beslissing te nemen. Achteraf gezien hadden we toch graag een gesprek met de intern begeleider gehad om voor onszelf een beter 'totaalplaatje' te hebben.
We hebben begrepen dat dit een opzet is naar een protocol maar als het protocol gehanteerd wordt zoals het pestprotocol, dan heb ik hierbij mijn twijfels.
We zijn nu erg tevreden over de begeleiding van onze zoon op school. Jammer dat het begrip wat we nu ondervinden er in het verleden niet was (met name de leerkracht).

Bijlage 12 Resultaten enquête ouders - vervroegde doorstroming

<i>Geboortedatum kind</i>	<i>Huidige groep</i>
02-11-1999	Groep 8
23-11-1999	Groep 8
10-10-2000	Groep 6
19-10-2000	Groep 8
11-10-2001	Groep 6
24-12-2001	Groep 6
03-03-2002	Groep 7
26-10-2002	Groep 5
08-11-2002	Groep 5
14-11-2002	Groep 5
07-10-2003	Groep 4
14-10-2003	Groep 3
27-10-2003	Groep 4
05-11-2003	Groep 4
05-10-2004	Groep 3
11-11-2004	Groep 3
22-11-2004	Groep 3

1. Is uw kind vervroegd doorgestroomd naar groep 3?

We spreken over vervroegde doorstroming als leerlingen minder dan twee volledige jaren in groep 1-2 hebben gezeten.

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Ja	14 x
Nee	3 x

2. Is er door de leerkracht van groep 1-2 met u gesproken over mogelijke vervroegde doorstroming bij uw kind? Zo ja, op welk tijdstip is dit voor het eerst met u besproken?

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Tijdstip (maand en jaar)</i>
Ja	1 x	Januari 2005
	1 x	Maart 2005
	1 x	Februari / maart 2007
	1 x	Maart 2008
	1 x	Juni 2008
	2 x	Eind 2008
	1 x	Oktober 2009
	2 x	December 2009
	1 x	2009
	1 x	Maart 2010
	3 x	?
	1 x	Al vrij snel gedurende groep 1 op andere school
Nee	1 x	
Ja/nee	1 x	Wij zijn er zelf over begonnen

3. Tijdens welk moment is de mogelijke vervroegde doorstroming met u besproken en wie waren hierbij aanwezig? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

<i>Moment</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Contactavond met leerkracht	12 x
Oudergesprek met leerkracht	5 x
Oudergesprek met intern begeleider	0 x
Oudergesprek met leerkracht en intern begeleider	4 x
Oudergesprek met directie	0 x
Oudergesprek met leerkracht en directie	0 x
Oudergesprek met leerkracht, directie en intern begeleider	0 x
Oudergesprek met directie en intern begeleider	1 x
Anders.....	Continue goed contact met leerkracht groep 1-2

4. Wat waren de belangrijkste redenen waarom uw kind mogelijk vervroegd zou doorstromen naar groep 3? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

<i>Reden</i>		<i>Aantal keer genoemd</i>
Voldoende beheersen van leervoorwaarden		14 x
Hoge toetsscores op CITO-toetsen voor kleuters		7 x
Interesse in schoolse vaardigheden van groep 3		8 x
Goede werkhouding		5 x
Kind vindt vooral aansluiting bij oudere kinderen uit zijn of haar groep		7 x
Kind wil zelf naar groep 3		3 x
Anders.....	Onvoldoende uitdaging nogmaals groep 2 te doen.	2 x
	Wij hebben het voorgesteld omdat we dachten dat ze er aan toe was en nog een jaar kleuteren te veel zou zijn.	1 x
	Ze was er echt klaar voor.	1 x
	Kon ook al lezen/rekenen.	2 x
	Onrustige kleuter, verveling	1 x
	Oudste kind heeft lang 'gekleuterd' en verveelde zich.	1 x
	Grote leerbehoefte van kind.	1 x
	Geen aansluiting bij groep 1-2.	1 x

5. Wanneer (in welke periode of maand) is de definitieve beslissing genomen of uw kind wel of niet zou doorstromen naar groep 3?

<i>Tijdstip (maand en jaar)</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
April 2005	1 x
Juni 2005	1 x
Februari / maart 2007	1 x
Juni 2007	1 x
April / mei 2008	1 x
Voorjaar 2009	3 x
April / mei 2010	3 x
Einde groep 1	6 x
?	1 x

6. Door wie is de definitieve beslissing genomen? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

<i>Door wie</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Leerkracht	12 x
Directie	1 x
Ouders / verzorgers	14 x
Intern begeleider	4 x
Anders.....	0 x

7. Bent u van mening dat u voldoende inbreng heeft gehad bij de uiteindelijke beslissing over wel of geen vervroegde doorstroming bij uw kind? Als u hierover niet tevreden bent, kunt u dan aangeven hoe u dit liever had gezien?

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Opmerking</i>
Ja	16 x	Absoluut. Na een goed gesprek met IB en directie hebben we gezamenlijk een goede keuze kunnen maken. Wij zijn hier goed in betrokken geweest. Tevreden. Was perfect gelopen, goede begeleiding, uitleg, heel tevreden. Was bij haar wel duidelijk dat ze door kon. Wij hebben niets hoeven in te brengen, was door school zo bepaald. Daar waren wij het ook wel mee eens. Vonden advies van school wel doorslaggevend, maar zaten gelukkig op één lijn. Leerkracht was van mening dat ze het aan kon en wij ook. Ik ben wel tevreden over het proces maar achteraf ben ik bang dat het niet de juiste beslissing is geweest. We hebben aangenomen dat de leerkracht de deskundige was en als zij van mening is dat het kan, wie zijn wij (als leken) om dat tegen te gaan (we hadden wel wat twijfels). Het was al duidelijk dat hij door zou gaan. We hebben diverse gesprekken gehad met leerkracht. Dat was zeer prettig en gewenst vanuit beide partijen. Wij zijn altijd vrij meegaand geweest en luisterden naar de schooladviezen. Ik denk wel dat als we hem echt vervroegd naar 3 hadden willen hebben, dat uiteindelijke ook wel gelukt zou zijn.
Nee	1 x	Wij moesten het steeds zelf aankaarten bij de leerkracht, dat was minder. Wij waren al snel voor de volle 100% van mening dat onze dochter versneld door kon.

8. Kunt u aangeven hoeveel inspraak u zou willen hebben bij de beslissing of een leerling de overgang van groep 2 naar groep 3 kan maken?

<i>Hoeveel inspraak</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
0 %	0 x
25 %	0 x
50 %	9 x
75 %	4 x
100 %	3 x Zeker de volle 100%. Ouders 'kennen' hun kinderen als geen ander. Ik vind zelf dat vooral het 'emotionele' voorop moet staan. Als ouders een vermoeden van hoogbegaafdheid (ook voor het boven gemiddelde intelligente kind) hebben, dan is het wenselijk dat daar zeker gehoor aan wordt gegeven. Bij ons is dat gebeurd (leerkracht had zelf ook wel een vermoeden), maar ik kan me voorstellen dat er niet bij elke leerkracht voldoende kennis m.b.t. (h)erkennen van problemen rondom hoogbegaafdheid aanwezig is.

9. Was u het eens met de beslissing die genomen is bij uw kind? Motiveer uw antwoord.

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Motivatie</i>
Ja	2 x	Absoluut. Goed besproken wat voor haar voor en tegen was.
	1 x	Sociaal emotioneel aspect was hoofdreden. Daar staan we nog steeds achter.
	1 x	Wij hebben het voorgesteld, kind is van november, maar we vonden de inschatting van de leerkracht het belangrijkste. Als zij het geen goed idee had gevonden, hadden we het niet gedaan.
	5 x	Kind was er duidelijk klaar voor.
	1 x	Wij vonden eerder dan de juf dat ons kind door moest stromen.
	1 x	Op dat moment leek het voor ons een juiste keuze. De leerkracht is zelf met het voorstel gekomen.
	1 x	Ik ben wel tevreden over het proces maar achteraf ben ik bang dat het niet de juiste beslissing is geweest. We hebben aangenomen dat de leerkracht de deskundige was en als zij van mening is dat het kan, wie zijn wij (als leken) om dat tegen te gaan (we hadden wel wat twijfels). Het is fijn dat je kind het goed doet. We waren aan de andere kant bang dat ze zich zou gaan vervelen in groep 2.
	1 x	Ging in goed onderling overleg.
	1 x	Na heel lang twijfelen, mijnerzijds. De twijfel zat hem in het feit dat kind toch nog erg speels was.
	1 x	De beslissing om hem niet door te laten versnellen is goed uitpakkt. Gesprekken over versnellen ging juist over extra kleuteren. Leerkracht en ouders waren het eens. Advies versnellen kwam meer vanuit school.
	1 x	Ik zal geen schade in het langer laten kleuteren. Kind was klein en blijkbaar ook niet toe aan schrijven.
	1 x	
Nee	0 x	

10. Als u nu kijkt naar de ontwikkeling van uw kind, bent u dan van mening dat destijds de juiste beslissing (wel of geen vervroegde doorstroming) is genomen? Heeft de keuze een positief effect gehad op de ontwikkeling van uw kind? Motiveer uw antwoord.

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Mening</i>
Ja	1 x	Zeker de juiste beslissing. Gedurende dit schooljaar is ze zeker weer gegroeid.
	1 x	Lekker sterk geworden in dat 3 ^e kleuterjaar.
	2 x	Ze past volledig in de klas en heeft een prachtig rapport en zit prima in haar vel.
	1 x	Zeker een juiste beslissing. Ze ontwikkelt zich prima. Je merkt niks aan haar, doet goed mee, goede rapporten.
	3 x	Er is de juiste beslissing genomen. Kind was toe aan groep 3 en draait goed mee in de klas.
	1 x	De resultaten zijn ruim voldoende. We hebben nu wel wat twijfels omdat hij al zo jong naar de middelbare school gaat, wat hij overigens wel aan toe lijkt te zijn.
	1 x	Ik denk het wel.
	1 x	Het gaat prima in groep 3. Kind heeft voldoende uitdagingen, is leergierig en zit lekker in haar vel, vindt het leuk in groep 3.
	1 x	Juiste beslissing geweest, anders was de situatie van het kind alleen maar verslechterd.
	1 x	Hij scoort weer erg hoog; op of boven de A-score. Is erg breed geïnteresseerd. Hij blijft een jong jongetje, beweeglijk en speels.

	1 x	Kind blijkt nu veel steviger in zijn schoenen te staan. Angst dat hij zich zou vervelen (enige reden om wel te versnellen), blijkt ongegrond. Er is voldoende extra materiaal om hem bezig te houden.
	1 x	Hij kan de leerstof goed aan op school. Alleen sociaal emotioneel gezien kun je zien dat hij een stuk jonger is.
Nee	0 x	
Ja / nee	2 x	Het blijft dubbel. Ik denk dat ze (achteraf) beter nog een jaar in groep 2 had kunnen blijven. Maar kan wel met structureel meer uitdaging (samen met andere kinderen in dezelfde situatie). Er werd steeds gezegd dat zijn fijne motoriek niet goed genoeg was. Maar vanaf groep 3 kwamen er problemen; spelling, rekenen (automatiseren), concentratie en dyslexie zijn genoemde termen. Maar aangezien hij niet 3x een E-score heeft op CITO, mag hij niet getest worden terwijl hij nu daar hulp bij zou kunnen gebruiken. Persoonlijk vind ik dit belachelijk. Hoever moet een kind zinken voor de hulptroepen ingezet worden? Het had achteraf gezien niet uitgemaakt denk ik. De problemen zijn er toch. Ik zit nu op iets te wachten wat een positieve bijdrage gaat hebben op de ontwikkeling van mijn kind.

11. Heeft uw kind problemen gehad met de keuze die destijds is gemaakt? Zo ja, welke problemen?

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Welke problemen</i>
Ja	0 x	
Nee	1 x	Kind zelf wilde erg graag naar groep 3 en gaat nu weer graag naar school toe.
	1 x	In groep 3 niet zo zeer, nu in groep 4 zie je meer problemen ontstaan.
	1 x	Niet echt. Cito scores gaan omlaag. Maar sinds doubleren met haar besproken is, wordt het zindelijkheidsprobleem snel minder. Ze geeft zelf aan liever te doubleren.
	1 x	Ging van groep 1-2 naar groep 3. Als snel bleek dit niet voldoende, 2 ^e versnelling van groep 3 naar 5. Kind wil alleen maar leren!
	13 x	

12. Wat zijn volgens u de belangrijkste argumenten om een leerling de overstap te laten maken van groep 2 naar groep 3? Probeer uw antwoord kort te omschrijven.

<i>Welke argumenten</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>
Sociaal emotioneel sterk genoeg staan om nieuwe stap aan te kunnen.	3 x
Moet er zowel emotioneel als cognitief aan toe zijn.	8 x
Interesse in letters, cijfers, lezen, schrijven.	1 x
Kind is er geestelijk aan toe.	2 x
Uitdagingen nodig, leergierig, wil serieuze dingen gaan leren/doen.	3 x
Voldoende uitdaging te houden intellectueel, maar zeker niet sociaal emotioneel overvragen.	1 x
Bij afwijkend gedrag de oorzaak goed onderzoeken, mogelijk is er sprake van verveling.	1 x
Als kind er duidelijk aan toe is en zelf ook wil.	2 x
Moeilijk te beantwoorden, is per kind verschillend.	1 x
Opletten bij onderpresteren.	1 x
Ontwikkeling vooral niet tegenhouden.	1 x

13. Als uw kind vervroegd is doorgestroomd, heeft uw kind dan op een later tijdstip nog gedoubleerd? Zo ja, in welke groep en wat was hiervoor de reden?

<i>Ja of nee</i>	<i>Aantal keer genoemd</i>	<i>Reden</i>
Ja	1 x	Er is nu sprake van mogelijk doublure in groep 4.
Nee	10 x	Kind zit pas ½ jaar in groep 3. Is ontzettend gegroeid en we blijven goed in contact met o.a. haar leerkracht over haar ontwikkelingen. Ben er ook bijna zeker van dat dit niet gaat gebeuren.

14. Zijn er nog opmerkingen die u kwijt wilt na het invullen van deze vragenlijst?

<i>Opmerkingen</i>
Achteraf gezien hadden we toch graag een gesprek gehad met de intern begeleider. De schoolresultaten van het kind zijn goed. We vragen ons toch af wat destijds de criteria geweest zijn, want hij steekt echt niet 'met kop en schouders' boven de rest van zijn klasgenootjes uit qua leerprestaties.
Dat wij het steeds zelf moesten aankaarten bij de juf vonden wij niet goed.
Het blijft dubbel. Nog een keer groep 2 was te langzaam, groep 3 mogelijk te snel. Je zou bijna aan een tussengroep denken. Er zijn natuurlijk meer kleuters met hetzelfde dilemma. Mijn voorkeur gaat uit (nu) naar niet versnellen ivm de sociaal emotionele component. Ik denk dat leerkrachten dit dus ook niet te snel ter sprake moeten brengen. Je gaat als ouder uit van de deskundigheid van de leerkracht. Dus telt zijn/haar mening zwaar. Misschien wel zwaarder dan je oudergevoel.
Persoonlijk denk ik dat veel 'vroeg' leerlingen gebaat zijn bij een jaartje extra kleuteren (vanuit mijn werk als huisarts zie ik toch vaak kinderen die na versnellen op hun tenen lopen). Je kunt niet alle kinderen over 1 kam scheren, maar wordt er nu niet te snel versneld....
Probeer niet alles in standaarden en richtlijnen te vatten, kijk naar het kind zelf.
Tip: artikel 'jonge kinderen' - website www.pharosnl.nl
Wij hebben het erg positief ervaren dat we betrokken hebben mogen zijn in de keuze van doorstroom voor onze dochter.

Bijlage 13

Uitwerking interview leerlingen

Interview 1: drie leerlingen uit groep 8: leerling A (kleuterschoolverlenging)
leerling B (kleuterschoolverlenging)
leerling C (vervroegde doorstroming)
I = interviewer

Interview 2: drie leerlingen uit groep 7: leerling D (kleuterschoolverlenging)
leerling E (kleuterschoolverlenging)
leerling F (vervroegde doorstroming)
I = interviewer

Eerst wordt uitgelegd wat het doel is van het interview. De leerlingen hebben met hun ouders al gesproken over het onderwerp. Ze wisten dat zij mogelijk geïnterviewd zouden worden. Ik vraag of het gesprek opgenomen mag worden. De leerlingen geven toestemming. We testen eerst of de apparatuur het doet. De leerlingen vertellen kort iets over hun schoolloopbaan (welke groep zijn ze gestart en waar zitten ze nu). Dan wordt het interview gestart.

Interview 1

I Wie weet wat kleuterschoolverlenging betekent?

A-B Knikken nee.

I Het woord zegt het eigenlijk al, kleuterschoolverlenging.

C Dat je langer kleutert.

I Normaal gesproken zitten kleuters minimaal twee jaar in de kleuterklas, soms een klein beetje langer omdat je eerder jarig bent, maar gemiddeld zit je twee jaar in groep 1-2. En kleuterschoolverlenging betekent dan dat je een jaartje extra kleutert, dus dan ga je drie jaar naar de kleuterklas. Bij A en B is dat ook gebeurd en C heeft nog geen twee jaar in de kleuterklas gezeten. Want ben jij in oktober jarig?

C Nee, ik ben in november jarig, begin november.

I Dus C is in november vier jaar geworden en is toen naar school gegaan en hij is na ongeveer 1½ jaar naar groep 3 gegaan. En jullie hebben een jaartje langer gekleuterd. Wanneer zijn jullie jarig?

A Precies in de zomervakantie.

I Dus jij hebt precies drie jaar gekleuterd. En jij B?

B 21 Mei.

I Dus jij hebt iets meer als drie jaar gekleuterd omdat jij in mei waarschijnlijk al even naar school bent gegaan.

Dus als je kleuterschoolverlenging hebt gehad, dan krijg je geen twee jaar maar drie jaar kleuteren.

Kun jij je er iets van herinneren A?

- A Nee.
- I Of, wat je ouders er over hebben verteld?*
- A Nee, dat niet. Ik weet allen dat mijn ouders, die zeggen nu dat ze met de leraar hebben gesproken en dat ik nog zo speels was en dat ze mij een jaartje hebben laten kleuteren.
- I Wat betekent dat, denk je?*
- A Dat ik alleen maar wilde spelen en zo.
- I En B, wat hebben jouw ouders je verteld? Jij hebt voor dit gesprek gezegd dat je weinig kunt herinneren van de tijd in groep 1-2.*
- B Ja, ik was ook heel speels, ja, ik weet eigenlijk niets meer.
- I En C, jij bent eerder naar groep 3 gegaan. Weet jij daar nog iets van?*
- C Nee.
- I Hebben jouw papa en mama daar iets over verteld?*
- C Nee, weet ik niet.
- I Dat weet je niet, oké.*
- Weten jullie ook wie destijds de beslissing heeft genomen? Was het de juffrouw of de meneer die zeiden dat dit moest gebeuren of hebben jullie ouders die beslissing genomen of hebben ze misschien jullie wel om de mening gevraagd?*
- C Ik denk dat de juf en de meester er wel iets mee te maken hadden maar dat mijn ouders het meeste hadden beslist.
- I En jij B? Wat denk jij?*
- B Ik denk dat mijn ouders het mee hadden beslist.
- A Ik denk dat het ongeveer hetzelfde is als C.
- I Jullie zeggen dat jullie je weinig meer kunnen herinneren maar als jullie nog wel wat kunnen herinneren, denk je dat je het vervelend hebt gevonden dat je moest blijven of dat je eerder door mocht gaan?*
- A Op die leeftijd niet echt. Want dan ben je nog speels en dan denk je daar niet zoveel aan. Maar bij mij begon het uiteindelijk net voor de zomervakantie een beetje vervelend te worden.
- I Ja? Waarom?*
- A Toen dacht ik meer aan het leren.
- I Toen je eigenlijk naar groep 3 zou moeten, bedoel je?*
- A Ja, in het begin vond ik het nog leuk, maar aan het einde niet meer.
- I En jij B?*
- B hum....
- I Kun je niets meer van herinneren?*
- B Nee.
- I En jij ook niet meer C?*
- C Nee.
- I Jullie zijn gebleven in groep 2 en jij bent naar groep 3 gegaan. Hebben jullie het gevoel gehad dat jullie vriendjes of vriendinnetjes achter moesten laten?*

- A Mmmmm, in het begin vond ik het, de eerste klas, toen ik bleef zitten, toen had ik niet zo'n leuke klas. Maar eigenlijk als je het zo bekijkt, weet je ook niet of je nu een leukere klas had gehad, zoals je nu hebt. Dat weet je niet. Je gaat maar één richting op en dat gebeurt en dat is gebeurd.
- I Heb je het naar de zin in de groep waarin je nu zit?*
- A-B-C Knikken allen ja.
- I Ik zie jullie alle drie ja knikken. Waarom wel B? Waarom heb jij het naar je zin?*
- B Dat is een leuke klas.
- I En als je in de klas had gezeten die al naar de middelbare school was gegaan? Kun je dan aangeven wat het verschil zou zijn geweest? Zou je liever al een jaartje verder zijn geweest?*
- B Nee.
- I A knikt ook nee.*
- A Nee, wat dat betreft dan weer niet.
- I Dus je zegt dat het eigenlijk een juiste beslissing is geweest voor jullie.*
- A Ja, want als ik nu kijk, dan heb ik nu een leuke klas.
- I Jij zei eerder dat je dat eerder niet zo had.*
- A Nee, in het begin niet.
- I En jij C? Zou jij nog liever in groep 7 hebben gezeten?*
- C Nee, eigenlijk niet want ik snap eigenlijk alles. Ik heb geen extra werk of zo voor iets. Dus was het eigenlijk niet nodig geweest als ik nog langer had blijven kleuteren.
- I Naar welke school ga jij hierna?*
- C Dongemond.
- I En welke richting.*
- C VWO technasium.
- I Leuk, en jij B?*
- B Effent.
- I Effent en dan VMBO of HAVO?*
- B VMBO theoretische leerweg.
- I Heel goed, en jij A?*
- A Havo op Dongemond.
- I Heel goed. In jullie klas zijn er vast wel meer kinderen die kleuterschoolverlenging hebben gehad of vervroegd zijn doorgestroomd naar groep 3. Weten jullie dat van elkaar?*
- A Ja. Ik heb één iemand, die zit nu in groep 7, maar die kon niet zo goed leren. En als hij in groep 8 zit, is hij al 13. Hij heeft eerst in groep 2 samen met mij blijven kleuteren, toen was hij mijn beste vriend. En toen zaten we in groep 4 en toen bleef hij zitten, dus dat was eigenlijk niet zo leuk.
- I Wat zou jij erger hebben gevonden? Een jaar extra kleuteren of blijven zitten in groep 3, 4, 5, 6, 7?*
- A Langer kleuteren.
- I Vind je dat erger dan blijven zitten?*

- A Nee, ik bedoel andersom.
- I Dus je bent blij dat je hebt gekleuterd en niet bent blijven zitten?*
- A Ja.
- I En jij B?*
- B Het zelfde als A.
- I En jij C?*
- C Ja, ook hetzelfde als A.
- A Ja, want dan heb je een jaar, dan heb je al die dingen gedaan en dan moet je het overnieuw doen. En dan lijkt het nog saaier.
- I Heb je het idee dat je een heel jaar lang dezelfde dingen weer hebt moeten doen toen je in de kleuterklas zat?*
- A-B Nee, wij veranderen heel de tijd.
- I Wat vinden jullie papa en mama ervan? Hebben ze het daar wel eens over? Dat ze blij zijn geweest of dat ze niet blij zijn?*
- A Uhmm. Eigenlijk wilden ze mij toen laten kleuteren, maar zoals ze het nu bekijken hadden ze mij toen over laten gaan.
- I Ja? Waarom?*
- A Weet ik niet, maar dat zeggen ze.
- I En wat vind je zelf?*
- A Maakt mij niet uit.
- I Ben je tevreden over de resultaten die je nu haalt in groep 8?*
- A Ik wel.
- I En jij B?*
- B Ja.
- I En jij C?*
- C Ik ook.
- I En als jullie wel door waren gegaan na de kleuterklas, denk je dan dat jullie dezelfde resultaten hadden behaald?*
- A Dat denk ik niet.
- I Waarom denk je van niet?*
- A Dan heb je een andere klas en misschien ben je dan anders dan je nu bent.
- I Denk je dat je dan dezelfde resultaten had behaald of dat je hoger of lager had gescoord?*
- A Ja, dat weet ik eigenlijk niet.
- I Ja, dat is moeilijk om te zeggen hè.*
- I En jij B? Wat denk jij? Want je bent tevreden met de resultaten die nu hebt. Denk je dat deze anders waren geweest als je wel naar groep 3 was gegaan?*
- B Ik zou ik niet weten.
- I En jij C? Als jij in de kleuterklas was gebleven?*
- C Ik denk dat mijn resultaten hetzelfde zijn gebleven.

- I Hebben jullie nog tips waar wij hier op school op zouden moeten letten? Wat zouden jullie belangrijk vinden als een juffrouw of meneer moet beslissen of iemand naar groep 2 of 3 moet?*
- A** Eigenlijk zou het beste zijn.....je weet het eigenlijk niet, je weet het maar nooit wat er kan gebeuren en zo.
- I We hadden het nog even over andere kinderen uit jullie klas. Daar hebben jullie het nooit over met elkaar? Jullie merken geen verschil tussen kinderen die langer hebben gekleuterd en of vervroegd zijn doorgegaan?*
- C** Sommigen zijn jong.
- I Waar merk je dat dan aan?*
- C** Ik ben de jongste van de klas. Als iemand, ja, heel oud is, dan denk je dat iemand is blijven zitten of langer is blijven kleuteren. En als iemand jong is dan denk je dat iemand een klas heeft overgeslagen.
- I Merk je dat in gedrag of waar merk je dat dan aan?*
- C** Daar merk je eigenlijk niets van.
- I Gewoon omdat je weet wanneer iemand jarig is.*
- C** Ja.
- I Willen jullie nog iets kwijt over dit interview? Willen jullie nog iets vertellen? Wat vonden jullie ervan?*
- C** Ja, gewoon,
- I Een beetje lastig hè omdat het al zo lang geleden is, maar ik vond dat jullie heel belangrijke dingen hebben gezegd. Ik wil jullie dan ook bedanken voor het interview.*

Interview 2

- I Kunnen jullie je nog herinneren dat je in groep 2 zat en dat er toen met jullie papa en mama gesproken is over kleuterschoolverlenging of over vervroegde doorstroming naar groep 3? Jij D?*
- D** Niet echt.
- I Kun je daar niets van herinneren?*
- D** Nee
- I Weet je ook niet meer dat je kleuterschoolverlenging hebt gehad?*
- D** Dat weet ik wel.
- I Wat weet je daar nog van?*
- D** Dat ik een jaar moest blijven zitten, in groep 2 blijven. Dat was het eigenlijk wel.
- I Je hebt dus drie jaar gekleuterd, wat kun je daar nog van herinneren? Waarom weet je dat nog wel?*
- D** Ik was toen wat ouder, dus onthield wat meer. Maar zoveel weet ik er ook niet meer van. Ik kan me wel herinneren dat ik heel vaak naast de juffrouw zat. Ja, dat was het eigenlijk wel.
- I Weet je nog hoe dat aan jou verteld is dat je nog een jaartje mocht kleuteren?*

- D Ik was heel speels en ik was nog wel jong en ik was een late leerling. Want ik ben in de vakantie geboren. Daarom moest ik nog een jaartje in groep 1-2 blijven zitten.
- I *En bij jou E? Kun jij je nog iets herinneren van die tijd?*
- E Ja, een klein beetje nog maar, niet echt veel. Ik kan me nog wel herinneren dat die andere kinderen, werden dan een soort van de deur uitgeschopt op de mat. En dan, ja.
- I *En mocht jij toen niet meedoen?*
- E Nee. Want ik moest blijven zitten.
- I *En wat vond jij daar toen van?*
- E Weet ik niet.
- I *En F, jij bent eerder naar groep 3 gegaan. Wat weet je daar nog van of wat hebben je ouders er misschien over verteld?*
- F Nee, mijn ouders hebben er niet over gepraat. Denk ik.
- I *Jij hebt ook niet ervaren wat er toen allemaal is gebeurd of gezegd?*
- F Jawel, maar alleen rekentoetsen en zo. Verhaaltjes altijd. Vaker naar buiten. En....die fietsjes.
- I *Maar je kunt je niet herinneren dat daar over gesproken is?*
- F Nee.
- I *Weten jullie wie er destijds de beslissing heeft genomen dat je nog een jaar zou moeten blijven in groep 2? Is dit toen aan jou gevraagd wat je zelf zou willen, D?*
- D Ja, volgens mij wel. Ik zei: 'Dat vind ik niet zo erg. Want mijn andere vriendjes zitten nog steeds in de klas'. En mijn andere vriendjes gingen wel naar groep 3. En dat vond ik niet zo leuk. Maar ik heb nu wel vrienden gemaakt. Dus, het is gelukt.
- I *Maar je weet niet of de juffrouw of meneer, of mama of papa de beslissing heeft genomen?*
- D nee
- I *En bij jou E?*
- E Ja, ik weet niet echt wie heeft gezegd of het zo was.
- I *Is er jou gevraagd wat je echt wilde?*
- E Dat weet ik niet helemaal zeker meer.
- I *En aan jou F?*
- F Ja, mij is gevraagd naar welke groep ik wou. Toen zei ik groep 3.
- I *Heb je het vervelend gevonden om nog een jaar in groep 2 te blijven. E?*
- E Nee, eigenlijk niet.
- I *Je hebt er geen nadelige gevolgen van gehad?*
- E Nee.
- I *En jij D?*
- D Ik ook niet, ik vond het eigenlijk best leuk. Want dan kon ik twee keer pannenkoeken gaan eten bij de juf.
- I *Hoe had de juffrouw het gebracht? Wat vertelde de juffrouw? Weet je nog hoe de juffrouw het naar jullie toe uitlegde?*
- D Nee, niet echt goed meer.

I *Ik had verteld dat het geen zittenblijven was. Werd dat ook zo gezegd?*

D Weet ik niet zo goed meer.

I *Jij zei net, D, dat je nog wat speels was. Daarom werd de beslissing genomen. Weet jij, E, waarom bij jou de beslissing is genomen?*

E Ja, hetzelfde als bij D, ik was ook nog wat speels.

I *En jij F, waarom mocht jij al wel door naar groep 3?*

F Weet ik niet, ik dacht dat ik de rekentoetsen heel goed maakte.

I *Dat is ook al heel lang geleden dus het is lastig om daar nog heel veel van te herinneren. Vond je het vervelend dat je in groep 2 moest blijven terwijl je vriendjes en vriendinnetjes wel naar de andere groep gingen of vond je het vervelend dat jij naar groep 3 ging en dat jij je vriendjes en vriendinnetjes moest achterlaten.*

F De andere gingen ook gewoon door.

I *Oh, dus jouw vriendjes en vriendinnetjes gingen gewoon door.*

F Ik ben een jaartje later gekomen.

I *En jij E.*

E Ja, ik weet niet echt wat ik ervan moet vinden. Ik kan me het niet herinneren.

I *Heb jij je vrienden niet achter hoeven laten?*

D Sommige wel, maar niet heel veel.

I *Toen jullie het tweede jaar in groep 1-2 zaten, hebben jullie toen nieuwe dingen geleerd of moesten jullie alles nog een keer hetzelfde doen? Weet je daar nog iets van?*

E Eigenlijk niet, ja alleen, nee, ik weet het eigenlijk niet.

I *Heb je je verveeld dat jaar?*

E Nee, ik heb me niet verveeld.

I *Was je op het eind van het jaar minder speels?*

E Ik denk het wel.

I *En jij D?*

D We moesten zo van die toetsen maken of dat we naar groep 3 konden. Ja, dat was het eigenlijk wel.

I *En gingen die beter de tweede keer?*

D Veel beter.

I *En vond je die toen ook leuker?*

D Ja.

I *Heb je het naar je zin in de groep waar je nu zit?*

D Ja hoor.

I *En jij E?*

E Ja, ook wel.

I *F?*

F Ook.

I *Zou je achteraf gezien liever een jaar hoger hebben gezeten? Dus dat jullie in groep 8 zouden zitten, D en E?*

E Ja, nee want mijn zusje zit ook in groep 8 en ja....

I *En jij F, zou jij liever in groep 6 hebben gezeten?*

F Ja, ik weet niet.

I *En jij D?*

E Ik zou liever niet naar groep 8 hebben gewild. Anders was ik de jongste en nu ben ik één van de oudste. En dat vind ik fijner.

F Ik ben de jongste.

I *Vind je dat vervelend?*

F Knikt nee.

I *Merk je dat wel eens?*

F Nee.

I *Je merkt niet echt een verschil met de andere kinderen?*

F Nee.

I *Nu zijn er vast wel meer kinderen uit jullie klas die vervroegd zijn doorgedaan naar groep 3 of die kleuterschoolverlenging hebben gehad. Weten jullie dit van elkaar?*

E Ja, want ik zat bij D in de klas.

I *Maar weten jullie dat ook van andere kinderen uit de klas?*

D Ja, X is vervroegd naar groep 3 gegaan.

I *En jij F?*

F Ja, de juf heeft het wel een keer gevraagd aan iedereen. Maar ik weet niet meer wie.

I *Daar hebben jullie het nooit met elkaar over?*

D-E-F Nee.

I *Denk je dat als je geen kleuterschoolverlenging had gehad, je anders gepresteerd had?*

D Ik denk het wel. Mijn cijfers zouden ietsjes lager of ietsjes hoger zijn.

I *Waarom denk je dat?*

D Misschien dat je nog niet echt op het niveau bent van je medeleerlingen omdat je wat jonger bent of wat ouder.

I *En jij E?*

E Als ik niet nog een jaar had gekleuterd, was ik denk ik nog te druk om wat te doen.

I *En jij F, denk je dat jij anders had gepresteerd als je nog een jaartje had gekleuterd?*

F Ik weet niet wat presteren betekent.

I *Dat betekent dat de cijfers die je nu haalt, anders zouden zijn.*

F Ja, ik denk dat het dan wel beter zou zijn.

I *Hoe gaat het nu op school met jou?*

F Wel goed.

I *Wat voor cijfers haal je?*

F V tot en met RV+.

I *Dat is netjes.*

F Daar zitten mijn cijfers tussen.

I *Dus jij denkt dat ze misschien iets hoger waren geweest en waarom denk je dat?*

- F Groep 6 is iets makkelijker dan groep 7.
- I En jij E. Hoe scoor jij nu?*
- E Ongeveer RV- of soms V en ook wel eens een G. Maar meestal RV.
- I Geen onvoldoendes?*
- E Nee.
- I Je vindt geen dingen heel erg moeilijk?*
- E Ja, behalve spelling vind ik wel eens moeilijk.
- I Denk je dat het anders was geweest als je eerder door was gegaan naar groep 3?*
- E Ik denk dat ik dan alleen nog maar meer moeite had gehad.
- I En jij D? Wat scoor jij nu?*
- D Ik scoor best goed. RV, V en G. Maar soms heb ik ook wel moeite met spelling. Daar haal ik niet zo'n hele goede punten voor.
- I En als jij wel door was gegaan naar groep 3, denk je dan dat je net zo goed had gescoord?*
- D Ik denk het niet.
- I Wat zou je liever hebben, kleuterschoolverlenging of zitten blijven. Wat zou je liever hebben gehad?*
- D Kleuterschoolverlenging.
- I Waarom?*
- D Nou, omdat als je blijft zitten, ben je al wat ouder, heb je meer vrienden, kun je meer herinneren. En dan moet je naar een nieuwe klas en dan wordt het steeds moeilijker om nieuwe vrienden te maken.
- I En jij E, wat zou jij het liefste hebben gehad?*
- E Ook kleuterschoolverlenging. Want als kleuter stap je veel sneller op iemand af om te vragen of hij wil spelen en nu doe je dit niet zo snel.
- I En jij F, als jij het nog een keer zou mogen doen en zou mogen kiezen, zou je dan hetzelfde hebben gedaan?*
- F Ja.
- I Zijn er nog dingen die je kunt herinneren of die je wilt vertellen of als tip wilt meegeven aan ons over kleuterschoolverlenging of vervroegde doorstroming?*
- D-E-F Knikken nee.
- I Waar zouden juffen en menen op moeten letten als ze moeten beslissen of iemand naar groep 3 mag, ja of nee? Wat zouden jullie belangrijk vinden?*
- D Als ze er klaar voor zijn.
- I Wat is dat dan?*
- D Dat ze het aan kunnen of dat ze nog veel te speels zijn.
- I Wat moeten ze dan precies kunnen?*
- D Dat ze goed kunnen opletten. Soms serieus zijn en dat ze niet door de klas rennen en whaaa roepen.
- I Dus dat vind jij een groot verschil tussen groep 1-2 en groep 3? Dus het opletten en werkhouding?*

D Ja.

I *Nog meer?*

D Nee, niet echt.

I *En jij E, heb jij een tip? Waar zouden de juffen en de meneren op moeten letten? Wat is voor jou het allerbelangrijkste?*

E Ja, ze moeten wel goed op kunnen letten, want anders.....hetzelfde als D.

I *En jij F, wat vind jij belangrijk?*

F Ik weet eigenlijk niet.

I *Wanneer vinden jullie dat iemand moet blijven zitten? F?*

F De cijfers. Goed je best doen, goed opletten.

D Als hij goed zijn best doen maar niet zo'n goede punten haalt, vind ik dat hij soms een toets mag overdoen. Dat hij dan beter kan presteren.

I *En E?*

E Ja, als hij bijvoorbeeld iets minder punten haalt dan de rest van de klas. Als hij iets minder goed is in iets maar wel erg zijn best doet, kan hij wel gewoon doorgaan.

I *Hoe wordt er bij jullie gereageerd als iemand blijft zitten?*

D Ik zou het wel jammer vinden. Want het zijn allemaal vrienden en je zit bij elkaar in de klas en dat is dan niet zo leuk.

I *En hoe reageert dan diegene die moet blijven zitten?Vindt die dat dan erg?*

D Ik denk het wel. Maar ik hoop niet al te erg, want dan wordt het er niet leuker op.

I *Wil er nog iemand iets zeggen over dit interview?Wil je er nog iets over vertellen?*

D Ik vond het wel goed, want nu kun je wel beter weten wat ze moeten doen. En ik vond het eigenlijk best wel leuk.

I *Heel fijn. En E, wil jij nog iets kwijt?*

E Ja, ik vond het goed dat je niet alleen aan de juffrouw en de ouders vragen stelt maar dat je ook de kinderen vraagt.

I *Jullie mening is ook belangrijk. Misschien hebben jullie wel een hele goede tip waar wij nog nooit aan gedacht hebben. En jij F?*

F Niets meer.

I *Ik wil jullie heel hartelijk danken voor het interview.*